

KONKURSKARANTÆNE OG LEDELSESANSVAR

En analyse af forskellene

Jakob Fisker, Emma Krukow Nielsen & Ida Mikkelsen

Vejleder: Anders Ørgaard

Abstract

In some circumstances a company is not able to generate enough money to pay its creditors. If this happens over a longer period of time it can result in an inevitable bankruptcy. If the management of the company has demonstrated an inappropriate administration or organization of the business, they can be restricted from being a part of the management in another company for a period of time, which can be described as a disqualification order. Furthermore, the bankruptcy would often lead to the creditors having lost some of their money as their claim has not been fully satisfied. This leads to the question whether the management can be held liable for the creditors' loss.

This master's thesis clarifies to what extent there is a difference between imposing a disqualification order and the establishment of liability for damages in situations covered by the Danish Bankruptcy Act § 157, stk. 2, nr. 2, 4 and 5. In order to answer the research question it is necessary to examine different types of sources of law to establish *lex lata* for each area of law and analyze the differences.

The analysis shows that there are some foundational differences between the areas of law, as the requirements for being imposed a disqualification order and a liability are different. However, there are still some similarities in this regard as in the situations, where the management has shown a grossly irresponsible conduct of business, they have also demonstrated a negligent act. This means there are similarities between the situation where the first requirement for each of the two areas of law are fulfilled.

The thesis concludes that there are some differences between the imposition of a disqualification order and the establishment of liability for damages, in situations where the management has demonstrated an irresponsible conduct that is covered by the Danish Bankruptcy Act § 157, stk. 2, nr. 2, 4 and 5. This is particularly evident in situations where the management has shown a grossly irresponsible conduct of business. While such conduct will justify the imposition of a disqualification order, it does not inherently satisfy all the requirements for establishing a liability for damages.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
Indholdsfortegnelse.....	2
1 Indledning.....	4
2 Problemformulering.....	5
3 Metode.....	5
4 Retskilderne.....	5
4.1 Lovgivning.....	6
4.2 Retspraksis.....	7
4.3 Juridisk litteratur.....	7
4.4 Sædvaner.....	8
5 Selskabets ledelse.....	8
5.1 Bestyrelsens opgaver.....	9
5.2 Tilsynsrådets opgaver.....	10
5.3 Direktionens opgaver.....	10
5.4 Ledelsens generelle forpligtelser.....	11
6 Erstatningsretten.....	12
6.1 Tab.....	12
6.2 Ansvarsgrundlag.....	13
6.2.1 Skærpelse af ansvaret.....	15
6.3 Årsagssammenhæng.....	15
6.4 Adækvans.....	16
6.5 Nedsættelse og bortfald af ansvaret.....	16
7 Ledelsesansvar.....	17
7.1 Ansvar over for kapitalejere og tredjemand.....	20
7.2 Lempelse.....	22
7.3 Flere erstatningsansvarlige.....	24
8 Konkurskarantæne.....	26
8.1 Betingelser for at ifalde konkurskarantæne.....	28

8.1.1 Deltagelse af ledelsen	28
8.1.2 Skyldnerens erhvervsvirksomhed	29
8.1.3 Den tidsmæssige udstrækning.....	30
8.1.4 Groft uforsvarlig forretningsførelse.....	30
8.2 Konkurskarantænenes retsvirkninger.....	33
8.3 Konkurskarantænenes varighed	33
9 Sammenhæng mellem konkurskarantæne og ledelsesansvar	34
9.1 Bogføring og regnskabsaflæggelse	35
9.1.1 Bogføringsloven.....	35
9.1.1.1 Særligt omfattende overtrædelser	37
9.1.1.2 Mere omfattende overtrædelser	43
9.1.1.3 Mindre omfattende overtrædelser.....	45
9.1.2 Årsregnskabsloven.....	46
9.1.3 Delkonklusion	50
9.2 Stråmandsvirksomhed	51
9.2.1 Stråmand	52
9.2.1.1 Passiv ledelse.....	53
9.2.1.1.1 Tantebestyrelser	56
9.2.1.2 Uvidende stråmand	58
9.2.2 Bagmand	62
9.2.3 Afviklingskonstruktioner	67
9.2.4 Delkonklusion	73
10 Konklusion.....	76
11 Litteraturliste.....	80
11.1 Bøger	80
11.2 Juridiske artikler	82
11.3 Lovens forarbejder	82
11.4 Retspraksis.....	83
11.5 Øvrigt materiale.....	84

1 Indledning

Når et selskab ikke er i stand til at betale sine forpligtelser efterhånden, som de forfalder, vil det som regel medføre, at selskabet tages under en konkursbehandling, hvilket typisk vil indebære, at selskabets kreditorer lider betydelige tab.¹ En måde at begrænse dette tab ses bl.a. ved, at konkursboet eller kreditorerne retter et krav om erstatning mod boets tidligere ledelse. Dette indebærer imidlertid, at den tidligere ledelse har handlet ansvarspådragende, og herved har forårsaget tabet for selskabets kreditorer eller kapitalejere.²

Typisk vil kreditorerne ikke blive fyldestgjort for alle deres krav mod selskabet i forbindelse med konkursen. Dette har åbnet op for såkaldt konkursrytteri, der indebærer en uredelig udnyttelse af selskabslovens regler, hvorved selskabskonstruktioner med begrænset hæftelse misbruges til skade for kreditorerne ved at lade disse selskaber gå konkurs.³ Som led i at stoppe dette misbrug kan personer blive frataget retten til at være ledelsesmedlem i et selskab med begrænset hæftelse, hvilket kaldes en konkurskarantæne. Dette har til formål at stoppe ledelsesmedlemmet i at være en del af ledelsen i et nyt selskab, som potentielt kan fortsætte misbruget.⁴

Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024 medførte en ændring af konkurslovens regler omkring konkurskarantæne. Dette indebar i det væsentligste en kodificering af gældende ret, hvorefter seks typetilfælde i almindelighed skal anses for groft uforsvarlig forretningsførelse, der kan begrunde en konkurskarantæne.⁵ En groft uforsvarlig forretningsførelse må som udgangspunkt ligeledes anses for en culpøs adfærd.⁶ Det kan derfor synes oplagt, at en situation, som ligger inden for typetilfældene, tilsvarende vil kunne begrunde et ledelsesansvar. Dette står imidlertid ikke fuldstændig klart, hvilket må skulle ses i lyset af, at de erstatningsretlige betingelser kumulativt skal være opfyldt, forinden der kan statuere et ledelsesansvar. Det må derfor bero på en konkret vurdering, hvorvidt en adfærd både kan gøre sig genstand for en konkurskarantæne samt et ledelsesansvar, herunder hvilke forskelle der foreligger i statueringen heraf. På den baggrund tager afhandlingen udgangspunkt i nedenstående problemformulering.

¹ Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023), side 64 f

² Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023), side 215 f

³ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 6

⁴ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 7 f

⁵ Betænkning nr. 1582/2023, side 79

⁶ Schmith P. et. al. ET2020.162, afsnit 7

2 Problemformulering

I hvilket omfang er der forskel mellem statueringen af et ledelsesansvar og pålæggelsen af en konkurskarantæne til et ledelsesmedlem, der har udvist groft uforsvarlig forretningsførelse efter KL § 157, stk. 2, nr. 2, 4 og 5.

3 Metode

Til brug for besvarelse af afhandlingens problemformulering anvendes den retsdogmatiske metode, idet denne metode beskriver og analyserer gældende ret.⁷ Besvarelsen vil ske ved at anvende en metodisk og transparent tilgang i forbindelse med en analyse af retstilstanden på området for henholdsvis konkurskarantæne og ledelsesansvar.⁸ Den retsdogmatiske metode omfatter tillige retlig systematik, hvilket er væsentlig i forbindelse med at belyse sammenhænge og modsætninger mellem retsområderne.⁹

Afhandlingen vil have en systematisk tilgang i forbindelse med undersøgelsen af forskelle mellem pålæggelse af en konkurskarantæne og statuering af et ledelsesansvar. En systematisk tilgang er et væsentligt moment i en korrekt anvendelse af den retsdogmatiske metode.¹⁰ Herudover er systematik vigtig for at kunne forstå ret, hvorfor en systematisk tilgang anvendes med henblik på at beskrive allerede eksisterende viden.¹¹ Afhandlingen vil desuden anvende en deskriptiv tilgang til besvarelse af problemformuleringen, da retstilstandene beskrives og analyseres fra et observerende perspektiv.¹²

4 Retskilderne

Retskilderne er de regler og principper, der danner grundlaget for at fastslå retstilstanden i en given situation.¹³ Ved en retskilde forstås både et bindende samt et vejledende materiale. Et eksempel på et bindende materiale er lovttekster, hvorimod vejledende materiale eksempelvis vil være lovens forarbejder. At en retskilde er vejledende indebærer, at denne udgør et

⁷ Hammer, C. R. et al. (2025), side 32

⁸ Munk-Hansen, C. (2022), side 70

⁹ Munk-Hansen, C. (2022), side 72 f

¹⁰ Tvarnø, C. & Nielsen, R. (2021), side 55

¹¹ Munk-Hansen, C. (2022), side 73

¹² Munk-Hansen, C. (2022), side 85

¹³ Munk-Hansen, C. (2021), side 107

fortolkningsbidrag til en bindende retskilde. Derimod skal en bindende retskilde lægges til grund for en retsafgørelse.

Afhandlingen anvender forskellige retskilder og typisk i kombination med hinanden. Dette skal ses i lyset af, at en retskilde sjældent kan stå alene ved fastlæggelsen af en retstilstand.¹⁴ Hertil vil værdien af de enkelte retskilder afhænge af den retlige trinfølge.¹⁵ Dette indebærer, at der i visse sammenhænge antageligvis er en hierarkisk struktur, som kan opstilles i følgende rangorden: Grundloven, love, bekendtgørelser, retspraksis og administrativ praksis.¹⁶

4.1 Lovgivning

På områder, der er omfattet af en lovgivning, vil loven udgøre den højeste retskildeværdi.¹⁷ Lovgivningen er hierarkisk opbygget, idet alle loves gyldighed afledes af Grundloven. Herudover kan lovgivningen bestå af love, bekendtgørelser og cirkulære, hvilket vil have forskellig retskildeværdi, hvoraf loven vil have den højeste.¹⁸

Forinden en lov udstedes, har der været en forberedelsesfase. Af denne forberedelsesfase udspringer de såkaldte forarbejder, der klargør formålet med den pågældende lov og herudover forklarer meningen med de enkelte regler. En forarbejder har retskildeværdi, men der har undertiden været forskellige opfattelser af, hvor stor juridisk betydning de skal tillægges. Under alle omstændigheder bidrager de til en forståelse af, hvorfor den enkelte lov er udformet som den er.¹⁹

Denne afhandling anvender lovgivning i form af bl.a. selskabsloven (herefter SL) og konkursloven (herefter KL). Herudover anvendes yderligere lovgivning i form af bogføringsloven (herefter BFL) og årsregnskabsloven (herefter ÅRL). Afhandlingen har desuden inddraget lovenes forarbejder for at skabe en forståelse af formålet med konkrete bestemmelser heri, herunder særligt i tilknytning til implementeringen af reglerne for konkurskarantæne.

¹⁴ Blume, P (2020), side 184

¹⁵ Munk-Hansen, C. (2022), side 302 f

¹⁶ Munk-Hansen, C. (2021), side 17

¹⁷ Blume, P (2020), side 198

¹⁸ Evald, J. (2024), side 43

¹⁹ Blume, P (2020), side 189

4.2 Retspraksis

En væsentlig retskilde for fortolkning af retstilstanden er retspraksis. Retspraksis er en betegnelse for de domme, som domstolene afsiger ved et konkret spørgsmål. Det er ved afsigelse af disse domme, at retskilder i form af bl.a. lovgivning og forarbejder bliver sammenholdt med de faktisk foreliggende omstændigheder.²⁰

Domme kan afsiges af forskellige instanser, og de vil af den årsag have forskellig præjudikatværdi.²¹ Hertil vil domme afsagt af Højesteret have den højeste præjudikatværdi.²² Som følge heraf vil afhandlingens analyse tage udgangspunkt i domme fra Højesteret. Hertil tages der også i et vist omfang udgangspunkt i domme fra landsretten samt Sø- og Handelsretten. I forbindelse med analyseringen af retspraksis inddrager afhandlingen udelukkende de dele af domstolenes vurdering, som relaterer sig til besvarelsen af problemformuleringen. Det kan hertil være vanskeligt at vurdere i hvilket omfang, de forskellige momenter har spillet en rolle for domstolenes endelige afgørelse. Det lægges derfor til grund, at i tilfælde hvor domstolene har nævnt et forhold i rettens begrundelse og resultat, har dette en betydning for den endelige afgørelse.

Afhandlingen tager udgangspunkt i udvalgte typetilfælde fra KL § 157, stk. 2. Disse typetilfælde var imidlertid ikke en del af ordlyden i KL § 157 før lovændringen i år 2024. Dog er denne ændring en kodificering af gældende praksis, hvorfor retspraksis fra år 2014 og frem til implementeringen fortsat er retvisende.²³

4.3 Juridisk litteratur

Den juridiske litteratur er grundlæggende ikke en retskilde, men behandler juridiske emner samt beskriver og fortolker retskilder. Herudover kan den juridiske litteratur udlede principper på baggrund af et vist antal afgørelser eller beskrive vigtige hensyn, der gør sig gældende på et juridisk område.²⁴ På baggrund heraf kan den juridiske litteratur anvendes til at beskrive de forhold, der er relevante på et juridisk område.

²⁰ Blume, P (2020), side 190

²¹ Evald, J. (2024), side 119 f

²² Tvarnø, C. & Nielsen, R. (2021), side 169 f

²³ Betænkning nr. 1582/2023, side 79

²⁴ Munk-Hansen, C. (2021), side 80 f

Til besvarelse af afhandlingens problemformulering anvendes forskellig juridisk litteratur primært i form af juridiske lærebøger samt juridiske artikler fra Erhvervsjuridisk Tidsskrift (herefter ET), Ugeskrift for Retsvæsen (UfR) og Revision og Regnskabsvæsen (herefter RR).

4.4 Sædvaner

En sædvane er et udtryk for, hvad der er sædvanligt på et område.²⁵ En sædvane ses eksempelvis i de såkaldte god skik regler, som knytter sig til en adfærdsnorm på et givet område. God skik regler kan være udformet og nedskrevet af brancheorganisationer, hvilket er udtryk for en acceptabel handle måde.²⁶

I denne afhandling anvendes sædvaner til at skabe en overordnet forståelse af, hvornår et ledelsesmedlem har handlet culpøst. Hertil inddrages elementer for god skik regler på området samt retspraksis i forbindelse med at statuere i hvilket omfang, ledelsesmedlemmer har handlet culpøst.

5 Selskabets ledelse

Kapitalselskaber er kendetegnet ved, at de har tilvejebragt en selskabskapital. Herudover kan et kapital selskab i traditionel forstand defineres som en samvirkeform med deltagelse af én eller flere fysiske og/eller juridiske personer, hvoraf ingen hæfter for selskabets forpligtelser. Der vil dermed være tale om en selskabsform med begrænset hæftelse, idet kun kapital selskabet, og dermed dennes selskabsformue, hæfter for selskabets samlede forpligtelser.²⁷

Kapital selskaber eksisterer og handler uafhængigt af kapitalejerne. Selskabet fremstår som en selvstændig juridisk person og kan selv påtage sig forpligtelser samt drage fordel af rettigheder. Det er imidlertid nødvendigt, at fysiske personer handler på selskabets vegne, bl.a. i form af at fastlægge strategier for selskabets virksomhed, ansætte personale, købe og sælge produkter mv. Beslutninger og dispositioner, som foretages på selskabets vegne, træffes og håndteres af de fysiske personer, der forestår selskabets ledelse.²⁸

²⁵ Munk-Hansen, C. (2021), side 71 f

²⁶ Munk-Hansen, C. (2021), side 73 f

²⁷ Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 30 f

²⁸ Christensen, J. S. (2024a), side 429

Ledelsen i et kapitalselskab er opdelt i det centrale ledelsesorgan og det øverste ledelsesorgan. I SL § 111 er det endvidere fastlagt, at et aktieselskab skal have en bestyrelse eller et tilsynsråd samt en direktion. Et anpartsselskab kan vælge en tilsvarende ledelsesstruktur, men kan også nøjes med en direktion alene. Det centrale ledelsesorgan vil herefter enten være bestyrelsen, tilsynsrådet eller direktionen, alt efter hvilken ledelsesstruktur selskabet har valgt.²⁹ Selskabets kapitalejere vil dog altid være de ultimative beslutningstagere, uagtet hvilken ledelsesstruktur selskabet har valgt. Det betyder samtidig, at flertallet af selskabets øverste ledelsesorgan skal vælges af kapitalejerne på generalforsamlingen, jf. SL §120, stk. 1.³⁰

5.1 Bestyrelsens opgaver

Bestyrelsens opgave er at varetage den overordnede og strategiske ledelse og sikre en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed, jf. SL § 115. Dette indebærer, at bestyrelsen træffer afgørelse i størstedelen af sager med større betydning for selskabet.³¹ Den overordnede ledelse omfatter bl.a. fastlæggelse af selskabets politikker og strategier med hensyn til f.eks. etablering eller køb af nye virksomheder, ændring i produktlinjer og forholdet til kapitalejerne.³² Herudover vil bestyrelsens opgaver være at varetage den finansielle og ledelsesmæssige kontrol af selskabet samt at føre tilsyn og kontrol af direktionens arbejde.³³ Dette omfatter bl.a. risikostyring samt at påse, at bogføringen og regnskabsaflæggelsen foregår på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde og i overensstemmelse med bogførings- og regnskabslovgivningen. Afgørende for overholdelse af denne pligt er, at bestyrelsen må sikre sig, at der etableres hensigtsmæssige og betryggende bogførings- og regnskabssystemer.³⁴

Selvom bestyrelsen udgør det centrale ledelsesorgan i selskabet, er denne afskåret fra f.eks. at lave vedtægtsændringer eller i øvrigt at disponere på områder, hvor generalforsamlingen er enekompetent. Bestyrelsen skal endvidere respektere selskabets vedtægter og må således ikke træffe beslutninger i strid hermed.³⁵

²⁹ Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 423 ff

³⁰ Christensen, J. S. (2024b), side 476

³¹ Betænkning nr. 1498/2008, side 298

³² Christensen, J. S. (2024b), side 485

³³ Betænkning nr. 1498/2008, side 296

³⁴ Christensen, J. S. (2024a), side 438 ff

³⁵ Christensen, J. S. (2024b), side 485 f

5.2 Tilsynsrådets opgaver

Tilsynsrådets opgaver omfattes af SL § 116 og indebærer primært at føre tilsyn med direktionens arbejde. Tilsynsrådet opstiller ikke konkrete eller direkte retningslinjer for direktionen, ligesom tilsynsrådet ikke udøver hverken den overordnede eller strategiske ledelse i selskabet. Disse roller varetages i stedet af direktionen ved denne ledelsesstruktur.³⁶

Tilsynsrådet adskiller sig dermed fra bestyrelsen i et selskab, ved at tilsynsrådet ikke varetager en del af ledelsen. Tilsynsrådets kompetence er dermed afskåret til udelukkende at omfatte et tilsyn og kontrol med direktionens arbejde. Ved fastlæggelsen af tilsynsrådets tilsyns- og kontrolfunktion gælder de samme regler som for bestyrelsen, der beskrives i afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver*.³⁷

5.3 Direktionens opgaver

Direktionens opgaver er reguleret i SL §§ 117 og 118. Bestemmelserne fastsætter, at direktionen skal varetage den daglige ledelse af selskabet inden for de retningslinjer, som bestyrelsen fastlægger. Den daglige ledelse omfatter de beslutninger, der relaterer sig til driften af selskabet, herunder bl.a. indgåelse af kontrakter om indkøb af råvarer, salg af produkter eller serviceydelser samt ansættelse og afskedigelse af medarbejdere. Det fremgår desuden af bestemmelsen i § 117, at den daglige ledelse ikke omfatter dispositioner, som efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller af stor betydning for selskabet. Dog kan direktionen alligevel varetage disse opgaver, men det kræver en bemyndigelse fra bestyrelsen. Dette efterlader således et skøn til bestyrelsen i selskabet, som herefter kan fordele de ledelsesopgaver, der skal løses mellem henholdsvis bestyrelsen og direktionen på en måde, der vurderes hensigtsmæssigt for det enkelte selskab. Udvikling af strategier for selskabet vil f.eks. variere betydeligt afhængigt af selskabets størrelse og struktur.³⁸ Omvendt kan bestyrelsen til enhver tid beslutte, at en konkret sag skal varetages af bestyrelsen i stedet for direktionen, selvom det almindeligvis ville være et anliggende i tilknytning til den daglige ledelse. Dog må bestyrelsen ikke anvende denne adgang til generelt at overtage den daglige ledelse i selskabet.³⁹

³⁶ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 874 f

³⁷ Christensen, J. S. (2024a), side 442

³⁸ Christensen, J. S. (2024b), side 493

³⁹ Christensen, J. S. (2024b), side 494

Efter SL § 118, stk. 1 påhviler det ligeledes direktionen at sørge for, at selskabets bogføring sker i overensstemmelse med lovgivningen, samt at formueforvaltningen foregår på en betryggende måde.⁴⁰ Direktionen har desuden pligt til at afvente bestyrelsens beslutning i tilfælde, hvor der skal træffes afgørelse om et væsentligt spørgsmål. Dette gælder dog ikke i de såkaldte negotiorum gestio-situationer, hvor direktionen ikke kan afvente bestyrelsens beslutning.⁴¹

5.4 Ledelsens generelle forpligtelser

Direktionen og bestyrelsen har sammen en række overordnet pligter over for selskabet. Dette omfatter bl.a., at ledelsen til enhver tid er forpligtet til at varetage selskabets interesser bedst muligt. I tilfælde, hvor der foreligger en interessekonflikt mellem selskabet og ledelsesmedlemmet, har ledelsen derfor pligt til at lade selskabets interesser gå forud for ledelsens egne.⁴² Herudover er begge organer ansvarlige for, at selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarlig, og at der udarbejdes en årsrapport for selskabet i overensstemmelse med bestemmelserne i ÅRL.⁴³ Ledelsen må desuden ikke udnytte sin position i selskabet til at skaffe sig fordele på selskabets eller aktionærernes bekostning. Ledelsen har med andre ord en loyalitetspligt over for selskabet.⁴⁴ Dette er reguleret i de selskabsretlige generalklausuler, som fremgår af SL §§ 108 og 127.

En anden forpligtelse for selskabets ledelse er, at de skal lade sig registrere i Erhvervsstyrelsens it-system, jf. SL § 10, stk. 1. Hertil følger det af SL § 112, stk. 3, at det skal være de personer, som faktisk fungerer som ledelsesmedlemmer, der registreres efter § 10. Den faktiske ledelse består i udførelsen af de opgaver, som påhviler ledelsesorganerne efter SL §§ 115-119. Formålet med SL § 112, stk. 3 er dermed også at klargøre, at det ikke er lovligt at indsætte stråmænd som ledelsesmedlemmer i selskabet.⁴⁵ SL § 10 blev indsat i år 2009 ved lov 2009-06-12 nr. 470, da der i medfør af Rådets direktiv 68/151/EØF artikel 2, stk. 1, litra d blev implementeret et krav om offentlighed af selskabers ledelse. Det kan herudover udledes af SL

⁴⁰ Christensen, J. S. (2024a), side 438

⁴¹ Betænkning nr. 1498/2008, side 298

⁴² Andersen, P. K. (2024), side 375

⁴³ Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019), side 562

⁴⁴ Andersen, P. K. (2024), side 375

⁴⁵ Christensen, J. S. (2024b), side 481 f

§ 112, stk. 2, at ledelsen i selskabet skal bestå af myndige personer, hvorfor ledelsen ikke kan bestå af juridiske personer.

6 Erstatningsretten

Erstatningsretten er en samlebetegnelse for de regler, der fastlægger, hvornår en person økonomisk kan drages til ansvar for en indtrådt skade. Når en skade indtræder, er det klare udgangspunkt, at den skadelidte selv skal bære det tab, som skaden medfører.⁴⁶ Dog kan en skadevolder blive erstatningsansvarlig, såfremt de fire erstatningsretlige betingelser kumulativt er opfyldt, herunder tab, ansvarsgrundlag, årsagssammenhæng og adækvans.⁴⁷

Som hovedregel er det den skadelidte, som har bevisbyrden for, at de fire betingelser er opfyldt. Dette udgangspunkt kan dog fraviges, hvis det er hjemlet i lovgivningen. Hertil kan domstolene vælge at vende bevisbyrden, således at skadevolderen har bevisbyrden for, at én eller flere af betingelserne ikke er opfyldt.⁴⁸ Der kan være flere årsager til, at domstolene pålægger en omvendt bevisbyrde. Fælles for dem alle er dog, at særlige forhold i sagen gør det rimeligt at lette bevisbyrden for skadelidte.⁴⁹

6.1 Tab

For at kunne rette et krav om erstatning, skal den, der retter kravet, have lidt et tab. Helt grundlæggende kan der siges at være to forskellige typer af tab inden for et deliktansvar, herunder integritetskrænkelser og rene formuetab.⁵⁰ Under disse hovedkategorier kan tab yderligere kvalificeres, men uanset hvilken type tab, der er indtrådt, så kan disse som udgangspunkt udmåles økonomisk.⁵¹ Grundprincippet for denne beregning er, at skadelidte økonomisk skal stilles, som om skaden ikke var indtrådt.⁵² Når skadelidte økonomisk skal stilles som før skadens indtræden, så kræver det, at skadelidte skal have sit fulde tab erstattet uden der foreligger nogen form for berigelse. Skadelidte har desuden en tabsbegrænsningspligt,

⁴⁶ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 23 ff

⁴⁷ Ehlers, A. B. (2019), side 17

⁴⁸ Ehlers, A. B. (2019), side 375 f

⁴⁹ Ehlers, A. B. (2019), side 391

⁵⁰ Ulfbeck, V. (2021), side 17 f

⁵¹ Ehlers, A. B. (2019), side 25

⁵² Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 367

hvorefter denne skal søge sit tab begrænset. Hvis ikke skadelidte gør dette, kan den del af tabet, som kunne være begrænset, ikke blive erstattet af skadevolder.⁵³

Ved udmålingen af skadelidtes økonomiske tab, skal der ikke kun tages højde for initialskadens. Det er ikke atypisk, at en direkte skade resulterer i en følgeskade, hvorved skadelidte også lider et indirekte tab. Følgeskader kendetegnes ved, at de er afledt af initialskadens.⁵⁴ Følgeskader dækker over driftstab, avancetab, forøgede driftsudgifter, redningsomkostninger samt udgifter til vurdering og konstatering af skaden.⁵⁵

Det er det helt klare udgangspunkt, at alle former for skader er omfattet af erstatningsretten.⁵⁶ Dette er imidlertid ikke tilfældet, når det kommer til spørgsmålet om, hvilke skadelidte personer, der kan rette et erstatningskrav. Hovedreglen er her, at kun den direkte skadelidte kan kræve erstatning. Herved vil andre personer, der blot bliver påvirket indirekte af skadevolderens handling, som udgangspunkt ikke være omfattet.⁵⁷ Hovedreglen skal ses i lyset af, at der ved skade hos en indirekte skadelidte almindeligvis vil foreligge en ren formueskade, som generelt er vanskeligere at få erstatning for end for integritetsskader. Desuden vil der ved disse typer skader ofte foreligge adækvansproblemer.⁵⁸

6.2 Ansvarsgrundlag

Ved vurderingen af ansvarsgrundlaget tages der udgangspunkt i, om en handling er ansvarspådragende i et sådant omfang, at den kan medføre et erstatningsansvar. Udgangspunktet er, at skadevolderens handling skal vurderes ud fra den almindelige ansvarsregel, der betegnes som culpa.⁵⁹ Hertil skal det vurderes, om den skadevoldende person har handlet culpøst.⁶⁰ Culpa er en betegnelse for, hvorvidt der enten er handlet uagtsomt eller forsætligt. Ved vurderingen af uagtsomhed sondres der mellem simpel og grov uagtsomhed. Dog vil en skadevoldende person ifalde et erstatningsansvar allerede ved at handle simpelt uagtsomt, hvorfor det er underordnet for vurderingen af erstatningsansvar, hvilken grad af

⁵³ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 367

⁵⁴ Ehlers, A. B. (2019), side 23

⁵⁵ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 357 f

⁵⁶ Ehlers, A. B. (2019), side 25

⁵⁷ Kruse, A. V. (1989), side 289 f

⁵⁸ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 378

⁵⁹ Ehlers, A. B. (2019), side 72

⁶⁰ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 93

culpa, der er udvist. Det vil derfor være mere relevant at vurdere, hvorvidt en skade er indtrådt på baggrund af en hændelig begivenhed, da der således ikke vil være udvist en culpøs adfærd.⁶¹

Førhen ville vurderingen af, hvornår en handling kan kvalificeres som uagtsomt, tage udgangspunkt i den klassiske bonus pater forståelse. Dette vil sige, handlingen skulle vurderes ud fra, hvad en perfekt og fejlfri person ville anse som for forsvarligt eller uforsvarlig adfærd i det pågældende tilfælde.⁶² Ud fra denne forståelse, vil en handling således anses som uagtsom, hvis der ikke er udvist den samme grad af agtpågivenhed, som bonus pater ville have udvist i samme situation. Denne opfattelse har med tiden fået kritik, bl.a. fordi bonus pater ikke kan begå fejl, hvorfor alle, som forårsager en skade, i teorien ville ifalde et culpaansvar. Hertil er samfundet blevet væsentlig mere kompliceret, siden den klassiske opfattelse kom til. Med tiden er specialisering og viden inden for konkrete områder så fremskreden, og det vil derfor ikke være realistisk at vurdere en konkret handlende person med bonus pater.⁶³

Der tages på baggrund af ovenstående omtalte kritik mere afstand til bonus pater opfattelsen, og culpavurderingen tager i højere grad nu afsæt i, hvorvidt en persons handling eller undladelse afviger fra et på handlingens tidspunkt anerkendt adfærdsmønster. Dette adfærdsmønster fastsættes bl.a. på baggrund af love og forskrifter. Udgangspunktet er herefter, at det vil være ansvarspådragende at overtræde en forskrift. Dog vil enhver overtrædelse ikke automatisk medføre, at skadevolderen har handlet culpøst. Forinden en overtrædelse kan anses som culpøs, er det afgørende, at skadevolderen har forbrudt sig mod formålet med forskriften. Dette indebærer med andre ord, at skadevolderen skal have forbrudt sig mod den pågældende forskrifts "schutzzweck".⁶⁴

Selvom culpavurderingen nu i højere grad tager afsæt i, hvorvidt en skadevolders faktiske udviste adfærd er i overensstemmelse med indholdet af en bestemt regel, så vil den klassiske bonus pater vurdering fortsat være relevant. I de tilfælde, hvor en adfærd ikke kan vurderes ud fra en bestemt regel, så er domstolene tilbøjelige til at falde tilbage på den klassiske vurdering af, hvordan en bonus pater ville have handlet i en given situation.⁶⁵

⁶¹ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 96

⁶² Kruse, A. V. (1989), side 67

⁶³ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 97 ff

⁶⁴ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 100 ff

⁶⁵ Ehlers, A. B. (2019), side 73

6.2.1 Skærpelse af ansvaret

Som beskrevet ovenfor er den almindelige erstatningsregel culpa. Hertil kan ansvarsvurderingen skærpes i konkrete situationer, hvilket har hjemmel i lovgivning og praksis. Skærpelse af et ansvarsgrundlag ses f.eks. ved professionsansvar og indebærer, at den professionelle kan ifalde ansvar, hvis denne har tilsidesat normer og standarder, der gælder inden for den givne profession. Dette betyder således, at en fagperson inden for det pågældende område vurderes på baggrund af en såkaldt professionsmålestok.⁶⁶ Denne målestok anvendes eksempelvis i ansvarsvurderingen for henholdsvis advokater og revisorer.⁶⁷

Et yderligere eksempel på et skærpet ansvarsgrundlag er objektivi ansvar. Ved objektivi ansvar menes der et ansvar uden skyld, og dermed skal det ikke bevises, at skadevolderen har handlet forsætligt eller uagtsomt.⁶⁸ Et klassisk eksempel på objektivi ansvar findes eksempelvis ved ansvar for motorkøretøjer.⁶⁹ Herudover kan objektivi ansvar være ulovbestemt og dermed være skabt af retspraksis.⁷⁰ Dette ses eksempelvis for objektivi ansvar ved pilotering, som udspringer af U1968.84/2H, hvor en bygherre blev objektivi ansvarlig for skader på naboejendommen i forbindelse med piloteringen.

6.3 Årsagssammenhæng

En yderligere betingelse for pålæggelse af erstatningsansvar er, at der foreligger årsagssammenhæng mellem tabet og den ansvarspådragende handling. Ved vurderingen af årsagssammenhæng vil dette ofte ske ud fra nødvendighedsbetingelsen. Efter denne betingelse vil årsagssammenhængen blive vurderet ud fra et hypotetisk spørgsmål om, hvorvidt skaden ville være indtrådt, uanset om den ansvarspådragende handling var foretaget. I de tilfælde, hvor spørgsmålet kan besvares bekræftende, vil betingelsen om årsagssammenhæng ikke være opfyldt, og der kan således ikke statueres et erstatningsansvar.⁷¹

Oftest vil brugen af det hypotetiske spørgsmål ikke lede til nogle videre problemer i statueringen af årsagssammenhæng. Dog er det ikke ualmindeligt, at der i forbindelse med en

⁶⁶ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 131

⁶⁷ Ulfbeck, V. (2021), side 25

⁶⁸ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 26

⁶⁹ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 229

⁷⁰ Ehlers, A. B. (2019), side 140

⁷¹ Kruse, A. V. (1989), side 137 ff

indtrådt skade er flere handlinger, som spiller en rolle for en skades indtræden. I de situationer, hvor to eller flere handlinger tilsammen forvolder den samme skade, er der tale om samvirkende skadesårsager. Her er alle handlingerne således tilsammen en nødvendig betingelse for skadens indtræden. Herudover kan der opstå situationer, hvor flere handlinger hver for sig kan være årsag til en skades indtræden, hvilket kaldes konkurrerende skadesårsager. Imens nødvendighedsbetingelsen er hensigtsmæssig at bruge ved samvirkende skadesårsager, vil den imidlertid ikke være anvendelig ved konkurrerende skadesårsager, idet disse handlinger isoleret set vil være nok til en skades indtræden. I stedet må årsagssammenhæng statueres ud fra hovedskyldslæren.⁷² Hovedskyldslæren anvendes til at vurdere, hvem der skal bære det fulde erstatningsansvar under hensyn til, hvilken part der bærer størstedelen af skylden.⁷³

6.4 Adækvans

Det er ikke tilstrækkeligt, at der alene statueres en årsagssammenhæng mellem en skade og en ansvarspådragende handling. For at kunne pålægge en anden person et erstatningsansvar for en skade, skal der tilmed foreligge adækvans. At en skade skal være adækvat betyder, at skaden skal være en påregnelig følge af den handling, som har ledt til skaden. Det vil sige, at skadevolderen indså eller burde indse, at skaden var en mulig følge af den konkrete handling.⁷⁴ Det kan være svært at vurdere, hvornår en skade er en adækvat følge af en handling. Den mest udbredte måde at komme frem til dette på vil være ved at vurdere, hvor stor en farefremkaldelse en handling potentielt har. En person vil ud fra dette synspunkt, som udgangspunkt ikke ifalde erstatningsansvar, medmindre den foretagne handling har medført en ikke ubetydelig forøgelse af risikoen for indtrædelse af den faktisk indtrådte skade. Herved vil en skadevolders ansvar begrænses, og skadevolderen vil ikke være ansvarlig for forhold, som i det givne tilfælde vil kunne anses som atypiske og tilfældige.⁷⁵

6.5 Nedsættelse og bortfald af ansvaret

Udover at kunne få skærpet sit erstatningsansvar, så er det muligt for en skadevolder at få et ansvar nedsat enten helt eller delvist. Den almindelige lempelsesregel følger af EAL § 24, hvorefter en skadevolder kan få lempet sit erstatningsansvar, når det virker urimeligt tyngende

⁷² Ehlers, A. B. (2019), side 203

⁷³ Steenstrup, A.S R. (2017), side 350

⁷⁴ Kruse, A. V. (1989), side 153

⁷⁵ Eyben, B. & Isager, H. (2024), side 336

eller når omstændighederne i øvrigt taler for det. Herudover er der mulighed for at få et ansvar helt eller delvis nedsat, som følge af skadelidtes egen skyld eller undladelse af at varetage sin tabsbegrænsningspligt. Hertil vil der som udgangspunkt være udvist egen skyld, såfremt skadelidtes adfærd i sig selv kan betegnes som culpøs. I denne vurdering tages der udgangspunkt i de samme momenter, som ved vurderingen af skadevolderens culpøse adfærd.⁷⁶

Et erstatningsansvar kan ligeledes bortfalde i de tilfælde, hvor en ellers ansvarspådragende handling kan retfærdiggøres af særlige ansvarsfrihedsgrunde.⁷⁷ Der findes flere typer af ansvarsfrihedsgrunde. Nogle af dem vedrører skadelidte, hvorefter denne enten har givet samtykke til skaden eller gennem adfærd har accepteret risikoen for skadens indtræden. Ansvarsfrihed kan også forekomme i de tilfælde, hvor skadevolderen berettiget har foretaget skaden for at afværge person- eller tingskade på enten sig selv eller tredjemand.⁷⁸

7 Ledelsesansvar

En forudsætning for at ifalde et ledelsesansvar er, at de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt, jf. afsnit 6 *Erstatningsretten*. Dansk rets almindelige erstatningsretlige betingelser er i denne sammenhæng også suppleret med forskrifter i selskabslovgivningen, navnlig i SL §§ 361-365.⁷⁹ Den generelle ansvarsbestemmelse inden for selskabsretten fremgår af SL § 361. I medfør heraf er ledelsesmedlemmer erstatningsansvarlige, hvis de forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet, kapitalejere eller tredjemand skade.⁸⁰ Ledelsen i et kapitalsselskab kan dermed risikere at ifalde et ledelsesansvar, såfremt de begår fejl eller forsømmer selskabet under deres hverv, som på en påregnelig måde skader selskabet, kapitalejere eller tredjemand. Hertil vurderes ledelsens ansvarspådragende handlinger efter, hvorvidt de ledelsesmæssige opgaver og forpligtelser, som omtalt i afsnit 5 *Selskabets ledelse*, er varetaget i tilstrækkeligt omfang.⁸¹ Fordelingen af opgaverne og forpligtelserne for de forskellige ledelsesorganer, afhænger i første omgang af, hvilken ledelsesstruktur selskabet har valgt.⁸²

⁷⁶ Ehlers, A. B. (2019), side 352 f

⁷⁷ Kruse, A. V. (1989), side 36 f

⁷⁸ Ehlers, A. B. (2019), side 328

⁷⁹ Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 604

⁸⁰ Ulfbeck, V. (2021), side 201

⁸¹ Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019), side 690

⁸² Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 423 f

Uanset at erstatningsansvaret for ledelsesmedlemmer er reguleret direkte i lovgivningen, bedømmes ledelsens ansvar efter den almindelige culpanorm. Culpavurderingen foretages med udgangspunkt i det enkelte ledelsesmedlems handlinger og undladelser. Selvom ledelsen fungerer som en kollektiv enhed, vurderes ledelsesmedlemmernes potentielle erstatningsansvar individuelt.⁸³ Erstatningsansvaret for ledelsen er ikke begrænset til personer, der er registreret som medlemmer af selskabets ledelse, men vil også omfatte personer, der reelt udfører ledelsen i selskabet, jf. f.eks. U2007.497H.⁸⁴ Herudover skelner domstolene ikke mellem professionelle og ikke-professionelle ledelsesmedlemmer i forbindelse med culpavurderingen.⁸⁵ Dette blev f.eks. statueret i U2001.873H.

I U2001.873H indtrådte et familiemedlem til de øvrige kapitalejere i selskabets bestyrelse. Selskabet oplevede økonomiske vanskeligheder, men solgte på trods heraf en ejendom til en købesum, der lå væsentligt under ejendommens værdi. Selskabet gik herefter konkurs, og konkursboet anlagde en retssag mod ledelsen med påstand om betaling af en erstatning for det tab, selskabet led som følge af ejendomssalget. Det førømtalte familiemedlem underskrev selskabets årsregnskab i perioden, hvor ejendommen blev solgt. Af årsregnskabet fremgik tilstrækkelige oplysninger om selskabets økonomiske forhold, og at salget af ejendommen ville være særdeles indgribende for selskabet, idet selskabet herefter ville være uden aktiver. Højesteret lagde til grund, at familiemedlemmet var ukyndigt med hensyn til bestyrelsesarbejde. Dette kunne dog ikke fritage vedkommende for et ledelsesansvar, men Højesteret besluttede i stedet at lempe ansvaret under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt, jf. den dagældende aktieselskabslovs § 143 (nuværende SL § 363).

På baggrund af U2001.873H kan det ligeledes konstateres, at i stedet for en skelnen mellem professionelle og ikke-professionelle gøres der efter omstændighederne brug af lempelsesreglen i SL § 363, stk. 1. Således kan et ansvar for et ikke-professionelt ledelsesmedlem nedsættes helt eller delvist, som følge af dennes manglende ekspertise på området. Omvendt kan et bestyrelsesmedlem, som har særligt faglige forudsætninger, bedømmes efter en mere skærpet culpa. En advokat eller en revisor vil naturligt som følge af sit hverv have en større forretnings- og samfundsmæssig forståelse.⁸⁶ Af den årsag ses det typisk i praksis, at disse personer bedømmes efter en mere streng culpa end almindelige personer.⁸⁷

⁸³ Ulfbeck, V. (2021), side 201 f

⁸⁴ Christensen, J. S. (2024b), side 482

⁸⁵ Betænkning nr. 1498/2008, side 41

⁸⁶ Christensen, J. S. (2024a), side 692 f

⁸⁷ Betænkning nr. 1498/2008, side 41

Dette kan lede til spørgsmålet, om culpavurderingen for ledelsesmedlemmer skal betragtes som et professionsansvar.⁸⁸ Som omtalt i afsnit 5.4 *Ledelsens generelle forpligtelser*, er ledelsen underlagt en række særlige pligter, som bl.a. indebærer kendskab til og overholdelse af forskellig særlovgivning, herunder f.eks. BFL og ÅRL. Dette taler for en skærpet culpavurdering i form af et professionsansvar for ledelsesmedlemmer.

På trods af de krav og pligter som påhviler ledelsen og dennes sammensætning, vil der dog ikke være tale om, at ledelsen skal vurderes efter en professionsmålestok på linje med f.eks. advokater og revisorer.⁸⁹ Dette blev bl.a. statueret i U2020.3547H, hvor Højesteret udtalte, at der ved ansvarsvurderingen af et ledelsesmedlems erstatningsansvar gjaldt et almindeligt culpaansvar. Således er et ledelsesmedlem ikke underlagt et professionsansvar, og den ansvarspådragende handling skal i stedet vurderes efter en almindelig culpavurdering, der beskrives i afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag*. Det er derfor nødvendigt, at der bliver fastlagt en norm for, hvad der i den givne situation udgør forsvarlig adfærd. Dette indebærer først og fremmest en vurdering af de handlenormer, der fremgår af lovgivningen og vedtægterne, samt de uskrevne handle-, omsorgs- og loyalitetspligter i selskabsretten.⁹⁰

Særligt for børsnoterede aktieselskaber er der en tendens til, at regler for ledelsens pligter ikke er fastlagt ved lov, men i stedet nedfældes i forskellige “code of conduct”. Disse regelsæt er netop karakteriseret ved, at de ikke er retligt bindende, men hvor ledelsens adfærd vurderes i overensstemmelse hermed.⁹¹ Herudover har Komitéen for god Selskabsledelse udarbejdet en vejledning i form af “*Anbefalinger for god Selskabsledelse*”, som ligeledes gælder for børsnoterede selskaber.⁹² Disse anbefalinger er ikke forpligtende for selskabets ledelse at følge og udgør heller ikke en retlig standard. Dog vil anbefalingerne alligevel udgøre et generelt fortolkningsbidrag og være med til at forme de overordnet branchebestemte god skik regler på området for ledelse af kapital-selskaber.⁹³ Branchebestemte god skik regler i erhvervslivet diskuteres bl.a. i ET2020.002. Heraf følger det, at branchestandarder knytter sig til et bestemt fag eller et bestemt erhvervsområde med nogle fælles karakteristika, som kan begrunde, at der

⁸⁸ Christensen, J. S. (2024b), side 1197

⁸⁹ Andersen, P. K. (2024), side 547

⁹⁰ Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 624 f

⁹¹ Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019), side 690 f

⁹² Komitéen for god Selskabsledelse (2020), side 3

⁹³ Ulfbeck, V. (2021), side 205

for alle udøvere i branchen opereres med nogle fælles adfærdsstandarder. De branchebestemte god skik regler er særligt relevante for deliktansvar, hvor ansvarsvurderingen fastlægges efter det almindelige ansvarsgrundlag i form af culpa.⁹⁴

Det må dermed generelt kunne statuere, at ansvarsvurderingen for ledelsesmedlemmer i et kapitalsekskab tager udgangspunkt i den almindelige culpa-standard med enkelte modificeringer. Der stilles strengere krav til ledelsesmedlemmer end til almindelige personer, idet kendskab til og overholdelse af bl.a. selskabs- og regnskabslovgivningen forventes. Herudover forventes det, at ledelsesmedlemmer har et grundlæggende kendskab til forretningsmæssige forhold. Dette kan tale for, at ledelsesmedlemmer bedømmes ud fra en skærpet culpavurdering end almindelige personer.⁹⁵ Dette ændrer dog ikke på, at ledelsesmedlemmer vurderes efter den almindelige culpavurdering.⁹⁶

7.1 Ansvar over for kapitalejere og tredjemand

I tilfælde hvor selskabets ledelse påfører andre end selskabet skade ved fejl eller forsømmelse, gælder der en tilsvarende ansvarsnorm som ved skade tilføjet selskabet, jf. SL § 361, stk. 1, 2. pkt. Efter bestemmelsens ordlyd gælder dette for henholdsvis tab som er påført kapitalejere eller tredjemand. Selvom SL § 361, stk. 1 skelner mellem ansvar over for selskabet og ansvar over for kapitalejere eller tredjemand, vil den almindelige culparegel gælde.⁹⁷ En tredjemand kan f.eks. være en leverandør, långiver mv. På samme måde som ved ansvar over for selskabet, kan ledelsen ifalde ansvar over for tredjemand og kapitalejere i tilfælde, hvor SL eller selskabets vedtægter er overtrådt, eller hvor der i øvrigt er handlet ansvarspådragende.⁹⁸

Medlemmer af selskabets ledelse kan efter omstændighederne ifalde et erstatningsansvar ved krænkelse af tredjemands rettigheder. Dette fremgår bl.a. af U2015.869H, hvor et selskab og dets direktør blev ansvarlige for varemærkekrænkelser ved salg af jakker.⁹⁹ Der sondres mellem ansvar over for selskabet og ansvar over for den enkelte kapitalejer eller tredjemand. Dette indebærer samtidig en sondring mellem, hvorvidt den tabslidende tredjemand på egen hånd kan

⁹⁴ Madsen, P.B. ET2020.002

⁹⁵ Ulfbeck, V. (2021), side 203 f

⁹⁶ Christensen, J. S. (2024a), side 685 ff

⁹⁷ Betænkning nr. 1498/2008, side 43

⁹⁸ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 878

⁹⁹ Christensen, J. S. (2024b), side 1210

stævne det skadevoldende ledelsesmedlem, eller om der udelukkende er tale om et indirekte tab, som kun selskabet eller dets konkursbo kan rette et krav mod ledelsen for.¹⁰⁰

En tredjemands mulighed for at kræve erstatning i medfør af SL § 361, stk. 1, 2. pkt. forudsætter, at et ledelsesmedlem ved direkte handlemåde over for den pågældende tredjemand har påført denne et tab, som ikke er en afledet følge af ledelsesmedlemmets handling over for selskabet. Der sondres dermed mellem de tilfælde, hvor tredjemanden er direkte eller indirekte skadelidte i forhold til dennes mulighed for at rette krav om erstatning mod selskabets ledelse. Et eksempel på en situation, hvor tredjemand vil være den direkte skadelidte, er, hvor et ledelsesmedlem har givet urigtige oplysninger om selskabets økonomiske situation. Hvis dette er årsag til en leverandørs villighed til f.eks. et kreditsalg, og leverandøren herefter lider et tab på baggrund heraf, vil denne kunne rette et krav mod ledelsesmedlemmet. Sondringen er afgørende for tredjemands mulighed for at kræve erstatning, idet tredjemand ikke vil kunne kræve erstatning, såfremt tabet blot er en indirekte følge af ledelsesmedlemmets ansvarspådragende adfærd.¹⁰¹ Dette er i øvrigt i overensstemmelse med den almindelige erstatningsret, hvorefter en indirekte skadelidte som udgangspunkt ikke kan kræve erstatning for sit tab, jf. afsnit 6.1 *Tab*.

Mange ansvarssager for en tabslidende tredjemand drejer sig om, hvorvidt selskabets drift burde være standset tidligere. Den ansvarspådragende handling for ledelsen i denne situation, vil dermed være at fortsætte driften efter håbløshedstidspunktet. Dette indebærer, at ledelsen måtte have indset, at selskabet befandt sig i en vanskelig økonomisk situation, og at det ikke var realistisk at fortsætte driften, idet tredjemand i så fald ville lide et tab.¹⁰² Dette blev f.eks. centralt i U2003.317H.

I U2003.317H modtog et investeringsselskab et lån fra et andet selskab, men gik efterfølgende konkurs. Det långivende selskab rettede et erstatningskrav mod bestyrelsesformanden i investeringsselskabet med påstand om at erstatte det omhandlende lånebeløb. Højesteret fandt det imidlertid ikke godtgjort, at bestyrelsesformanden indså eller burde indse, at investeringsselskabet befandt sig i en så vanskelig økonomisk situation, at der ikke var realistisk mulighed for at fortsætte selskabets drift, og at det långivende selskab derfor ville lide et tab ved at yde det pågældende lån.

¹⁰⁰ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 879

¹⁰¹ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 879

¹⁰² Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 880

Bestyrelsesformanden deltog ikke i forhandlingerne vedrørende lånet, og det var desuden ikke godtgjort, at der forelå sådanne særlige omstændigheder, at der påhvilede ham en oplysningspligt over for det långivende selskab. Bestyrelsesformanden blev derfor ikke erstatningsansvarlig.

U2003.317H statuerer ligeledes, at ledelsesmedlemmer som udgangspunkt vil ifalde et ledelsesansvar, såfremt selskabets drift fortsættes efter håbløshedstidspunktet. Afgørende for, at ledelsen har handlet ansvarspådragende, er hertil, at denne bør have indset, at selskabet befinder sig i en sådan vanskelig situation, at fortsættelse af driften vil medføre et tab for tredjemand.¹⁰³

7.2 Lempelse

Som nævnt i afsnit 7 *Ledelsesansvar* vurderes ledelsesmedlemmers ansvarspådragende handlinger efter en almindelig culpa. Dog vil ansvaret umiddelbart kunne skærpes, såfremt et ledelsesmedlem har særligt faglige forudsætninger. Dette vil eksempelvis være, hvis ledelsesmedlemmet tillige er advokat eller revisor.¹⁰⁴ Foruden denne skærpene omstændighed vil udgangspunktet være, at alle ledelsesmedlemmer vurderes efter den samme culpamålestok. Herefter bliver lempelsesreglen i SL § 363 aktuel, idet et ledelsesmedlem vil kunne få nedsat sit ansvar enten helt eller delvist, hvis den udviste skyld eller omstændighederne i øvrigt taler for det, jf. U2001.873H.

Efter SL § 363 kan et ledelsesansvar lempes, hvis det vil være urimeligt at lade ledelsesmedlemmet blive erstatningsansvarlig for det fulde tab. Lempelse efter SL § 363 er en skønmæssig lempelse og må ikke forveksles med lempelse som følge af skadelidtes egen skyld.¹⁰⁵ Lempelse i selskabsretlige sammenhænge vurderes i stedet under hensyn til skyldgraden, skadens størrelse og omstændighederne i øvrigt.¹⁰⁶ Af betænkning nr. 540/1969 fremgår det endvidere, at lempelse af et ledelsesansvar kun kan ske, når der foreligger uagtsomhed, som ikke kan betegnes som grov.¹⁰⁷

¹⁰³ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 880

¹⁰⁴ Christensen, J. S. (2024a), side 692 f

¹⁰⁵ Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023), side 613

¹⁰⁶ Andersen, P. K. (2024), side 554

¹⁰⁷ Betænkning nr. 540/1969, side 177

Et ledelsesansvar kan ligeledes bortfalde efter den såkaldte “business judgement rule”. Denne regel medfører et forretningsmæssigt skøn for ledelsen i selskaber, hvorefter der ikke kan statueres ledelsesansvar, såfremt skønnet er foretaget på et forsvarligt grundlag.¹⁰⁸ “Business judgement rule” stammer fra amerikansk ret og blev præciseret i dansk ret ved Højesterets dom i U2019.1907H.¹⁰⁹

U2019.1907H angik spørgsmålet om, hvorvidt en bestyrelsesformand, et bestyrelsesmedlem og en direktør i Capinordic Bank ifaldt et erstatningsansvar for tab som følge af 11 lån, der skulle bevilges af bestyrelsen. Højesteret fastslog i første omgang, at ledelsesmedlemmernes erstatningsansvar skulle vurderes efter SL § 361, stk. 1. Ledelsesmedlemmernes adfærd skulle derfor vurderes efter, hvorvidt de havde handlet forsvarligt og på et fyldestgørende beslutningsgrundlag. Ud fra denne betragtning fandt Højesteret, at der i to af lånearrangementerne var truffet beslutning om at yde lån på et tilstrækkeligt oplyst og dokumenteret grundlag, hvorfor der efter et erhvervs-mæssigt skøn ikke kunne statueres erstatningsansvar. I de ni andre lånearrangementer, havde banken bevilget lån uden en tilstrækkelig vurdering af kundens økonomi, betalingsevne og formål med lånet. Ledelsen havde derfor ikke truffet beslutning på et tilstrækkeligt oplyst og forsvarligt grundlag, hvorfor Højesteret statuerede erstatningsansvar i ni ud af 11 lånearrangementer.

“Business judgment rule” giver således ledelsen en vis frihed til at foretage forretningsmæssige skøn over, hvad denne mener tjener selskabets interesser bedst.¹¹⁰ Et ledelsesmedlems beslutninger, som efterfølgende viser sig at være tabsgivende for selskabet, kan dermed medføre, at der ikke statueres ansvar, såfremt beslutningen er truffet på et forsvarligt grundlag.¹¹¹ I praksis er domstolene tilbageholdende med at tilsidesætte ledelsens forretningsmæssige skøn, men det vil ikke være udelukket, at domstolene efterprøver skønnet. I tilfælde af et groft fejlskøn, vil ledelsen umiddelbart kunne drages til ansvar.¹¹²

En beslutning, som umiddelbart kan forekomme forretningsmæssigt begrundet, kan tilmed være truffet på et ikke tilstrækkeligt oplyst grundlag. Der kan hertil sættes spørgsmålstejn ved, om domstolenes tilbageholdenhed med at statuere ledelsesansvar ligeledes gælder i dette tilfælde.¹¹³ Til denne vurdering kan nævnes U2020.3547H.

¹⁰⁸ Ulfbeck, V. (2021), side 206

¹⁰⁹ Christensen, J. S. (2024a), side 693 f

¹¹⁰ Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019), side 709

¹¹¹ Christensen, J. S. (2024b), side 1199

¹¹² Ulfbeck, V. (2021), side 207

¹¹³ Christensen, J. S. (2024b), side 1201

I U2020.3547H havde ledelsen i en bank bevilget seks af bankens udlån til erhverv. Som følge af bankens økonomiske kollaps rettede den efterfølgende ejer af banken et krav om erstatning mod den forhenværende ledelse. Højesteret udtalte, at der ved ansvarsvurderingen gjaldt et almindeligt culpaansvar, og at der måtte udvises forsigtighed med at statuere, at ledelsen havde truffet sin beslutning på et ufuldstændigt grundlag. Højesteret lagde endvidere til grund, at der også måtte udvises forsigtighed med at tilsidesætte det forretningsmæssige skøn, som bankens ledelse havde udøvet ved bevillingen. På den baggrund fandt Højesteret, at ledelsesmedlemmerne ikke havde handlet ansvarspådragende ved at bevilge de pågældende lån. Ledelsesmedlemmerne blev derfor ikke erstatningsansvarlige.

Af U2020.3547H kan det således konstateres, at domstolene er tilbageholdende med både at tilsidesætte det forretningsmæssige skøn såvel som at statuere, at en beslutning er truffet på et ufuldstændigt eller ikke tilstrækkeligt oplyst grundlag. Dermed kan “business judgement rule” anvendes i forbindelse med vurderingen af, om ledelsesmedlemmer i det konkrete tilfælde kan ifalde et erstatningsansvar.

7.3 Flere erstatningsansvarlige

Det følger af SL § 363, stk. 2, at såfremt flere samtidig er erstatningsansvarlige, hæfter de solidarisk. I det indbyrdes forhold mellem de flere erstatningsansvarlige, fordeles erstatningsbyrden mellem dem under hensyn til den udviste skyld hos den enkelte, og hvad der efter omstændighederne må anses for rimeligt.¹¹⁴ Dette er i øvrigt i overensstemmelse med almindelige erstatningsretlige principper i tilfælde af flere skadevoldere, hvilket er reguleret i EAL § 25, stk. 1. Herudover vil den ikke-ansvarsforsikrede skadevolder som udgangspunkt være fri for erstatningsansvar, såfremt en eller flere skadevoldere er dækket af en ansvarsforsikring, jf. EAL § 19, stk. 1, jf. EAL § 25, stk. 2. Dette blev bl.a. centralt for erstatningsvurderingen i U1998.1137H.

I U1998.1137H blev en bestyrelse i et konkursramt selskab erstatningsansvarlige, idet de havde fortsat selskabets drift efter håbløshedstidspunktet, hvorved selskabet led betydelige tab, hvilket ligeledes medførte et tab for selskabets kreditorer. På et bestyrelsesmøde viste selskabets årsregnskab et underskud og et tab af hele egenkapitalen, hvorfor bestyrelsen på dette tidspunkt burde have indset, at en videreførelse af driften ikke var mulig uden yderligere tab for selskabet. Idet bestyrelsen på trods heraf fortsatte selskabets drift, fandt Højesteret, at bestyrelsesmedlemmerne havde handlet uforsvarligt, hvormed disse blev pålagt et erstatningsansvar. I det indbyrdes forhold

¹¹⁴ Christensen, J. S. (2024b), side 1231

skulle hele erstatningen imidlertid bæres af bestyrelsesformanden, som var advokat, idet formandens erstatningsansvar var dækket af en ansvarsforsikring, jf. EAL § 25, stk. 2.

U1998.1137H kan indikere, at en advokat eller et andet bestyrelsesmedlem med en ansvarsforsikring altid vil ende med at bære det fulde erstatningsansvar i forbindelse med regres fra samtlige ikke-ansvarsforsikrede bestyrelsesmedlemmer. Dette vil dog være forkert at antage. Efter omstændighederne kan de øvrige bestyrelsesmedlemmer have en sådan position, som medfører en indsigt i selskabets forhold, at de selv må bære sit erstatningsansvar.¹¹⁵ Dette blev eksempelvis statueret i U2000.1013H.

I U2000.1013H indgik et norsk datterselskab og et dansk moderselskab en aftale med en norsk kunde om levering af et edb-system. Aftalen blev efterfølgende ophævet af den norske kunde, som desuden fremsatte et krav på erstatning for et dækningskøb mod både datter- og moderselskabet. Kravet blev indbragt for voldgiftsretten. Mens voldgiftssagen verserede, besluttede bestyrelsen i det danske selskab at overdrage selskabets aktiver til et nystiftet selskab. Efter overdragelsen havde det oprindelige selskab ingen reel drift og stod alene tilbage med begrænsede aktiver. Voldgiftsretten dømte det danske selskab til at betale erstatning for det omhandlende dækningskøb til den norske kunde. Dog blev det danske selskab kort tid efter erklæret konkurs, idet selskabet som følge af overdragelserne var insolvent. Den norske kunde opnåede derfor ingen dækning for sit krav. Som følge heraf rettede den norske kunde kravet mod det danske selskabs bestyrelsesmedlemmer. Højesteret fastslog, at bestyrelsesmedlemmer havde handlet uforvarsomt ved at overlade selskabets aktiver til det nystiftede selskab, hvorfor disse blev erstatningsansvarlige. Bestyrelsesmedlemmerne gjorde herefter gældende, at det endelige ansvar måtte bæres af et bestyrelsesmedlem, som samtidig var advokat og derfor var omfattet af en ansvarsforsikring, jf. EAL § 25, stk. 2. Højesteret afviste dette, og lagde i vurderingen heraf vægt på, at samtlige bestyrelsesmedlemmer havde deltaget i beslutningerne. Karakteren af den ansvarspådragende adfærd medførte således, at de ikke-ansvarsforsikrede bestyrelsesmedlemmer på trods af EAL § 25, stk. 2 blev erstatningsansvarlige uden mulighed for regres.

På baggrund af U2000.1013H kan det konstateres, at udgangspunktet ved flere erstatningsretlige ledelsesmedlemmer er, at disse bliver solidarisk ansvarlige over for en skadelidte person. Herefter vil ledelsesmedlemmernes erstatningsansvar kunne rettes mod øvrige solidariske ledelsesmedlemmer efter en konkret vurdering af den udviste skyld og omstændighederne i øvrigt. Et afgørende moment i vurderingen af eventuel regres er herudover, hvorvidt en eller flere erstatningsansvarlige ledelsesmedlemmer er omfattet af en

¹¹⁵ Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023), side 910

ansvarsforsikring, hvorefter disse som udgangspunkt vil skulle bære hele ansvaret, jf. EAL § 19, stk. 1, jf. EAL § 25, stk. 2. Dette udgangspunkt gælder dog ikke, hvis det ikke-ansvarsforsikrede bestyrelsesmedlem har forårsaget skaden ved forsæt eller grov uagtsomhed, hvorefter denne selv må bære sit erstatningsansvar, jf. EAL § 19, stk. 2, nr. 1. Hertil vil skyldgraden i sidste ende være det afgørende moment i vurderingen af den indbyrdes fordeling af erstatningsansvaret.

8 Konkurskarantæne

I tilfælde, hvor et ledelsesmedlem har udvist groft uforsvarlig adfærd, som har resulteret i en konkurs, kan det efter omstændighederne resultere i en konkurskarantæne, jf. KL § 157. Dette vil sige, at der som udgangspunkt skal være sket en konkurs, hvorefter det skal vurderes, om der er udvist en adfærd, der kan resultere i en konkurskarantæne for ledelsesmedlemmerne.

En konkurs har til formål at fyldestgøre kreditor ved så vidt muligt at fordele en skyldners formue blandt den eller de kreditorer, der har gjort et krav gældende mod skyldneren.¹¹⁶ Processen kan alene igangsættes i tilfælde, hvor skyldneren er insolvent og ved indgivelse af en begæring fra enten skyldneren eller en kreditor, jf. KL § 17, stk. 1. Skyldneren er insolvent, såfremt denne ikke kan opfylde sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder, medmindre betalingsudygtigheden må antages blot at være forbigående, jf. KL § 17, stk. 2. Indledes konkursen af en anden end skyldneren, skal denne have en retlig interesse i konkursen, hvilket er et almindeligt processuelt krav.¹¹⁷ Ved en konkurs vil en sådan interesse typisk være af økonomisk karakter, idet en fordringshaver kan have interesse i helt eller delvist at opnå dækning for sit krav gennem konkursbehandling.¹¹⁸ Det er endvidere en betingelse, at fordringshaveren, der indgiver konkursbegæring, faktisk besidder en fordring mod skyldneren. Såfremt skyldneren bestrider fordringen, påhviler det fordringshaveren at godtgøre dens beståen.¹¹⁹

¹¹⁶ Møgelvang-Hansen, P. & Juul-Sandberg, J. (2023), side 221

¹¹⁷ Jensen, K. S. (2024), side 48

¹¹⁸ Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023), side 77 ff

¹¹⁹ Jensen, K. S. (2024), side 45

Efter indbringelsen af en konkursbegæring udsteder skifteretten et konkursdekret, såfremt betingelserne for en konkurs er opfyldt.¹²⁰ En af retsvirkningerne af dette er, at skyldneren mister retten til at råde eller disponere over den del af sin formue, der indgår i konkursboet, hvilket også kaldes konkursmassen. I stedet overgår denne råderet til kuratoren.¹²¹ Denne konkursmasse anvendes til at fyldestgøre de kreditorer, der ved konkursdekretets afsigelse havde krav mod skyldneren, jf. KL § 38. Konkurs er dermed en universalforfølgning, hvor hele formuemassen anvendes til at indfri kreditorernes krav.¹²² Dog indledes konkurser typisk meget sent, hvorfor konkursmassen som udgangspunkt ikke vil være tilstrækkelig til at fyldestgøre samtlige kreditorer. Dette skyldes, at den resterende værdi i den konkursramte virksomhed, typisk er mindre end størrelsen på de fordringer, kreditorerne besidder.¹²³ Af denne årsag vil kreditorerne ikke få indfriet deres fulde krav, men derimod få en forholdsmæssig andel af konkursmassen i form af en dividende i henhold til konkursordenen.¹²⁴

Der findes en række eksempler på, at konkurser er blevet anvendt som led i at omgå gældsforpligtelser for kreditorerne i kapitalselskaber. Dette kaldes for konkursrytteri, som karakteriseres ved, at adgangen til begrænset hæftelser efter SL blev udnyttet på uredelig vis.¹²⁵ Et eksempel på konkursrytteri er situationen, hvor en person flere gange opstarter et nyt selskab kort tid efter en konkurs, hvorefter den økonomiske virksomhed i det konkursramte selskab drives videre i et nyt selskab. Dette sker flere gange i træk, hvormed gældsforpligtelserne i de konkursramte selskaber ikke dækkes fuldt ud. Af denne grund lider kreditorerne store tab, idet de ikke bliver fyldestgjort. Da konkursrytteri forekom i et ikke uvæsentligt omfang, vurderede Konkursrådet, at der var behov for sanktionering af denne adfærd.¹²⁶

STRL § 79 indeholdt allerede hjemmel til at fratage en erhvervsdrivende retten til at drive virksomhed. Dog fandt Konkursrådet det nødvendigt at supplere denne eksisterende regel med regler om et forbud mod fortsat at drive erhvervsvirksomhed i tilfælde, hvor der er udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, som har påført andre et tab.¹²⁷ Behovet for denne

¹²⁰ Jensen, K. S. (2024), side 56 ff

¹²¹ Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023), side 167

¹²² Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023), side 165

¹²³ Jensen, K. S. (2024), side 15

¹²⁴ Jensen, K. S. (2024), side 16

¹²⁵ Betænkning nr. 1525/2011, side 77

¹²⁶ Betænkning nr. 1525/2011, side 84

¹²⁷ Betænkning nr. 1525/2011, side 85

supplering af STRFL var bl.a., at det kan være vanskeligt at føre bevis for, at der foreligger et forsæt for et strafbart forhold hos den pågældende erhvervsdrivende, selvom det objektivt kan konstateres, at der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse.¹²⁸ Dette medførte således, at reglerne for konkurskarantæne blev implementeret i konkurslovgivningen i år 2014.¹²⁹

8.1 Betingelser for at ifalde konkurskarantæne

Konkurskarantæne gør det muligt at fratage ledelsen i et konkursramt selskab retten til at indgå i ledelsen i et andet selskab, jf. KL § 159. Dette kræver i første omgang, at betingelserne for konkurskarantæne er opfyldt, hvilket følger af KL § 157, stk. 1.

Nogle af de hensyn, der er lagt til grund i lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013 vedrørende udformningen af reglerne for konkurskarantæne, består i, at det skal være muligt at retsforfølge erhvervsdrivende, der har påført andre erhvervsdrivende et tab. Dette skal være gjort ved at udvise groft uforsvarlig forretningsførelse. Desuden bør der være mulighed for at fratage den erhvervsdrivendes adgang til at starte den samme virksomhed op under et nyt selskab. På den modsatte side bør der tages væsentligt hensyn til, hvor indgribende et forbud mod at drive erhvervsvirksomhed ville være foruden en strafferetlig dom. Derudover er der et iværksætterhensyn, der tilskriver, at det skal være muligt at påtage sig risiko ad gentagne omgange for ikke at hæmme vækst og iværksætter. Slutteligt vil det være modstridende med hensyn til lovlydige erhvervsdrivende, hvis konkurskarantæne indtrådte automatisk. Derfor kan konkurskarantæne først pålægges efter en konkret vurdering af, om visse betingelser er opfyldt.¹³⁰

8.1.1 Deltagelse af ledelsen

For at en person kan ifalde en konkurskarantæne, skal denne have deltaget i ledelsen af skyldnerens erhvervsvirksomhed. Dette omfatter først og fremmest dem, der er registreret som direktør eller bestyrelsesmedlem i Erhvervsstyrelsens it-system. Herudover omfattes et tilsynsrådsmedlem af bestemmelsen, uanset at denne alene fører tilsyn med ledelsen og dermed ikke udøver ledelsen.¹³¹

¹²⁸ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 7

¹²⁹ Hansen, M.B. RR.1.2024.34

¹³⁰ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 8

¹³¹ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 12

Desuden vil alle registrerede medlemmer af selskabets bestyrelse være omfattet af KL § 157, uagtet hvilken funktion det enkelte medlem besidder.¹³² Dette gælder ligeledes for en ikke-registreret person, hvis denne reelt udøver ledelsesfunktioner i selskabet.¹³³ Denne retstilstand blev statueret i FM2020.12Ø, hvor en kapitalejer blev pålagt en konkurskarantæne, selvom denne ikke var registreret som ledelsesmedlem. Dette skyldes, at kapitalejeren havde udøvet ledelsesbeføjelser i det konkursramte selskab. Af dommen kan det også udledes, at kapitalejere falder uden for begrebet "have deltaget i ledelsen", såfremt de ikke udøver ledelsesfunktioner eller -beføjelser.¹³⁴

8.1.2 Skyldnerens erhvervsvirksomhed

Lovbekendtgørelse 2024-11-09 nr. 1162 indførte en ændring til KL § 157, hvorefter "virksomhed" ændredes til "erhvervsvirksomhed". Denne lovbekendtgørelse havde til hensigt at ændre den retstilstand, der bl.a. blev slået fast ved U2021.1301H.¹³⁵ I dommen var en andelsboligforening ikke omfattet af virksomhedsbegrebet i den tidligere lov, hvilket skyldtes at foreningen som udgangspunkt ikke havde til formål at opnå en økonomisk gevinst. Dette resulterede i, at der ikke kunne idømmes en konkurskarantæne. Med indførelsen af ændringen i den nye konkurslov, omfattes nu alle de enheder, der i almindelighed kan karakteriseres som erhvervsdrivende, af bestemmelsen uagtet den faktiske virksomhed. Det vil sige, at det ikke blot er ledelsesmedlemmer i aktie- og anpartsselskaber, der omfattes af bestemmelsen, men også ledelsen i enkeltmandsvirksomheder, interessentskaber og fonde mv. kan idømmes en konkurskarantæne.¹³⁶

Hvis en virksomhed ikke er en af ovennævnte virksomhedsformer, og den ikke har økonomisk vinding til formål, så vil det bero på en konkret vurdering, om virksomheden er omfattet af KL § 157. Denne vurdering tager udgangspunkt i, hvorvidt aktiviteterne i virksomheden har et væsentligt økonomisk omfang og en forretnings- eller erhvervmæssig karakter.¹³⁷ Såfremt dette er tilfældet, vil virksomheden anses som en erhvervsvirksomhed, og dermed være omfattet

¹³² Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 31

¹³³ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 12

¹³⁴ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 31

¹³⁵ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 59

¹³⁶ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 41

¹³⁷ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 41

af bestemmelsen. Dette indebærer, at andelsboligforeninger, ejerforeninger og andre typer af foreninger omfattes af begrebet “erhvervsvirksomhed”.¹³⁸

8.1.3 Den tidsmæssige udstrækning

KL § 157, stk. 1 fastsætter det som en yderligere betingelse for konkurskarantæne, at skyldneren skal have deltaget i ledelsen i skyldners erhvervsvirksomhed senest 1 år før fristdagen. Dette medfører, at det ikke blot er de personer, der har indgået i ledelsen på tidspunktet, hvor virksomheden tages under konkursbehandling, som omfattes af bestemmelsen. Baggrunden for denne retstilstand er, at ledelsesmedlemmer ikke blot kan udtræde af ledelsen, når de indser, at virksomheden er på vej mod en konkurs og herved undgå at blive omfattet af en konkurskarantæne. Dette skal ses i lyset af, at et ledelsesmedlem typisk vil kunne forudse, at virksomheden rammes af en konkurs, hvorfor denne umiddelbart kunne have incitament til at udtræde af ledelsen.¹³⁹

8.1.4 Groft uforsvarlig forretningsførelse

Det er en betingelse, at en person har udvist groft uforsvarlig forretningsførelse eller har undladt at rette op på det, forinden denne kan pålægges en konkurskarantæne, jf. KL § 157, stk. 1. Ved groft uansvarlig forretningsførelse forstås en adfærd, der har karakter af misbrug eller kan betegnes som grov. Adfærden skal hertil tilsidesætte de almindelige krav til at drive virksomhed på en bevidst eller grov måde. At der skal være tale om et misbrug betyder også, at enhver fejl ikke leder til en konkurskarantæne.¹⁴⁰ Dette ses ved, at groft uforsvarlig forretningsførelse ikke foreligger i tilfælde, hvor en adfærd kan karakteriseres som forretningsmæssig udygtighed. Således kan en erhvervsdrivende ikke ifalde en konkurskarantæne, hvis det forhold, der leder til konkursen, skyldes en manglende evne til at drive virksomhed.¹⁴¹ Vurderingen af groft uforsvarlig forretningsførelse foretages for den periode, hvor den pågældende har indgået i ledelsen af skyldnerens virksomhed, jf. U2018.1435H. Derudover skal vurderingen foretages ud fra virksomhedens økonomiske forhold, hvilket skal forstås i en bred forstand. Dette kan eksempelvis være dispositioner vedrørende låneforhold, kapitalgrundlag, bogføring, økonomistyring, regnskabsaflæggelse og virksomhedens drift eller udvikling.¹⁴²

¹³⁸ Petersen, L. L. & Ørgaard, A. (2024), side 1016

¹³⁹ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 8 f

¹⁴⁰ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 46

¹⁴¹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 43

¹⁴² Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 10

Grænsen for hvornår der er udvist en så groft uforsvarlig adfærd, at der skal idømmes en konkurskarantæne, kan være svær at drage. Vurderingen kan anses som værende to-leddet, idet forretningsførelsen skal være uforsvarlig, og den skal have en vis grovhed.¹⁴³ Som eksempel herfor kan nævnes U2015.3643Ø.

I U2015.3643Ø havde et ledelsesmedlem af en konkursramt virksomhed udvist en uforsvarlig adfærd, men adfærden var ikke så grov, at der kunne idømmes en konkurskarantæne. Retten lagde hertil vægt på, at der i vurderingen skal indgå, hvorvidt konkursen har ført til betydelige tab for fordringshavere. Da der blot var anmeldt relativt beskedne krav mod konkursboet, fandt retten, at forretningsførelsen ikke var tilstrækkelig groft uforsvarlig til, at der kunne pålægges en konkurskarantæne.

Desuden fremgår det af lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, at konkurskarantæne oftest kun bør pålægges for forhold, der udgør en overtrædelse af STRFL eller en meget grov overtrædelse af særlovgivningen.¹⁴⁴ Dette udtrykker yderligere, at den udviste adfærd skal have en vis grovhed. Modsat hvis den udviste adfærd reelt omhandler en forretningsmæssig udygtighed, bør der ikke idømmes en konkurskarantæne. Dette kan eksempelvis være situationer, hvor der er lidt et tab som følge af en fejlkalkulering af et tilbud eller en uhensigtsmæssig tilrettelæggelse af produktionen.¹⁴⁵ Der skal således sondres mellem hvorvidt adfærden er groft uforsvarlig eller snarere et udtryk for udygtighed.

Der stilles ikke krav om, at selskabets kreditorer skal have lidt et tab, før ledelsen kan pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 1. Dog er dette ikke ensbetydende med, at tabet og dets størrelse er uden betydning for vurderingen af en groft uforsvarlig forretningsførelse.¹⁴⁶ Herudover er det ikke en betingelse for konkurskarantæne, at der kan påvises årsagssammenhæng mellem den groft uforsvarlige forretningsførelse og konkursen.¹⁴⁷ Dette kommer bl.a. til udtryk i de tilfælde, hvor en konkurs skyldes ydre omstændigheder, som f.eks. almindelige konjunktursvingninger eller ændringer i virksomhedens mulighed for at afsætte produkter.¹⁴⁸ Hvis det er tilfældigt, at ydre omstændigheder er årsag til en konkurs, men der i

¹⁴³ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 50

¹⁴⁴ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 12

¹⁴⁵ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 10

¹⁴⁶ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 9 f

¹⁴⁷ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 29

¹⁴⁸ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 10

øvrigt er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, vil det således tale for en konkurskarantæne.¹⁴⁹

Som nævnt i afsnit 8 *Konkurskarantæne* har reglerne omkring konkurskarantæne bl.a. til formål at forhindre konkursrytteri. I vurderingen af, om der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, bør det derfor ligeledes indgå, hvor mange gange ledelsesmedlemmerne i et konkursramt selskab har været involveret i ledelsen for tidligere selskaber, som tilsvarende har været under konkursbehandling. Er dette tilfældet, skal forholdene omkring disse konkurer ligeledes inddrages i vurderingen af, om der skal pålægges en konkurskarantæne.¹⁵⁰ Dog er det vigtigt i denne forbindelse at nævne, at det faktum, at en person har været involveret i flere konkurer, ikke automatisk udløser en konkurskarantæne. Baggrunden for dette er blandt andet et iværksætterhensyn, som omhandler, at iværksættere typisk driver flere virksomheder sideløbende og dermed kan have været involveret i flere konkurer.¹⁵¹ Det kan således konstateres, at antallet af tidligere konkurer bør indgå i vurderingen af groft uforsvarlig forretningsførelse.

På baggrund af ovenstående kan det således konstateres, at der ved vurderingen af, om der kan idømmes en konkurskarantæne, skal tages hensyn til, hvorvidt konkursen er resultat af en bestemt adfærd fra et ledelsesmedlem eller et resultat af ydre omstændigheder. Dernæst skal det indgå i vurderingen, hvorvidt den udviste adfærd er udtryk for groft uforsvarlig forretningsførelse eller snarere en forretningsmæssig udygtighed. Til sidst bør omstændighederne ved eventuelle tidligere konkurer ligeledes tages i betragtning. Derudover fastsætter KL § 157, stk. 2 en række forhold, der i almindelighed skal anses for groft uforsvarlig forretningsførelse. Typetilfældene blev indført ved revideringen af KL § 157 i 2024 på baggrund af den mest omfattende praksis, der havde dannet sig, siden bestemmelsen blev indført i 2014.¹⁵²

¹⁴⁹ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 12

¹⁵⁰ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 45 f

¹⁵¹ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 8

¹⁵² Betænkning nr. 1582/2023, side 79

8.2 Konkurskarantænenes retsvirkninger

Såfremt en person er blevet idømt en konkurskarantæne, må vedkommende ikke deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed uden at hæfte personligt og ubegrænset for virksomhedens forpligtelser, jf. KL § 159, 1. pkt. Dette vil sige, at personen eksempelvis ikke må deltage i ledelsen af et kapitalsselskab, idet hæftelsen er begrænset. Modsat betyder dette også, at konkurskarantæner reglerne som udgangspunkt ikke forhindrer en karantæneramt i at drive en enkeltmandsvirksomhed, hvor der er personlig og ubegrænset hæftelse.¹⁵³ Efter KL § 159, 2. og 3. pkt. kan en person dog få frataget retten til også at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed med ubegrænset hæftelse. Såfremt en person efter KL § 157 pålægges en konkurskarantæne forinden en tidligere konkurskarantæne er udløbet, kan vedkommende miste retten til også at drive virksomhed med ubegrænset hæftelse, jf. KL § 159, 2. pkt. Hvis en person har udvist særdeles groft uforsvarlig forretningsførelse, kan det ligeledes bestemmes, at vedkommende ikke må deltage i ledelsen af en virksomhed med ubegrænset hæftelse, jf. KL § 159, 3. pkt., jf. KL § 158, stk. 3.

Hvis en person handler i strid med en allerede pålagt konkurskarantæne ved eksempelvis at deltage i ledelsen af skyldnerens erhvervsvirksomhed uden at hæfte personligt og ubegrænset, kommer vedkommende til at hæfte for den del af skyldnerens gæld, der ikke kan dækkes af konkursmassen, jf. KL § 167. Det vil dermed sige, at personen kommer til at hæfte for forpligtelser, som vedkommende ellers ikke vil hæfte for efter de selskabsretlige regler herom.¹⁵⁴

8.3 Konkurskarantænenes varighed

Det klare udgangspunkt for en konkurskarantænes varighed er tre år, jf. KL § 158, stk. 1. Varigheden kan dog forkortes, hvis særlige omstændigheder taler for det, og karantænen kan helt bortfalde, hvis ganske særlige omstændigheder taler for det, jf. KL § 158, stk. 2. Ved vurderingen af om der skal ske en forkortelse af varigheden, skal der navnlig lægges vægt på den udviste forretningsførelse og ledelsesmedlemmets personlige forhold, jf. KL § 158, stk. 2. Elementer der bør tages i betragtning er bl.a. grovheden ved den udviste adfærd samt det lidte tab. Hertil gælder, at jo grovere den udviste forretningsførelse er, og jo større det påførte tab er,

¹⁵³ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 141

¹⁵⁴ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 149

desto sværere bliver det at nedsætte varigheden af konkurskarantænen. Derudover skal det også indgå i vurderingen, hvilken rolle ledelsesmedlemmet har haft. Er der f.eks. tale om et medarbejdervalgt bestyrelsesmedlem, vil det efter omstændigheder kunne medføre, at der sker en nedsættelse af karantæneperioden eller den helt bortfalder. Dette skyldes, at de primært har en opgave i at sikre, at medarbejderne får indflydelse på selskabets drift.¹⁵⁵

Varigheden kan omvendt forøges til fem år, hvis den udviste forretningsførelse er særdeles groft uforsvarlig, jf. KL § 158, stk. 3. Det må bero på en konkret vurdering, om der er udvist en sådan forretningsførelse. Noget der bl.a. bør indgå i denne vurdering er størrelsen af kreditorernes tab, idet betydelige tab vil kunne tale for, at den udviste forretningsførelse er særdeles groft. Derudover vil en overtrædelse af en allerede pålagt konkurskarantæne også efter omstændigheder være særdeles grov.¹⁵⁶

9 Sammenhæng mellem konkurskarantæne og ledelsesansvar

I tilfælde hvor et ledelsesmedlem bliver pålagt en konkurskarantæne, vil denne have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, jf. afsnit 8.1.4 *Groft uforsvarlig forretningsførelse*. I denne sammenhæng vil det være nærliggende at vurdere, hvorvidt der samtidigt er udvist en culpøs adfærd, der kan begrunde statueringen af et ledelsesansvar, og om der hertil kan påvises forskelle mellem de to retsområder. ET2020.162 lægger op til en antagelse om, at det betydeligt taler for, at der foreligger en ansvarspådragende handling, såfremt den samme disposition kan anses for at udgøre en groft uforsvarlig forretningsførelse.¹⁵⁷

Sammenhængen mellem de to retsområder er dog ikke klar. Som nævnt i afsnit 6 *Erstatningsretten* finder erstatningsretten anvendelse på alle situationer, hvor en skadelidt potentielt kan rette et krav mod en skadevolder. Derfor må erstatningsretten tillige gøre sig gældende for de enkelte typetilfælde i KL § 157, stk. 2. Dog er de enkelte typetilfælde forholdsvis nye, idet de blev implementeret i lovgivningen i år 2024.¹⁵⁸ Dette kan umiddelbart være årsag til, at hverken domstolene eller den juridiske litteratur har forholdt sig til, hvorvidt der er en sammenhæng. Der vil derfor skulle foretages en konkret vurdering af de enkelte

¹⁵⁵ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 53

¹⁵⁶ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 56 f

¹⁵⁷ Schmith P. et. al. ET2020.162, afsnit 7

¹⁵⁸ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 1

tilfælde for at kunne konstatere i hvilket omfang, der er forskel mellem reglerne for konkurskarantæne og erstatningsansvar for ledelsesmedlemmer.

9.1 Bogføring og regnskabsaflæggelse

Som omtalt i afsnit 5 *Selskabets ledelse* har ledelsen en række opgaver og pligter over for henholdsvis selskabet og kapitalejerne. Dette vedrører bl.a., at direktøren skal foretage løbende bogføring, som bestyrelsen skal foretage en vis kontrol af, og der skal aflægges et årsregnskab til Erhvervsstyrelsen, jf. afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver* og afsnit 5.3 *Direktionens opgaver*.

Hvis ledelsen har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, kan denne risikere at blive omfattet af en konkurskarantæne, jf. afsnit 8.1.4 *Groft uforsvarlig forretningsførelse*. Hertil følger det af KL § 157, stk. 2, nr. 2, at en væsentlig tilsidesættelse af ledelsens pligter efter reglerne om bogføring og regnskabsaflæggelse i almindelighed skal anses for groft uforsvarlig forretningsførelse. Bestemmelsen er central i vurderingen af en eventuel konkurskarantæne ved en overtrædelse af reglerne i BFL. Dette skal ses i lyset af, at kurators primære opgave er at afdække konkursboets forhold, hvilket vanskeliggøres ved manglende overholdelse af ledelsens bogførings- og regnskabsmæssige pligter.¹⁵⁹

Det følger af afsnit 8.1.4 *Groft uforsvarlig forretningsførelse*, at forinden en adfærd kan anses for at udgøre en groft uforsvarlig forretningsførelse, skal adfærden have karakter af misbrug eller i øvrigt være af grov karakter. Derfor vil enkelte tilsidesættelser af reglerne om bogføring eller regnskabsaflæggelse heller ikke umiddelbart kunne begrunde en konkurskarantæne, hvis tilsidesættelserne blot er af mindre karakter. Dog vil det fortsat kunne indgå i en samlet vurdering af, hvorvidt der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse.¹⁶⁰

9.1.1 Bogføringsloven

Alle erhvervsdrivende virksomheder i Danmark er omfattet af reglerne om bogføring, jf. BFL § 1. Et af hovedformålene med at bogføre er, at virksomheder skal kunne aflægge et årsregnskab for selskabet.¹⁶¹ Bogføringen i den enkelte virksomhed skal tilrettelægges og udføres under hensyntagen til virksomhedens kompleksitet, antallet af transaktioner og transaktionernes

¹⁵⁹ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024b), side 476

¹⁶⁰ Petersen, L. L. & Ørgaard, A. (2024), side 1025

¹⁶¹ Steffensen, H. et al. (2024), side 114

økonomiske omfang.¹⁶² De forskellige virksomhedsformer er underlagt forskellige regler og pligter. Det er f.eks. ikke alle virksomhedsformer, som skal aflægge en årsrapport efter reglerne i ÅRL. Dette har indvirkning på virksomheders tilrettelæggelse af bogføringen, idet virksomheders bogføring udelukkende skal indrettes efter, hvad der er formålet med bogføringen. Dette indebærer samtidig, at virksomheder har pligt til at bogføre de transaktioner, som skal benyttes i et årsregnskab, en skattemæssig årsrapport osv.¹⁶³

I år 2022 blev BFL ændret, hvilket medførte, at kravene til bogføring blev skærpet. Forinden denne lovændring fandt BFL fra år 1999 anvendelse. Af lovforslag nr. 63 af 17. december 1998 fremgår det, at bogføringen skal ske i overensstemmelse med god bogføringsskik, hvilket indebærer, hvad der til enhver tid anses for god skik og brug.¹⁶⁴ Med lovændringen i år 2022 blev reglerne for bogføring skærpet, idet der blev indført en række kontrolbestemmelser i loven samt krav om digitale bogføringssystemer. Formålet med disse lovændringer har været, at der hurtigere og mere effektivt kan sættes ind over for svindel og økonomisk kriminalitet, hvilket skal medvirke til at sikre, at private og offentlige kreditorer i mindre grad lider tab som følge heraf.¹⁶⁵ Lovændringen vil tilmed have en betydning for, hvornår der er sket en væsentlig tilsidesættelse af BFL, som kan medføre en konkurskarantæne.¹⁶⁶

Hvis et selskab tilsidesætter reglerne i BFL, vil det efter omstændighederne kunne anses for groft uforsvarlig forretningsførelse, hvilket kan begrunde en konkurskarantæne. Overtrædelser af BFL inddeles hertil i tre kategorier for at kunne vurdere væsentligheden i overtrædelser. Kategoriseringen inddeles i særligt omfattende, mere omfattende og mindre omfattende overtrædelser.¹⁶⁷ Opdelingen i disse kategorier udspringer oprindeligt af lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, og den tager udgangspunkt i vurderingen af hvilken sanktion, der skal pålægges efter BFL § 33 for en overtrædelse af reglerne om bogføring.¹⁶⁸ Efterfølgende har kategoriseringen dog også fået betydning for en konkurskarantæne, idet lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024 implementerer disse i vurderingen af en groft uforsvarlig forretningsførelse,

¹⁶² Steffensen, H. et al. (2024), side 93

¹⁶³ Steffensen, H. et al. (2024), side 94 f

¹⁶⁴ Lovforslag nr. 63 af 17. december 1998, side 1717

¹⁶⁵ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 12

¹⁶⁶ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 70 f

¹⁶⁷ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 26

¹⁶⁸ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 67 f

som kan medføre en karantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 2.¹⁶⁹ I lovforslag nr. 163 af 6. april 2022 fremgår det, at kategoriseringen knytter sig til, i hvilket omfang BFL §§ 7-9 og 16 er overtrådt.¹⁷⁰

BFL §§ 7-9 fremgår af kapitel 3, der omhandler registrering af transaktioner og løbende afstemning med beholdninger. Efter § 7 skal virksomheder registrere alle sine transaktioner hurtigt og nøjagtigt. Af § 8 følger det, at virksomheder har pligt til at sikre et transaktionsspor. Dette betyder, at der skal være en sammenhæng med transaktionerne og virksomhedens årsregnskab, og således skal alle registreringer kunne følges til årsregnskabet.¹⁷¹ Som følge af § 9 har virksomheder tilmed pligt til at sikre et kontrolspor, hvilket indebærer, at registreringer skal kunne dokumenteres ved bilag og indeholde henvisninger hertil.¹⁷² I § 16 er der som noget nyt implementeret et krav om digital bogføring for de virksomheder, som er forpligtet til at aflægge en årsrapport efter reglerne i ÅRL.¹⁷³

9.1.1.1 Særligt omfattende overtrædelser

Særligt omfattende overtrædelser vil omhandle de tilfælde, hvor alle eller hovedparten af de foretagne transaktioner ikke er blevet registreret efter BFL § 7, stk. 1.¹⁷⁴ Derudover vil en overtrædelse ligeledes være særligt omfattende, såfremt ledelsen i øvrigt helt har undladt at bogføre eller opbevare regnskabsmateriale i et sådant omfang, at det vil være umuligt at udarbejde et årsregnskab for selskabet.¹⁷⁵ Endvidere kan enkelte overtrædelser efter omstændighederne være særligt omfattende i det tilfælde, hvor de er væsentlige eller har afgørende økonomisk betydning for selskabet. Dette vil f.eks. være tilfældet i situationer, hvor et selskab har undladt at registrere en eller flere transaktioner, som udgør en stor del eller hovedparten af omsætningen.¹⁷⁶

Som nævnt i afsnit 9.1 *Bogføring og regnskabsaflæggelse* er det en forudsætning, for at et ledelsesmedlem kan ifalde en konkurskarantæne ved overtrædelse af reglerne i BFL, at denne væsentligt har tilsidesat sine forpligtelser efter disse regler. I de tilfælde, hvor en overtrædelse

¹⁶⁹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

¹⁷⁰ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 74

¹⁷¹ Steffensen, H. et al. (2024), side 158

¹⁷² Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 72

¹⁷³ Steffensen, H. et al. (2024), side 233

¹⁷⁴ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 68

¹⁷⁵ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 26

¹⁷⁶ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 68

af BFL kan klassificeres som værende særligt omfattende, vil der som udgangspunkt være udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse.¹⁷⁷ Dette hænger i øvrigt sammen med ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 2, hvorefter væsentlige overtrædelser af ledelsens pligter til henholdsvis bogføring og regnskabsaflæggelse i almindelighed sanktioneres med konkurskarantæne. At en særligt omfattende overtrædelse som udgangspunkt medfører pålæggelse af en konkurskarantæne ses eksempelvis i SH2015.B-29-15. I dommen blev en direktør idømt en konkurskarantæne, da der slet ikke var noget bogføringsmateriale, som kunne udleveres til kuratoren. Det vil dermed sige, at såfremt et ledelsesmedlem eksempelvis helt har undladt at bogføre, vil der som udgangspunkt være udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse. Af denne grund vil der kunne pålægges en konkurskarantæne, hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt. I tilfælde hvor der er udført bogføring, men hvor denne efterfølgende bortkommer, vil der ligeledes være grundlag for at pålægge en konkurskarantæne, som følge af en særligt omfattende overtrædelse af BFL, jf. U2021.2849.

I U2021.2849 havde en tidligere direktør og ejer (herefter A) solgt et selskab. Forretningsmodellen hos køberen var at overtage nødlidende selskaber og “befri” virksomhedsejere fra gæld og “bøvl”. Bogføringsmaterialet var bortkommet, hvorfor det ikke var muligt for kurator at afdække boets forhold. A havde forklaret, at han havde overdraget bogføringsmaterialet til en repræsentant fra køberen. Skifteretten fandt denne forklaring troværdig og vurderede, at A ikke havde kendskab til køberens forretningsmodel. Af denne grund blev han ikke pålagt konkurskarantæne. Landsretten fandt derimod forklaringen utroværdig og lagde i øvrigt til grund, at A måtte kende til forretningskonceptet. På baggrund af dette blev A idømt en konkurskarantæne.

Med henvisning til U2021.2849 kan det konstateres, at et tidligere ledelsesmedlem ikke fritages fra en konkurskarantæne i tilfælde, hvor bogføringsmaterialet er bortkommet, uagtet at en anden er skyld i dette. Dommen er afsagt i år 2021 og således fra før kategoriseringen af overtrædelser af BFL er implementeret. Ud fra omstændighederne vil der dog være tale om en særligt omfattende overtrædelse af BFL, såfremt kategoriseringen var implementeret på tidspunktet for afsigelsen af dommen. Dette skyldes, at bogføringsmaterialet ikke forelå i tilstrækkeligt omfang, da det var bortkommet. På baggrund heraf vil der være tale om en særligt omfattende overtrædelse, hvis der er bogført i overensstemmelse med BFL § 7, men hvor det efterfølgende forsvinder.

¹⁷⁷ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

Som nævnt i afsnit 7 *Ledelsesansvar* kan ledelsen af et selskab efter omstændighederne blive erstatningsansvarlig, hvis de forsømmer deres forpligtelser. Efter SL §§ 118, stk. 1 og 115, nr. 1 har direktionen henholdsvis bestyrelsen en forpligtelse til at sikre, at bogføring sker på tilfredsstillende vis og efter reglerne i BFL. En tilsidesættelse af disse forpligtelser kan som udgangspunkt indebære, at ledelsesmedlemmerne risikerer at ifalde et ledelsesansvar. Hvorvidt en tilsidesættelse af reglerne i BFL i sig selv kan medføre et ledelsesansvar må imidlertid afhænge af overtrædelsens omfang.¹⁷⁸ Dette blev eksempelvis et omdrejningspunkt i U2004.2253H.

I U2004.2253H havde en direktør (herefter A) i et bankselskab, i en periode på to år frem til selskabets konkurs, undladt at foretage tilstrækkelig bogføring for selskabets økonomiske aktiviteter og i længere perioder helt undladt at bogføre. Den mangelfulde bogføring resulterede i, at det var vanskeligt for ledelsen at opnå en reel styring af selskabets økonomi, og at selskabet derfor alene blev styret ud fra likviditeten.¹⁷⁹ Da selskabets egenkapital efterhånden blev negativ, var der behov for yderligere likviditet. Dette opnåede selskabet ved såkaldte kundeindskud, hvorefter kunder i banken foretog et kontantindskud og derefter fik en kontrakt, som nærmere definerede indskuddets størrelse, løbetid og rente i perioden. Selskabet lovede kunderne høje forrentninger og en lav risiko for investeringen. Dog endte kunderne med at lide betydelige tab, som følge af selskabets økonomiske kollaps, hvilket var et resultat af den mangelfulde bogføring fra direktøren.¹⁸⁰ Selskabets konkursbo endte med at rette et krav om erstatning mod henholdsvis selskabets bestyrelse og A, idet bogføringen havde været mangelfuld gennem hele selskabets levetid. Højesteret lagde til grund, at selskabets bestyrelsesmedlemmer havde handlet ansvarspådragende ved ikke at varetage sine opgaver i forbindelse med tilsyn og kontrol med selskabets drift samt A's dispositioner og dennes pligt til at bogføre, hvorfor bestyrelsesmedlemmerne blev erstatningsansvarlige. Dog skelnede Højesteret mellem bestyrelsesmedlemmerne, idet én af disse samtidig med sit bestyrelseshverv fungerede som selskabets advokat. Dette bestyrelsesmedlem (herefter B) havde derfor en viden om selskabets forhold, som skærpede dennes forpligtelser over for selskabet. Retten lagde i den forbindelse til grund, at B forinden selskabets konkurs udtrådte af ledelsen, idet B havde fået en mistanke om A's manglende overholdelse af sine forpligtelser. B orienterede imidlertid ikke selskabets øvrige ledelse om årsagen til sin udtræden, hvilket vanskeliggjorde opfyldelsen af de øvrige bestyrelsesmedlemmers forpligtelser med hensyn til kontrol. Højesteret lagde derfor til grund, at B ikke havde udfoldet tilstrækkelige bestræbelser eller foretaget nødvendige handlinger til opfyldelse af sine forpligtelser som bestyrelsesmedlem, samt at B havde været årsag til de øvrige bestyrelsesmedlemmers manglende overholdelse af deres kontrolforpligtelse.¹⁸¹ Som følge heraf

¹⁷⁸ Steffensen, H. et al. (2024), side 265

¹⁷⁹ U2004.2253H, side 2254

¹⁸⁰ U2004.2253H, side 2253

¹⁸¹ U2004.2253H, side 2300

besluttede Højesteret, at B skulle friholde de øvrige bestyrelsesmedlemmer for deres erstatningsansvar. Højesteret fandt dog, at A havde handlet på en måde, som medførte, at selskabet blev påført store tab. A havde både givet selskabets revisorer og B urigtige oplysninger om selskabets drift og økonomi og havde endvidere ikke foretaget tilstrækkelig bogføring for selskabets transaktioner, på trods af flere opfordringer hertil fra bestyrelsen.¹⁸² Højesteret statuerede herved, at A blev erstatningsansvarlig og i øvrigt skulle friholde samtlige af selskabets bestyrelsesmedlemmer for deres erstatningsansvar.¹⁸³

Det kan dermed udledes af U2004.2253H, at henholdsvis A's mangelfulde bogføring samt bestyrelsens tilsidesættelse af sin tilsynsfunktion var et centralt element i vurderingen af ledelsens erstatningsansvar. I vurderingen af ledelsesmedlemmernes ansvarspådragende adfærd blev det i øvrigt lagt til grund, at ledelsen ikke havde varetaget sine forpligtelser i forhold til bl.a. bogføringen. Dermed blev både A, B og de øvrige bestyrelsesmedlemmer erstatningsansvarlige efter den dagældende aktieselskabslov § 143 (nuværende SL § 363).¹⁸⁴ Højesteret skelnede imidlertid mellem bestyrelsesmedlemmerne i vurderingen af disses ledelsesansvar, herunder i forbindelse med skyldsspørgsmålet. Det må derfor være af afgørende betydning, hvilken funktion ledelsesmedlemmerne har ift. opfyldelse af sine forpligtelser i tilknytning til bogføring. Højesteret konstaterede, at B samtidig fungerede som selskabets advokat, hvorfor B skulle friholde de øvrige bestyrelsesmedlemmer.¹⁸⁵ Dette er i øvrigt i overensstemmelse med det almindelige synspunkt for ledelsesansvar, hvorefter ledelsesmedlemmer med særligt faglige forudsætninger bliver vurderet efter en skærpet culpa, jf. afsnit 7 *Ledelsesansvar*. Således kan det konstateres, at B på baggrund af sin adfærd havde handlet groft uagtsomt. Samtidig kan det konstateres, at de øvrige bestyrelsesmedlemmer havde udvist en mindre skyldgrad, hvilket kan begrunde, at disse udelukkende udviste en simpel uagtsomhed. Dog havde A udvist en så grov adfærd, at denne må anses at være forsættelig, og som derfor medførte, at A skulle friholde både B og de øvrige bestyrelsesmedlemmer for deres ledelsesansvar.¹⁸⁶ Således er den indbyrdes fordeling mellem de erstatningsansvarlige ledelsesmedlemmer foretaget under hensyn til den udviste skyld og omstændighederne i øvrigt, hvilket er i overensstemmelse med SL § 363, stk. 2, jf. afsnit 7.3 *Flere erstatningsansvarlige*.

¹⁸² U2004.2253H, side 2268 f

¹⁸³ U2004.2253H, side 2304

¹⁸⁴ U2004.2253H, side 2253

¹⁸⁵ U2004.2253H, side 2304

¹⁸⁶ U2004.2253H, side 2304

Af U2004.2253H kan det ligeledes udledes, at bogføringen var mangelfuld i hele selskabets levetid, hvilket er i strid med BFL § 7. På baggrund af dette manglede hovedparten af bogføringen, hvilket skabte generel usikkerhed om selskabets økonomiske situation.¹⁸⁷ Som følge heraf må de pågældende overtrædelser anses som særligt omfattende. Idet samtlige ledelsesmedlemmer i selskabet ifaldt et erstatningsansvar, må det kunne konkluderes, at ledelsesmedlemmer ved særligt omfattende overtrædelser af reglerne i BFL som udgangspunkt vil ifalde et ledelsesansvar. Dette må i øvrigt hænge sammen med, at ledelsen i medfør af SL §§ 115, nr. 1 og 118, stk. 1 har pligt til at sikre bogføringen i selskabet og løbende føre kontrol hermed, jf. afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver* og afsnit 5.3 *Direktionens opgaver*.

Idet Højesteret i U2004.2253H afsagde dom i år 2004, var konkurskarantænerreglerne endnu ikke implementeret i konkurslovgivningen. Dog kan det alligevel diskuteres, hvorvidt bestyrelsens og A's adfærd i sagen ville kunne medføre en konkurskarantæne efter de nuværende regler om konkurskarantæne. Det følger af afsnit 8.1.4 *Groft uforsvarlig forretningsførelse*, at før et ledelsesmedlem kan blive pålagt en konkurskarantæne, skal der bl.a. være udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse. Dette indebærer, at der skal være udvist en adfærd, som har karakter af misbrug eller i øvrigt kan betegnes som grov, samt hvis overtrædelser af reglerne i BFL kan karakteriseres som særligt omfattende.¹⁸⁸

Som allerede anført ovenfor var der i U2004.2253H tale om en særligt omfattende overtrædelse af BFL, da bogføringen i det væsentligste var manglende. Idet både A og bestyrelsen hver især har forpligtelser i form af at sikre en tilstrækkelig bogføring, vil den særligt omfattende overtrædelse kunne tilregnes samtlige ledelsesmedlemmer. Hertil fremgår det af lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, at når en tilsidesættelse af reglerne i BFL kan karakteriseres som særligt omfattende, vil den kunne begrunde pålæggelse af en konkurskarantæne.¹⁸⁹ Dette indebærer således samtidig, at alle ledelsesmedlemmer i selskabet med overvejende sandsynlighed ville ifalde en konkurskarantæne, såfremt reglerne herfor havde været til stede på tidspunktet for Højesterets afgørelse.

¹⁸⁷ U2004.2253H, side 2254

¹⁸⁸ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

¹⁸⁹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

Det må imidlertid kunne diskuteres, om en adfærd, som kan betragtes som simpel uagtsom, vil være tilstrækkelig til at kunne begrunde en konkurskarantæne. Som følge af ordlyden i KL § 157, stk. 1 vil meget tale for, at en simpel uagtsom handling som udgangspunkt ikke vil kunne begrunde en groft uforsvarlig forretningsførelse. Dette er desuden i overensstemmelse med ET2020.162, hvori det antages, at ansvarsnormen er strengere i konkurskarantænesager, idet simpel uagtsomhed er nok til at statuere et ledelsesansvar, men ikke bør kunne sidestilles med en groft uforsvarlig forretningsførelse.¹⁹⁰ Ud fra denne betragtning vil bestyrelsesmedlemmerne i U2004.2253H, som alene udviste simpel uagtsomhed, ikke kunne pålægges en konkurskarantæne, idet deres adfærd ikke kan sidestilles med groft uforsvarlig forretningsførelse.

Således kan det konstateres, at der foreligger forskellige synspunkter for, hvorvidt bestyrelsesmedlemmerne, som har handlet simpelt uagtsomt, ville kunne pålægges en konkurskarantæne. Af denne grund er det uklart, hvad konklusionen vil være på en eventuel konkurskarantænesag. Som følge af revisionen af KL i 2024 følger det imidlertid nu af KL § 157, stk. 2, nr. 2, at en væsentlig tilsidesættelse af ledelsens forpligtelser i almindelighed skal anses for groft uforsvarlig forretningsførelse. Hertil må der lægges væsentlig vægt på, at lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024 har fastslået, at en særligt omfattende overtrædelse af BFL skal betragtes som en væsentlig tilsidesættelse af forpligtelserne efter BFL.¹⁹¹ Derfor vil resultatet af en eventuel konkurskarantænesag mod bestyrelsesmedlemmerne formentligt være, at de havde udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, og dermed kunne pålægges en konkurskarantæne. Dette skal ses i lyset af, at der var foretaget en særligt omfattende overtrædelse af BFL, idet der ikke var foretaget tilstrækkeligt bogføring. Hertil kan denne overtrædelse bebrejdes samtlige bestyrelsesmedlemmer, idet de alle var underlagt en pligt til at sikre, at bogføringen foregik i overensstemmelse med BFL, jf. afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver*. Det er således uden betydning for spørgsmålet om konkurskarantæne, at bestyrelsesmedlemmerne udelukkende havde udvist simpel uagtsomhed. Herefter kan det dog vurderes, om konkurskarantænen ville kunne nedsættes. Det følger af afsnit 8.3 *Konkurskarantænenes varighed*, at en konkurskarantæne kan nedsættes, hvis særlige omstændigheder taler for det. Idet bestyrelsesmedlemmerne udelukkende handlede ved simpel uagtsomhed, kan der argumenteres for, at adfærden var af mindre grov karakter. Herefter ville

¹⁹⁰ Schmith P. et. al. ET2020.162, afsnit 7

¹⁹¹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

bestyrelsesmedlemmernes konkurskarantæne med overvejende sandsynlighed kunne nedsættes.

9.1.1.2 Mere omfattende overtrædelser

Hvis et selskab mangler at registrere transaktioner i væsentligt omfang eller ikke har opbevaret store dele af regnskabsmaterialet, vil der være tale om mere omfattende overtrædelser. En sådan overtrædelse kan eksempelvis foreligge, hvis et selskab med mange daglige transaktioner undlader at registrere disse for en måned, som er påkrævet efter BFL § 7, stk. 1. Ligeledes vil det anses som mere omfattende, såfremt disse registreringer ikke kan dokumenteres ved bilag i strid med BFL § 9. Hertil vil det også anses som mere omfattende, når transaktionerne er registreret i et digitalt bogføringssystem efter BFL § 16, men ledelsen har undladt at opbevare registreringer og bilag i det digitale bogføringssystem.¹⁹²

Ligesom ved overtrædelser, der anses som særligt omfattende, vil mere omfattende overtrædelser som udgangspunkt i sig selv kunne medføre konkurskarantæne. Dog afhænger dette i højere grad af, hvorvidt den mere omfattende overtrædelse har haft betydning for kurators mulighed for at afdække boets forhold. I tilfælde hvor tilsidesættelsen ikke har forringet kurators mulighed for dette, kan den ikke i sig selv begrunde en konkurskarantæne.¹⁹³ Som eksempel fremgår det af lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, at selvom der er sket en undladelse af digital bogføring, vil dette ikke i sig selv kunne betragtes som groft uforsvarlig forretningsførelse. Hvis bogføringsmaterialet f.eks. er tilgængeligt analogt, vil forholdet ikke medføre, at der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, idet kurator har mulighed for at afdække boets forhold.¹⁹⁴ At mere omfattende tilsidesættelser af BFL ikke altid kan anses som groft uforsvarlig forretningsførelse ses bl.a. også i U2017.1028V.

I U2017.1028V blev to selskaber erklæret konkurs. I den forbindelse påstod kurator, at selskabernes direktør skulle pålægges en konkurskarantæne. Direktøren havde under sit hverv sammenblandet sin egen økonomi med selskabernes ved at betale selskabernes kreditorer fra sin private konto samt ladet selskabernes debitorer indbetale på sin private konto. I den forbindelse havde direktøren ikke bogført disse transaktioner i selskabernes bogføringssystem. På trods af dette frifandt landsretten direktøren. Landsretten udtalte i den forbindelse, at det var ubestridt, at direktøren havde handlet

¹⁹² Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 68

¹⁹³ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

¹⁹⁴ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45 f

uforsvarligt ved at sammenblende sin private økonomi med selskabernes og ved ikke at bogføre transaktionerne i selskaberne. Dog havde direktøren opbevaret de fakturaer, som denne havde betalt fra sin private konto på forsvarlig vis, ligesom direktøren havde sørget for, at de indbetalinger, debitorerne havde foretaget på direktørens private konto, var identificerbare. Således kunne kurator, på trods af den manglende bogføring i selskabet, afdække konkursboets forhold. Af den årsag fandt landsretten ikke, at der var handlet på en måde, der kunne begrunde konkurskarantæne.

I U2017.1028H var der tale om en mere omfattende overtrædelse af reglerne i BFL, idet direktøren ikke konsekvent havde foretaget bogføring i selskabernes systemer. Der var dog opbevaret fakturaer, som kunne dokumentere hvilke transaktioner, der var foretaget, hvorfor kurator alligevel havde mulighed for at afdække boets forhold. Dette medførte, at direktøren ikke blev pålagt en konkurskarantæne, selvom overtrædelsen af BFL var mere omfattende. Med udgangspunkt i dommen kan det dermed konstateres, at det udslagsgivende i forhold til at vurdere om en mere omfattende overtrædelse af BFL vil kunne medføre en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 2 er, hvorvidt kurator kan afdække konkursboets forhold.

Der findes i litteraturen ikke et svar på, hvorvidt en mere omfattende overtrædelse af reglerne i BFL i sig selv vil kunne medføre et erstatningsansvar for ledelsen i et selskab. En mere omfattende overtrædelse vil dog utvivlsomt være et moment i statueringen af et ledelsesansvar, jf. U2011.1290H.

I U2011.1290H havde to ledelsesmedlemmer i starten af år 2000 omdannet en personligt drevet virksomhed til et aktieselskab. Der var foretaget bogføring frem til i hvert fald den 31. marts 2000, hvor der forelå en oversigtsbalance. Den endelige slutdato for bogføringen var uvist, men den ophørte i løbet af sommeren eller efteråret år 2000. Herefter manglede bogføringen frem til selskabets likvidation i år 2001 og efterfølgende konkursbehandling i år 2002. Den manglende bogføring medførte, at der ikke kunne redegøres for alle de transaktioner, der var foretaget, herunder lønudgifter og kontanthævninger. Højesteret fandt, at de to ledelsesmedlemmer havde handlet ansvarspådragende, idet de havde drevet selskabet uden en forsvarlig tilrettelæggelse af selskabets drift, økonomi, bogføring og budgetopfølgning og uden afregning af moms og A-skat. På baggrund heraf blev de to ledelsesmedlemmer erstatningsansvarlige.

Af U2011.1290H var der i en periode foretaget bogføring af selskabets transaktioner. Denne bogføring var manglende i et væsentligt tidsrum, og der var foretaget visse transaktioner, som der ikke kunne redegøres for. Som følge heraf vil der kunne argumenteres for, at der var tale om en mere omfattende overtrædelse af BFL, som udgjorde et moment i vurderingen af

direktørernes ledelsesansvar. Dog tog Højesteret tilmed andre omstændigheder i betragtning, herunder at der ikke var sket en forsvarlig tilrettelæggelse af selskabets drift, økonomi mv. Højesteret foretog en samlet vurdering af omstændighederne i forhold til, om der var handlet ansvarspådragende. Hvorvidt den mere omfattende overtrædelse af BFL havde afgørende betydning, er således uklar.

Det må dog kunne lægges til grund, at en manglende bogføring typisk vil resultere i, at der eksempelvis ikke sker en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af selskabets økonomi. Endvidere vil en manglende bogføring forårsage, at der ikke vil ske en korrekt afregning af moms og A-skat.¹⁹⁵ Således vil en mere omfattende overtrædelse af reglerne i BFL formentlig ikke stå alene i vurderingen af et ledelsesansvar, hvorfor det i praksis ses som et moment i den samlede vurdering. Som nævnt i afsnit 7 *Ledelsesansvar* vil et ledelsesmedlem dog kunne ifalde et erstatningsansvar for det tab, de forsætligt eller uagtsomt har tilføjet selskabet under udførelsen af deres hverv, jf. SL § 361, stk. 1. En selvstændig overtrædelse af ledelsens pligter i SL's regler omkring bogføring vil kunne karakteriseres som uagtsom eller forsætlig, hvis omstændighederne i øvrigt taler for det. Dog vil det alligevel være tvivlsomt, hvorvidt en mere omfattende overtrædelse kan medføre et ledelsesansvar, da det ikke er fuldstændig klart, om der vil være årsagssammenhæng mellem en sådan overtrædelse og et eventuelt tab. Dette må afhænge af den konkrete situation, samt hvilke transaktioner, der mangler at blive bogført.

9.1.1.3 Mindre omfattende overtrædelser

Ved mindre omfattende overtrædelser forstås det forhold, at selskabet mangler at bogføre visse transaktioner eller ikke har opbevaret mindre dele af selskabets regnskabsmateriale. Der er således tale om en delvis opfyldelse af ledelsens pligter efter afsnit 5 *Selskabets ledelse*, men hvor der i et ikke uvæsentligt omfang kan konstateres mangler. Disse mangler kan medføre en mindre usikkerhed om selskabets økonomiske situation, hvorfor der vil være tale om en overtrædelse af reglerne i BFL.¹⁹⁶

Et eksempel på en mindre omfattende overtrædelse kan bestå i, at selskabet ikke konsekvent har registreret transaktioner efter BFL § 7, stk. 1. Herudover kan der være tale om, at selskabet ikke har opbevaret regnskabsmaterialet på en betryggende måde, således at regnskabsmaterialet

¹⁹⁵ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 72 f

¹⁹⁶ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 68

er ufuldstændigt.¹⁹⁷ Har bogføringen f.eks. kun manglet i en kortere periode inden ophør af selskabets drift eller inden afsigelse af et konkursdekret, vil der være tale om en mindre omfattende overtrædelse.¹⁹⁸ Mindre omfattende overtrædelser af BFL vil kunne udgøre en uforsvarlig forretningsførelse, men vil ikke i sig selv være et udtryk for en groft uforsvarlig forretningsførelse, som kan medføre en konkurskarantæne.¹⁹⁹ En sådan overtrædelse vil derfor alene kunne indgå i en samlet vurdering om konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 3.²⁰⁰ I denne vurdering inddrages desuden, om kurator har haft mulighed for at afdække boets forhold, og i øvrigt sammenholdes overtrædelserne med den udviste forretningsførelse.²⁰¹

Der findes endnu ikke praksis, som medfører et erstatningsansvar for ledelsen i et selskab, i tilfælde hvor denne har foretaget en mindre omfattende overtrædelse af BFL. Dette skyldes formentligt, at det ved en sådan overtrædelse vil være tvivlsomt, hvorvidt der vil være lidt et tab eller om der i øvrigt vil foreligge årsagssammenhæng. Dog vil overtrædelserne uanset kunne anses som ansvarspådragende, idet der er handlet culpøst allerede ved, at forskrifter er overtrådt, jf. afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag*.

9.1.2 Årsregnskabsloven

Regnskaber udarbejdes både eksternt og internt, hvor eksterne regnskaber retter sig til omverdenen, og interne regnskaber bruges til selskabets økonomistyring. Eksterne regnskaber er omfattet af ÅRL, og skal derfor udarbejdes i overensstemmelse med reglerne heri.²⁰² Ledelsen i selskabet har til opgave at sikre, at der udarbejdes et årsregnskab, og at dette følger reglerne i ÅRL, jf. afsnit 5 *Selskabets ledelse*.

Reglerne for udarbejdelsen af årsregnskabet hænger i høj grad sammen med reglerne for bogføringen i selskabet. Dette skyldes, at årsregnskabet udarbejdes på baggrund af bogføringen i selskabet, hvorfor en manglende eller misvisende bogføring kan føre til et mangelfuldt eller

¹⁹⁷ Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022, side 68

¹⁹⁸ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 10 f

¹⁹⁹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

²⁰⁰ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 77

²⁰¹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 45

²⁰² Christensen, J. S. (2024a), side 563

ukorrekt årsregnskab, hvilket er i strid med reglerne i ÅRL.²⁰³ Ledelsen har i forlængelse heraf til opgave at sikre, at årsregnskabet harmonerer med selskabets bogføring.²⁰⁴

En væsentlig tilsidesættelse af de forpligtelser, som ledelsen i et kapitalselskab har i medfør af reglerne i ÅRL, vil i almindelighed skulle anses for groft uforsvarlig forretningsførelse, jf. § 157, stk. 2, nr. 2. Dog afhænger en konkurskarantæne i høj grad af, om kurator er i stand til at afdække boets forhold og hvor væsentlig overtrædelsen af ÅRL er.²⁰⁵

Ledelsen har i medfør af ÅRL §§ 8 og 9 pligt til at udarbejde et årsregnskab og underskrive selskabets årsrapporter. En manglende overholdelse af disse pligter, vil som udgangspunkt kunne danne baggrund for en konkurskarantæne. Dette kan bl.a. udledes af U2017.3518V.

I U2017.3518V var der ikke aflagt årsregnskaber i årene op til det tilhørende selskabs konkurs, og der fandtes i øvrigt ikke regnskabsmateriale for selskabets økonomiske dispositioner. Højesteret fandt på den baggrund, at selskabets direktør ikke havde overholdt reglerne i ÅRL og BFL om bl.a. udarbejdelse af årsregnskab og regnskabsmateriale, herunder opbevaring heraf. På den baggrund, samt omstændighederne i øvrigt, fandt Højesteret, at direktøren havde udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, hvorfor direktøren blev pålagt en konkurskarantæne.

Af U2017.3518V kan det konstateres, at en manglende udarbejdelse af selskabets årsrapport i strid med ÅRL vil betragtes som en groft uforsvarlig forretningsførelse. Herudover var det tilmed et moment for Højesterets afgørelse, at der ikke var udarbejdet regnskabsmateriale. Det kan dermed udledes, at vurderingen af en konkurskarantæne ved væsentlig tilsidesættelse af reglerne i ÅRL ikke står alene, idet domstolene herudover inddrager i vurderingen, hvorvidt der er foretaget bogføring. Dette understreger desuden, at reglerne for udarbejdelse af et årsregnskab efter ÅRL hænger uløseligt sammen med pligten til at bogføre efter BFL.

En væsentlig del af beskyttelsen af kapitalselskabers kreditorer er offentlighed omkring selskabets økonomiske forhold, hvilket hænger sammen med, at alle kapitalselskaber skal aflægge en årsrapport, som opfylder de krav, der fremgår af ÅRL.²⁰⁶ Som følge heraf blev §

²⁰³ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024b), side 479

²⁰⁴ Christensen, J. S. (2024a), side 589

²⁰⁵ Betænkning nr. 1582/2023, side 85

²⁰⁶ Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019), side 38

135, stk. 5 implementeret i ÅRL i år 2022.²⁰⁷ Bestemmelsen indebærer, at visse virksomheder i regnskabsklasse B skal gøre brug af en uafhængig revisor og lade sit årsregnskab forsyne med en revisorerklæring.²⁰⁸ Hvis ledelsen i selskabet tilsidesætter pligten efter ÅRL § 135, stk. 5, vil der ikke automatisk kunne statueres en groft uforsvarlig forretningsførelse. Afgørende herfor vil være, om kurator på trods heraf kan afdække boets forhold. Såfremt det ikke er muligt, vil ledelsen have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, ved ikke at forsyne årsregnskabet med en revisorerklæring. Omvendt kan ledelsen anses for at have udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, selvom årsregnskabet er forsynet med en revisorerklæring og regnskabet dermed er opstillet korrekt og i overensstemmelse med ÅRL. Dette vil være tilfældet, hvis årsregnskabet på trods af revisorerklæringen indeholder urigtige eller misvisende oplysninger.²⁰⁹

Af ÅRL § 138 følger desuden forpligtelsen for selskabet til at indsende en årsrapport til Erhvervsstyrelsen. I denne forbindelse bemærker Konkursrådet, at en manglende indsendelse af årsrapporten ikke i sig selv kan begrunde en konkurskarantæne.²¹⁰ Dette må formentlig begrundes ud fra, at kurator i en sådan situation umiddelbart stadig vil kunne afdække boets forhold. Dette forudsætter dog, at bogføringsmaterialet er tilstrækkeligt, jf. afsnit 9.1.1 *Bogføringsloven*. Således vil det være andre forhold, som eksempelvis en mangelfuld bogføring, der medfører, at kurator er ude af stand til at afdække boets forhold. I den forbindelse vil en manglende indsendelse af årsrapporten dog kunne indgå som et moment i en samlet vurdering af en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 3.²¹¹

Hvorvidt ledelsen kan ifalde et ledelsesansvar, som følge af manglende overholdelse af sine pligter efter ÅRL, afhænger af, om de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt, jf. afsnit 7 *Ledelsesansvar*. Hertil følger det af afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag*, at såfremt en forskrift er overtrådt, er der handlet culpøst, hvorfor det ligeledes vil være culpøst at overtræde bestemmelserne i ÅRL. Som eksempel herfor vil en manglende udarbejdelse af et årsregnskab efter ÅRL § 8 dermed kunne udgøre en culpøs handling, hvilket blev statueret i U1977.246S.

²⁰⁷ Lovforslag nr. 695 af 24. maj 2022, side 1

²⁰⁸ Betænkning nr. 1582/2023, side 64

²⁰⁹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 46

²¹⁰ Betænkning nr. 1582/2023, side 88

²¹¹ Betænkning nr. 1582/2023, side 88

I U1977.246S havde et selskab undladt at udarbejde et årsregnskab efter reglerne i ÅRL. Som følge heraf var ledelsen i selskabet ikke klar over, at selskabets økonomiske situation var under pres. Ledelsen fortsatte herved selskabets drift og indgik en aftale om kredit med en kreditor. Sø- og Handelsretten fandt, at selskabets bestyrelse burde have indset, at selskabets økonomi var så dårlig, at der i stedet for en fortsættelse af selskabets drift burde være indgivet en konkursbegæring eller truffet en beslutning om frivillig likvidation. Bestyrelsen havde således handlet culpøst ved ikke at udarbejde et årsregnskab og derfor ved ikke at gøre sig bekendt med selskabets økonomiske situation. Dette medførte, at bestyrelsen ifaldt et ledelsesansvar over for kreditoren.

Af U1977.246S kan det konstateres, at manglende udarbejdelse af et årsregnskab kan medføre et ledelsesansvar, hvilket skal ses i lyset af, at selskabets kreditorer led et tab. Som nævnt ovenfor har årsregnskabet til formål at beskytte kreditorerne ved at give dem en indsigt i selskabets økonomiske forhold. En overtrædelse af forpligtelsen til at udarbejde årsregnskabet vil således tilsidesætte denne beskyttelse, idet kreditorerne ikke har nogen mulighed for at få indblik i den økonomiske situation.

I U1982.595H blev et andet centralt spørgsmål i forbindelse med at statuere ledelsesansvar, som følge af et mangelfuldt årsregnskab, om der forelå den fornødne årsagssammenhæng.

I U1982.595H havde et aktieselskab vendt et regnskabsmæssigt underskud til en overskud, ved at indtægtsføre aconto fortjenester på igangværende arbejder i et sådant omfang, at det blev anset for i strid med den daværende aktieselskabslov samt god revisionsskik. Selskabets årsregnskab blev herved i væsentlig grad misvisende. Det misvisende årsregnskab blev senere brugt til at indgå en aftale om levering på kredit med en af selskabets leverandører. Højesteret lagde herefter til grund, at leverandøren måtte antages ikke at have accepteret en levering på kredit, såfremt regnskabet havde været retvisende og dermed havde haft et underskud i stedet for et overskud. Selskabet gik efterfølgende konkurs, hvormed leverandøren led et tab. Højesteret fandt herefter, at leverandørens beslutning om at levere på kredit, blev foretaget på baggrund af regnskabets oplysninger, hvorfor der var årsagssammenhæng mellem leverandørens tab og det misvisende årsregnskab. Selskabets direktør og bestyrelsesmedlem blev herefter erstatningsansvarlige over for leverandøren.

Af U1982.595H kan således også konstateres, at såfremt et årsregnskab er mangelfuldt eller misvisende, men hvor en kreditor ikke har anvendt dette i vurderingen af eksempelvis et lån eller en kredit, vil der ikke være årsagssammenhæng, og dermed vil ledelsen ikke kunne ifalde et erstatningsansvar. Dette blev tilmed statueret i U1985.1029H.

I U1985.1029H gav en kreditor kredit til et selskab, men uden at kreditor havde anvendt selskabets regnskab i beslutningen om kreditgivningen. Selskabet blev efterfølgende likvideret, hvorefter selskabets egenkapital og saldo var væsentlig lavere end oplyst i selskabets regnskab, hvorfor regnskabet var mangelfuldt. Dette skyldtes navnlig, at selskabet havde solgt maskiner til underskudsgivende priser. Da selskabets kreditværdighed således ikke levede op til det forventede, led kreditoren et tab. Højesteret lagde imidlertid til grund, at idet kreditoren ikke baserede sin beslutning om afgivelse af kredit på selskabets regnskabsmæssige forhold, var der ikke årsagssammenhæng mellem selskabets misvisende regnskab og kreditorens tab. Selskabet blev dermed ikke erstatningsansvarlig over for kreditoren.

Det kan på baggrund af U1985.1029H konstateres, at en ofte afgørende vurdering af et ledelsesansvar for manglende overholdelse af reglerne i ÅRL beror på spørgsmålet om årsagssammenhæng. Det må hertil kunne konkluderes, at såfremt et ledelsesmedlem ikke varetager sine opgaver og forpligtelser i henhold til ÅRL, vil der være handlet i strid med en anerkendt adfærdsnorm, og således vil der være handlet culpøst, jf. afsnit 7 *Ledelsesansvar*.

9.1.3 Delkonklusion

Som beskrevet i afsnit 9.1 *Bogføringsloven* inddeles en overtrædelse af BFL i de ovenfor omtalte tre kategoriseringer. Det kan hertil konkluderes, at kategoriseringerne har betydning for pålæggelse af en konkurskarantæne. Ved en særligt omfattende overtrædelse er det klare udgangspunkt, at der skal pålægges en konkurskarantæne. Dette må ses i lyset af, at formålet med KL § 157, stk. 2, nr. 2 netop er, at væsentlige overtrædelser af ledelsens pligter til henholdsvis bogføring og regnskabsaflæggelse skal sanktioneres med konkurskarantæne. Disse synspunkter stemmer overens med den analyserede praksis, idet domstolene ikke er tilbageholdende med at statuere en konkurskarantæne ved særligt omfattende overtrædelser af BFL. Er der sket en mere omfattende overtrædelse, beror vurderingen af en konkurskarantæne i stedet på, hvorvidt kurator har haft mulighed for at afdække boets forhold. Hvis der blot er tale om en mindre omfattende overtrædelse, vil der imidlertid ikke være grundlag for at pålægge en konkurskarantæne, men denne overtrædelse vil dog kunne indgå som et moment i vurderingen efter KL § 157, stk. 3.

Det kan konkluderes, at når ledelsen i et selskab foretager en overtrædelse af reglerne i BFL, vil ledelsen have handlet ansvarspådragende uanset hvilken kategori, overtrædelsen knytter sig til. Dette skyldes, at det vil udgøre en culpøs handling, allerede idet en forskrift er overtrådt, jf. afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag*. Dog kan det konkluderes, at overtrædelsens kategorisering vil have

betydning for betingelsen om årsagssammenhæng, idet der formentlig ikke vil kunne statueres årsagssammenhæng mellem et tab og en mindre omfattende overtrædelse. Modsat vil betingelsen for årsagssammenhæng, samt de øvrige erstatningsretlige betingelser, med overvejende sandsynlighed være opfyldt, hvis der er foretaget en særligt omfattende overtrædelse. Der kan derfor i dette tilfælde statueres et ledelsesansvar. Ved en mere omfattende overtrædelse vil det være mere usikkert, om der foreligger den fornødne årsagssammenhæng, og dette må således bero på en konkret vurdering af omstændighederne.

Som anført under afsnit 9.1.2 *Årsregnskabsloven* hænger reglerne for bogføring og regnskabsaflæggelse uløseligt sammen. Ved vurderingen af en konkurskarantæne for overtrædelse af reglerne i ÅRL, inddrager domstolene derfor, om ledelsen har foretaget bogføring. Dette skyldes, at såfremt ledelsen ikke har udarbejdet et årsregnskab, og af denne grund har tilsidesat sin pligt efter ÅRL § 8, men bogføringen dog er udarbejdet, vil det på trods af forsømmelsen af pligten alligevel være muligt for kurator at afdække boets forhold. Af denne grund kan ledelsen ikke blive pålagt en konkurskarantæne alene for overtrædelsen af ÅRL. Det kan dermed konkluderes, at vurderingen af en konkurskarantæne for en overtrædelse af ÅRL ikke foretages uden en vurdering vedrørende en overtrædelse af BFL.

Selvom reglerne for henholdsvis bogføring og regnskabsaflæggelse hænger uløseligt sammen, vil en selvstændig overtrædelse af ÅRL kunne begrunde et ledelsesansvar. På tilsvarende vis, som ved en overtrædelse af BFL, vil der være handlet culpøst ved en overtrædelse af ÅRL. Dog vil der kunne rejses spørgsmål omkring, hvorvidt overtrædelsen vil være årsag til et tab. Det kan derfor konkluderes, at et ledelsesansvar ved en overtrædelse af ÅRL ofte afhænger af, om betingelsen for årsagssammenhæng er opfyldt.

9.2 Stråmandsvirksomhed

En stråmand er en person, der er registreret som ledelsesmedlem, men hvor dette blot er en formalitet, og personen således ikke har nogen beslutningskompetence. Det betyder, at personen reelt set ikke udøver sit hverv som ledelsesmedlem, og i stedet udøves ledeshvervet af en eller flere ikke-registrerede personer.²¹² Denne ikke-registrerede person, som reelt

²¹² Lovforslag nr. 110 af 5. februar 2020, side 56

foretager beslutningerne i selskabet, kaldes en bagmand. Bagmanden er kendetegnet ved at fungere i det skjulte som en “skyggeledelse”.²¹³

En stråmandskonstruktion vil almindeligvis indebære, at der både er en bagmand og en stråmand.²¹⁴ Baggrunden for at iværksætte en sådan konstruktion vil almindeligvis være for at skjule den bagvedliggende ledelses identitet.²¹⁵ Stråmandskonstruktionen anvendes derfor typisk i situationer, hvor der er svindel eller anden kriminalitet involveret, og konstruktionen gør det i den forbindelse muligt at skjule, hvem der er ansvarlig for svindlen. Da myndighederne dermed er uvidende omkring, hvem der reelt varetager ledelsen, vil det i højere grad være muligt at udøve kriminalitet, da det vil være sværere at sanktionere den skjulte ledelse.²¹⁶ Som nævnt i afsnit 5.4 *Ledelsens generelle forpligtelser* fastsætter SL § 112, stk. 3, at de ledelsesmedlemmer, der er registreret efter SL § 10, skal være dem, der faktisk udøver ledelsen. SL § 112, stk. 3 blev indført i år 2020 som et led i at modvirke den ovennævnte stråmandskonstruktion og dæmme for den svindel, som konstruktionen muliggør.²¹⁷

Ved udformningen af reglerne om konkurskarantæne var et særligt opmærksomhedspunkt, at stråmandskonstruktioner udgør en udfordring i forbindelse med effektiv indgriben mod groft uforsvarlig forretningsførelse og konkursrytteri.²¹⁸ Dette skyldes, at hvis den reelle bagmand fortsætter med at drive virksomhed med en ny stråmand, vil effektiviteten af konkurskarantænen være begrænset.²¹⁹ Derfor er udgangspunktet, at en optræden i en stråmandskonstruktion i sig selv vil udgøre en groft uforsvarlig forretningsførelse, jf. KL § 157, stk. 2, nr. 4 og 5. Dette er uanset, om adfærden i øvrigt har medført et tab for selskabets kreditorer.²²⁰

9.2.1 Stråmand

Begrebet stråmand knytter sig til den person, som er registreret i Erhvervsstyrelsens it-system efter SL § 10, men som har overladt udførelsen af sit ledelseshverv til en anden person. En

²¹³ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 94

²¹⁴ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 13

²¹⁵ Lovforslag nr. 110 af 5. februar 2020, side 88

²¹⁶ Lovforslag nr. 110 af 5. februar 2020, side 13

²¹⁷ Lovforslag nr. 110 af 5. februar 2020, side 13

²¹⁸ Betænkning nr. 1582/2023, side 112

²¹⁹ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 21

²²⁰ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 47 ff

stråmand vil ligeledes være den person, som udfører ledelsen i selskabet efter instruks fra en person, som ikke er registreret som ledelsesmedlem. Stråmanden vil dermed være den person, der fremstår som ledelsesmedlemmet udadtil, men hvor en bagmand reelt udøver hvervet.²²¹

Det afgørende for at et ledelsesmedlem karakteriseres som en stråmand er, at denne er registreret i Erhvervsstyrelsens it-system uden reelt at udøve ledelsesbeføjelser. Dette indebærer samtidig, at der ikke vil kunne være tale om en stråmandskonstruktion for de virksomheder, som ikke er omfattet af registreringspligten i SL § 10.²²² Således vil det alene være ledelsen af et kapitalsselskab, der kan udgøre en stråmand. Derudover har det betydning, hvilket ledelsesmedlem stråmanden er registreret som. Dette er afgørende for at kunne vurdere, hvorvidt ledelsesmedlemmet udgør en stråmand, idet en direktør og et bestyrelsesmedlem varetager forskellige opgaver og forpligtelser, jf. afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver* og afsnit 5.3 *Direktionens opgaver*.²²³

I henhold til KL § 157, stk. 2, nr. 4 skal en stråmand i almindelighed anses for at have udvist groft uforsvarlig forretningsførelse. Udgangspunktet er derfor, at en stråmand pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 1. En stråmandskonstruktion kan dog udmønte sig i en række forskellige situationer, som kan have betydning for, hvorvidt denne kan pålægges en konkurskarantæne, eller om der kan statueres et ledelsesansvar. Det er derfor nødvendigt at foretage en vurdering af hvilken form for stråmandskonstruktion, der er tale om.

9.2.1.1 Passiv ledelse

En ledelse i et selskab kan være passiv på forskellige måder, hvilket umiddelbart vil være i strid med SL § 112, stk. 3. Dog er dette ikke ensbetydende med, at et passivt ledelsesmedlem altid vil udgøre en stråmand, og derfor ikke nødvendigvis har udvist groft uforsvarlig forretningsførelse. Dette må i stedet bero på en konkret vurdering af den enkelte situation.²²⁴

Et bestyrelsesmedlem kan f.eks. ved passivitet overlade sine ledelsesbeføjelser til en direktør, hvilket vil være i strid med SL § 112, stk. 3, idet bestyrelsesmedlemmet har overladt sine beføjelser til en anden. Dette kunne være en indikation på, at bestyrelsesmedlemmet kan anses

²²¹ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 87 f

²²² Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 88

²²³ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 48

²²⁴ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 91

for en stråmand. Dog er dette ikke tilfældet, hvilket skyldes, at direktøren selv er et registreret ledelsesmedlem i selskabet. Selvom forholdet således er i strid med SL § 112, stk. 3, vil adfærden som udgangspunkt ikke kunne karakteriseres som en groft uforsvarlig forretningsførelse efter KL § 157, stk. 2, nr. 4.²²⁵ Dette må desuden ses i lyset af bestemmelsens ordlyd, hvorefter det fremgår, at ledelsesmedlemmet ikke må overlade udførelsen af sit hverv til en person, der ikke er registreret som ledelsesmedlem. Imidlertid vil den passive ledelse kunne pålægges en konkurskarantæne efter opsamlingsbestemmelsen i KL § 157, stk. 3, såfremt der er andre forhold, som taler for, at der er udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse.²²⁶

Omvendt findes der eksempler i praksis, hvor et passivt ledelsesmedlem må betegnes som en stråmand, og at dette må betragtes som en groft uforsvarlig forretningsførelse, der medfører en konkurskarantæne. Dette ses bl.a. i U2018.3318V.

I U2018.3318V blev en person registreret som direktør i et selskab, men det var imidlertid aftalt, at direktøren ikke skulle udøve egentlige ledelsesbeføjelser. Disse blev i stedet varetaget af en anden person, som ikke var registreret som en del af selskabets ledelse. Som følge af denne konstruktion var SKAT ikke bekendt med identiteten af den reelle ledelse. Landsretten fandt derfor, at direktøren måtte anses som en stråmand, hvilket blev betragtet som en groft uforsvarlig forretningsførelse. Direktøren blev derfor pålagt en konkurskarantæne i 3 år.

I U2018.3318V havde direktøren overladt sine ledelsesbeføjelser til en ikke-registreret person ved aftale, hvorfor direktøren kunne anses som en stråmand. Det kan herefter konstateres, at stråmandskonstruktionen havde til formål at skjule den reelle ledelse for bl.a. SKAT. Hertil kan det også udledes, at domstolene ikke er tilbageholdende med at pålægge stråmanden en konkurskarantæne, såfremt formålet utvivlsomt har været at skjule en bagvedliggende ledelse. Dog bemærker Konkursrådet, at det ikke er afgørende, at formålet har været at skjule en bagmand, forinden stråmandskonstruktionen kan medføre en konkurskarantæne. Dette ville efter Konkursrådets opfattelse føre til en uhensigtsmæssig retstilstand. Dette skyldes, at det ikke-registrerede ledelsesmedlem vil kunne påstå, at det måtte stå klart, at vedkommende udgjorde den reelle ledelse, hvorfor indsættelsen af en stråmand ikke har haft til formål at skjule den ikke-registrerede person.²²⁷

²²⁵ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 48

²²⁶ Betænkning nr. 1582/2023, side 305

²²⁷ Betænkning nr. 1582/2023, side 126 f

Som nævnt indledningsvist vil det som udgangspunkt stride mod SL § 112, stk. 3 at indgå i en stråmandskonstruktion som et passivt ledelsesmedlem. I litteraturen findes der imidlertid ikke et svar på, hvorvidt det vil medføre et ledelsesansvar at være et passivt ledelsesmedlem. Dog er der eksempler herpå i praksis, herunder FED2010.150.

I FED2010.150 havde et selskab foretaget en række ulovlige lån. Registreringen af selskabets direktør var en ren proforma disposition, idet direktøren ikke var involveret i driften og ikke foretog nogen kontrol eller tilsyn med virksomheden. Direktøren kunne således betegnes som en stråmand i form af et passivt ledelsesmedlem. Landsretten fandt, at hvis direktøren havde overholdt sine pligter i forhold til at deltage i og føre tilsyn med selskabets drift, ville direktøren have opdaget de ulovlige lån og burde have stoppet dem. På baggrund af dette blev direktøren idømt et ledelsesansvar.

På baggrund af FED2010.150 kan det konstateres, at et ledelsesmedlem kan ifalde et ledelsesansvar som følge af sin passivitet. Hertil kan der henvises til afsnit 5.1 *Bestyrelsens opgaver* og afsnit 5.3 *Direktionens opgaver*, hvoraf det fremgår, at en direktør har en pligt til at varetage den daglige drift, og at bestyrelsen er forpligtet til at føre tilsyn med direktionen. Hvis ledelsesmedlemmet vælger at være passiv, og dermed overlader sine pligter til en anden, vil der være tale om en forsømmelse af ledelsesmedlemmets pligter. I afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag* blev det konstateret, at en undladelse af at foretage handlinger, som en person er pligtig til at foretage, vil udgøre en culpøs handling. Således vil et passivt ledelsesmedlem som udgangspunkt have handlet culpøst ved ikke at varetage sine forpligtelser. I FED2010.150 var der ligeledes årsagssammenhæng mellem virket som stråmand og kreditorernes tab, idet landsretten fandt, at hvis direktøren havde varetaget sine forpligtelser, ville han have opdaget de ulovlige lån, der medførte tabet for kreditorerne. Dette må umiddelbart medføre, at der kan konstateres en årsagssammenhæng mellem en passiv ledelse og et tab for kreditorerne. Dog vil det til enhver tid komme an på en konkret vurdering, hvorvidt betingelsen for årsagssammenhæng er opfyldt.

Det må på baggrund af ovenstående konstateres, at et passivt ledelsesmedlem har handlet ansvarspådragende, allerede når det passive ledelsesmedlem overlader sin pligter til en anden. Ved en konkurskarantæne er det imidlertid afgørende, om det passive ledelsesmedlem har overladt sin pligter til et andet registreret ledelsesmedlem eller til en ikke-registreret person. Konkursrådet bemærker i den sammenhæng, at det vil anses som groft uforsvarlig

forretningsførelse, hvis en ikke-registreret person udfører de registrerede ledelsesmedlemmers pligter. Herefter vil stråmanden kunne pålægges en konkurskarantæne, uanset at formålet ikke har været at skjule den reelle ledelse.²²⁸ Omvendt anfører Konkursrådet, at det ikke vil betragtes som en stråmandskonstruktion, hvis et ledelsesmedlem udelukkende optræder som ledelsesmedlem for at opfylde minimumskravet til bestyrelsen efter SL § 111, stk. 2. Efter denne bestemmelse skal bestyrelsen i et aktieselskab bestå af minimum tre personer. Denne konstruktion kaldes også en “tantebestyrelse”.²²⁹

9.2.1.1.1 Tantebestyrelser

Afgørende for, om konstruktionen kan anses som en “tantebestyrelse”, afhænger af, om bestyrelsesmedlemmets opgaver varetages af et andet registreret ledelsesmedlem, eller i stedet varetages af en person, som ikke er registreret som en del af selskabets ledelse. Såfremt opgaverne varetages af et andet registreret bestyrelsesmedlem, vil der være tale om en “tantebestyrelse”. Varetages opgaverne af en ikke-registreret person, vil der i stedet være tale om en stråmandskonstruktion.²³⁰

En “tantebestyrelse” vil med andre ord ikke være omfattet af KL § 157, stk. 2, nr. 4, idet bestyrelseshvervet varetages af et andet registreret ledelsesmedlem. Ved vurderingen af en konkurskarantæne tager domstolene udgangspunkt i formålet med sammensætningen af ledelsen, herunder om formålet med det registrerede bestyrelsesmedlem har været at skjule en bagvedliggende ledelse.²³¹ Dette har betydning for domstolenes vurdering af den udviste adfærd, herunder om denne i sig selv kan anses som grov. Dette ses f.eks. i U 2023.1018H.

I U2023.1018H var en bestyrelsesformand i et selskab alene indsat af formelle årsager, og formanden havde i øvrigt ikke overholdt de forpligtelser, som påhvilede denne efter SL § 115. Bestyrelsesformanden havde i stedet overladt disse forpligtelser til et andet bestyrelsesmedlem, som i øvrigt også var direktør i selskabet. Idet selskabet gik konkurs, indstillede kurator til skifteretten, at bestyrelsesformanden skulle idømmes en konkurskarantæne, da denne måtte anses som en stråmand. Pålæggelse af konkurskarantænen blev i øvrigt begrundet med, at selskabet i de sidste to måneder inden konkursen ikke havde indbetalt på selskabets skattekonto, og at selskabet på frisdagen havde foretaget betalinger til en række kreditorer ved hjælp af træk på en kassekredit.

²²⁸ Betænkning nr. 1582/2023, side 126 f

²²⁹ Betænkning nr. 1582/2023, side 128 f

²³⁰ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 48 f

²³¹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 48

Denne adfærd vurderede kurator i øvrigt at udgøre en groft uforsvarlig forretningsførelse. Højesteret vurderede, at de omhandlende betalinger og træk på kassekreditten ikke i sig selv udgjorde en groft uforsvarlig forretningsførelse, hvorfor forholdene og driften af selskabet ikke havde en misbrugslignende karakter. Højesteret lagde herefter til grund, at proformaregistreringen af bestyrelsesformanden ikke i sig selv, eller sammen med den øvrige forretningsførelse, kunne anses som groft uforsvarlig forretningsførelse, som kunne begrunde en konkurskarantæne. Dette blev i øvrigt begrundet med, at der ikke var tale om en egentlig stråmandskonstruktion, men i stedet en stråmandslignende konstruktion. Højesteret lagde i sin vurdering vægt på, at registreringen af bestyrelsesformanden ikke havde haft til formål at skjule identiteten af den reelle ledelse, hvorfor registreringen adskilte sig fra de grovere tilfælde af stråmandskonstruktioner.

Af U2023.1018H kan det umiddelbart udledes, at bestyrelsen i det omhandlende selskab udgjorde en “tantebestyrelse”, idet bestyrelsesformanden udelukkende var indsat af formelle årsager. Højesteret udtalte i den forbindelse, at bestyrelsens sammensætning blot skulle anses som en stråmandslignende konstruktion, og at det adskilte sig fra de mere grove tilfælde af egentlig stråmandsvirksomhed. På baggrund heraf vil en “tantebestyrelse” ikke udgøre en stråmandskonstruktion, hvorfor bestyrelsesmedlemmerne heri som udgangspunkt ikke kan pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 4. I stedet må en eventuel konkurskarantæne skulle vurderes efter den udviste adfærd, herunder om denne kan anses som en groft uforsvarlig forretningsførelse, som kan begrunde en karantæne efter opsamlingsbestemmelsen i KL § 157, stk. 3.

Hvorvidt ledelsesmedlemmer i en “tantebestyrelse” kan ifalde et ledelsesansvar, afhænger af, om de erstatningsretlige betingelser er opfyldt, herunder om ledelsesmedlemmerne har forsømt sine forpligtelser. Dette blev bl.a. centralt i vurderingen af et ledelsesansvar i FED1998.1372.

I FED1998.1372 var to bestyrelsesmedlemmer indsat proforma for at undgå et bopælskrav for bestyrelsesmedlemmerne i det pågældende selskab. Det var herefter aftalt og implementeret i de pågældende bestyrelsesmedlemmers kontrakter, at den reelle beslutningstagen forekom en styringsgruppe. Styringsgruppen besluttede, at der skulle udbetales et honorar til denne i form af et udbytte. Udbyttet var imidlertid i strid med reglerne i SL, hvorfor selskabet led et tab. Selskabet rettede som følge heraf et erstatningskrav mod henholdsvis medlemmerne i styringsgruppen samt bestyrelsesmedlemmerne. Idet bestyrelsesmedlemmerne ikke varetog de forpligtelser og opgaver, som påhviler bestyrelsen efter SL, kunne de betragtes som stråmænd. Hertil lagde landsretten til grund, at bestyrelsesmedlemmerne havde handlet ansvarspådragende, ved at acceptere den pågældende stråmandskonstruktion, og ved i øvrigt at overlade bestyrelseshvervet til andre ikke-

registrerede personer, hvilket muliggjorde den ulovlige udlodning. Stråmændene blev som følge heraf erstatningsansvarlige over for selskabet.

I FED1998.1372 bliver bestyrelsesmedlemmerne anset som stråmænd, idet de ikke varetog sine ledelsesmæssige forpligtelser, men i stedet havde overladt bestyrelseshvervet til andre personer. Disse personer var imidlertid ikke-registrerede ledelsesmedlemmer, men i stedet personer fra en udenforstående styringsgruppe. Herudover var bestyrelsesmedlemmerne ikke indsat med henblik på at opnå minimumskravet til bestyrelser efter SL § 111, stk. 2, men i stedet for at omgå et bopælskrav. Det må således konstateres, at der ikke er tale om en egentlig “tantebestyrelse”. Dog må der alligevel kunne drages sammenligninger til en “tantebestyrelse”, idet bestyrelsen i dommen alene var indsat for at imødekomme formelle krav.

Det må stå klart, at formålet med stråmandskonstruktionen i FED1998.1372 ikke var at skjule den reelle ledelse. Dette må særligt kunne begrundes ud fra den omstændighed, at det direkte fremgik af stråmændenes bestyrelseskontrakt, at disse skulle overlade bestyrelseshvervet til styringsgruppen. Dog ændrede dette ikke på, at bestyrelsesmedlemmerne blev erstatningsansvarlige efter den dagældende aktieselskabslov § 140 (nuværende SL § 361). Det kan derfor anses for ansvarspådragende at indgå i en bestyrelse udelukkende for at imødekomme formelle krav.

9.2.1.2 Uvidende stråmand

I en stråmandskonstruktion hvor ledelsen er passiv, som nævnt i ovenstående afsnit, vil stråmanden være bekendt med sit hverv. Imidlertid kan en stråmandskonstruktion også opstå, hvor stråmanden er uvidende. Dette ses eksempelvis, hvis stråmanden har været udsat for identitetstyveri, men også i de tilfælde, hvor denne har givet andre adgang til sin digitale signatur uden viden om, at denne efterfølgende er blevet misbrugt.²³²

Som udgangspunkt skal det at være stråmand i sig selv anses for groft uforvarlig forretningsførelse, jf. KL § 157, stk. 2, nr. 4. Dog er det en forudsætning, at stråmanden har accepteret registreringen som ledelsesmedlem, eller at denne i øvrigt var bekendt hermed uden at gøre indsigelse.²³³ I tilfælde hvor en persons identitetsoplysninger er blevet misbrugt i

²³² Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 13

²³³ Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013, side 27

forbindelse med registreringen som ledelsesmedlem efter SL § 10, vil udgangspunktet være, at denne ikke kan anses for at have accepteret hvervet. Imidlertid skal personen, hvis oplysninger er blevet misbrugt, selv føre bevis for den manglende accept af hvervet.²³⁴ Dette kan efter omstændighederne være vanskeligt, idet der typisk gives meddelelse til den pågældende fra Erhvervsstyrelsen om indsættelsen som ledelsesmedlem. Derfor vil der være en stærk formodning for, at den pågældende har accepteret hvervet som ledelsesmedlem, såfremt denne ikke aktivt har bestridt registreringen. I disse tilfælde vil det ikke være tilstrækkeligt at gøre bagmanden opmærksom på, at hvervet ikke accepteres. Den pågældende er i stedet nødsaget til at foretage effektive skridt mod at blive afregistreret som ledelsesmedlem.²³⁵ Dette kan bl.a. udledes af FM2023.234.

I FM2023.234 overdrog en kapitalejer, som samtidig var direktør i selskabet, sine anparter. Efterfølgende var den pågældende dog fortsat registreret som selskabets direktør, selvom vedkommende ikke længere varetog de dertilhørende opgaver. Ved selskabets konkurs indledte kurator en konkurskarantænesag mod direktøren med påstand om, at hun var stråmand i selskabet. I sagen erkendte direktøren, at hun var bevidst med stadig at være registreret som ledelsesmedlem i selskabet. Dog gjorde hun gældende, at hun imidlertid ikke kunne anses for stråmand, idet hun ikke havde accepteret fortsat at være direktør. Herudover havde hun utallige gange foretaget effektive skridt mod at blive afregistreret ved at henvende sig til selskabets revisor, som nægtede at hjælpe. Landsretten fandt det tilstrækkeligt sandsynliggjort, at direktøren ophørte med at være en del af ledelsen, da hun solgte sine anparter og ikke havde accepteret virket som stråmand. På baggrund af dette blev direktøren ikke pålagt en konkurskarantæne.

I FM2023.234 blev der foretaget effektive skridt mod registreringen, idet direktøren ad flere omgange henvendte sig til selskabets revisor. Denne omstændighed indgik i vurderingen af den groft uforsvarlige forretningsførelse, hvorfor dette må have betydning for, om der kan pålægges en konkurskarantæne. Det kan således efter omstændighederne indgå i vurderingen af, om der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, hvorvidt det kan dokumenteres, at ledelsesmedlemmet hverken har accepteret eller været bekendt med registreringen. Såfremt dokumentationen er mulig, vil der som udgangspunkt ikke kunne pålægges en konkurskarantæne.²³⁶

²³⁴ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 40

²³⁵ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 89

²³⁶ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 40

Det findes ikke praksis eller litteratur angående, hvorvidt et ledelsesmedlem i et selskab kan ifalde et ledelsesansvar i tilfælde, hvor denne er uvidende stråmand. Dog findes der forskellige eksempler i praksis, hvor et erstatningsansvar er blevet vurderet på baggrund af en stjålet identitet. Dette ses f.eks. i U2021.2320.

I U2021.2320 havde en mand (herefter A) optaget en række lån hos to banker. Lånene blev dog indgået i A's samlevers (herefter B) navn og med B's NemID-oplysninger. B var uvidende omkring, at låneaftalerne var indgået, og at A havde opnået adgang til B's NemID-oplysninger. Oplysningerne var tilegnet gennem familiens tablet, hvor brugernavn og adgangskode til NemID var lagret, og A havde i øvrigt fotograferet nøglekortet fra B's pung. Efter at lånet var optaget, havde A logget ind på B's e-Boks for at slette beskeder fra kreditorerne, så B fortsat var uvidende omkring lånene. Herudover havde A foretaget adskillige ændringer for den tilknyttede konto til B's NemKonto, samt hindret B's adgang til deres fælles postkasse. Højesteret lagde i den forbindelse til grund, at A havde gjort sig betydelige bestræbelser på at forhindre, at B blev bekendt med det omhandlende misbrug af sine oplysninger. B var ikke bekendt med misbruget og havde i øvrigt ikke udvist en sådan grad af uagtsomhed, at B burde have vidst, at oplysningerne ville blive misbrugt. Højesteret vurderede derfor, at B ikke kunne drages til ansvar over for lånekreditorerne, idet B var uvidende om forholdet og derfor ikke havde haft mulighed for at reagere herover.

Et yderligere eksempel fra praksis ses i U2023.4066, hvor et erstatningsansvar ikke blev vurderet ud fra den pågældendes uvidenhed, men i stedet om der var foretaget effektive skridt imod et identitetstyveri.

I U2023.4066 blev det vurderet, hvorvidt en leasingtager var erstatningsansvarlig over for et leasingselskab, idet den omhandlende leasede bil en måned efter indgåelsen af leasingaftalen blev fundet udbrændt. Leasingtageren gjorde gældende, at denne havde været udsat for identitetstyveri i forbindelse med indgåelsen af leasingaftalen. Landsretten fandt, at leasingaftalen var indgået på baggrund af forfalskede dokumenter og en falsk underskrift. Leasingtageren var bekendt med forholdet, men havde ad to omgange anmeldt pengeoverførsler til politiet, som havde tilknytning til identitetstyveriet. Landsretten lagde derfor til grund, at leasingtageren ikke kunne drages til ansvar for den udbrændte bil eller leasingydelse i øvrigt over for leasingselskabet, idet leasingtageren havde foretaget effektive skridt mod identitetstyveriet.

Selvom U2021.2320 og U2023.4066 ikke knytter sig til spørgsmålet om, hvorvidt en ledelse i et selskab kan drages til ansvar i forbindelse med en stråmandskonstruktion, som ledelsesmedlemmerne er uvidende om, kan der alligevel drages sammenhænge mellem de to områder. I begge domme er der blevet foretaget et identitetstyveri, hvorfor de omhandlende

personers uvidenhed eller manglende indgriben over for forholdene har været afgørende i vurderingen af deres ansvarspådragende handlinger.

I U2021.2320 inddrog Højesteret to momenter i vurderingen af, om der var handlet ansvarspådragende. Denne vurdering tog således udgangspunkt i, om indehaveren af identiteten vidste eller burde vide, at identiteten var blevet misbrugt, og om indehaveren havde gjort, hvad der var muligt, for at undgå misbruget.

I U2021.2320 var det omhandlende identitetstyveri foretaget i en sådan grad, at den forurettede hverken var eller burde være bekendt hermed. Selvom der var sendt adskillige breve til B, blev disse løbende slettet eller i øvrigt holdt skjult, hvorfor bevisbyrden for det manglende kendskab til identitetstyveriet kunne løftes. Af denne årsag havde B ikke mulighed for at foretage effektive skridt til at omgå misbruget. Herudover lagde Højesteret til grund, at B i øvrigt havde opbevaret sine oplysninger forsvarligt, hvorfor B havde gjort, hvad hun kunne for at undgå et misbrug af sine oplysninger. På baggrund heraf ifaldt B ikke et erstatningsansvar over for lånekreditorerne.

I U2023.4066 var leasingtageren bekendt med identitetstyveriet, idet der var foretaget forskellige træk på vedkommendes konto samt køb af mobiltelefoner i dennes navn. Herudover havde leasingtageren modtaget breve fra leasingselskabet, som gjorde leasingtageren opmærksom på leasingaftalen. Dog meldte leasingtageren identitetstyveriet til politiet ad to omgange, hvorfor der var foretaget effektive skridt til at omgå misbruget, og af denne årsag var der ikke handlet ansvarspådragende. Som følge heraf kunne der ikke statueres et erstatningsansvar.

Selvom U2021.2320 og U2023.4066 vurderer et almindeligt erstatningsansvar, vil det således alligevel have en betydning for, om et ledelsesmedlem kan ifalde et ledelsesansvar efter SL § 361, stk. 1 i tilfælde, hvor ledelsesmedlemmet indgår i en stråmandskonstruktion, som denne ikke er bekendt med eller ikke har accepteret. Dette skyldes at et ledelsesmedlem vurderes efter en almindelig culpamålestok, jf. afsnit 7 *Ledelsesansvar*. De to momenter for, om der er handlet ansvarspådragende, vil derfor ligeledes gælde for et ledelsesansvar. Det betyder, at i tilfælde hvor et ledelsesmedlems identitet bliver misbrugt til at registrere denne som et ledelsesmedlem, og denne ikke er eller kan gøres bekendt hermed, vil der umiddelbart ikke kunne statueres et

ledelsesansvar. Dog er det afgørende, at ledelsesmedlemmet har gjort, hvad der var muligt for at undgå misbrug. Tilsvarende vil gælde, såfremt et ledelsesmedlem er bekendt med, at denne fremgår som et registreret ledelsesmedlem, men denne foretager effektive skridt imod dette, eksempelvis ved at give Erhvervsstyrelsen meddelelse herom.

Som nævnt indledningsvist er det en forudsætning for konkurskarantæne, at stråmanden har accepteret registreringen som ledelsesmedlem, eller at denne i øvrigt var bekendt hermed uden at gøre indsigelse. Dette betyder, at momenterne for at pålægge en stråmand en konkurskarantæne er ensartet med momenterne for at statuere et ledelsesansvar. Således vil direktøren i føromtalt dom FM2023.234 på baggrund af sin adfærd sandsynligvis heller ikke kunne ifalde et ledelsesansvar, idet hun gentagne gange gjorde opmærksom på den fejlagtige registrering, og dermed havde foretaget effektive skridt til at undgå misbruget.

9.2.2 Bagmand

En bagmand refererer til den person, som ikke har været registreret som ledelsesmedlem i Erhvervsstyrelsens it-system, men som har udøvet ledelsesbeføjelser og derfor de facto har været den reelle ledelse.²³⁷ Formålet med at være bagmand ligger bl.a. i, at denne kan foretage dispositioner i det skjulte.²³⁸ Da bagmanden ikke er registreret som ledelsesmedlem, vil det være i strid med SL § 112, stk. 3.

Det følger af KL § 157, stk. 2, nr. 5, at en bagmand i almindelighed skal anses for at have udøvet groft uforsvarlig forretningsførelse. Hertil er udgangspunktet, at en bagmand pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 1. Dette var ligeledes tilfældet i FM2022.35V, hvor landsretten anførte, at det taler med betydelig vægt for påleggelsen af en konkurskarantæne, hvis der anvendes en stråmandskonstruktion. Herudover beskriver litteraturen bagmanden som værende et grovere forhold end en stråmand.²³⁹ Dette skal ses i den sammenhæng, at bagmanden typisk er involveret i kriminalitet, jf. afsnit 9.2 *Stråmandsvirksomhed*. Herudover er bagmandens identitet skjult, hvorfor Konkursrådet påpeger, at det vil være mere vanskeligt at sanktionere denne.²⁴⁰

²³⁷ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 49

²³⁸ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 94

²³⁹ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 95

²⁴⁰ Betænkning nr. 1582/2023, side 123

For at være omfattet af ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 5, skal bagmanden i strid med SL § 10 have undladt at lade sig registrere i Erhvervsstyrelsens it-system. Hertil vil der ved selskaber, hvor der ikke er en registreringspligt, ikke være grundlag for at pålægge en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 5, hvilket tilsvarende gør sig gældende for stråmænd, jf. afsnit 9.2.1 *Stråmand*.²⁴¹

I vurderingen af hvorvidt en person kan ifalde konkurskarantæne, som følge af at være bagmand, skal der tages udgangspunkt i personens egentlige dispositioner. Dette indebærer, at den pågældende faktisk skal have udøvet ledelsesbeføjelser, forinden denne person kan betragtes som bagmand i overensstemmelse med KL § 157, stk. 2, nr. 5. Heri ligger, at der skal være udvist en aktivitet fra bagmanden, enten ved selv at udføre ledelseshvervet eller give instruktioner til en stråmand. Aktiviteten skal vedrøre de opgaver, som fremgår af SL §§ 115-119.²⁴² Det vil bero på en konkret vurdering af den enkelte sag, om en person har ageret bagmand. Vurderingen vil i store træk være tilsvarende den, som foretages ved stråmænd, herunder om den pågældende har adgang til selskabets bankkonto, og om personen, på trods af ikke at være registreret, fremgår af selskabets officielle dokumenter.²⁴³

Som nævnt i afsnit 9.2 *Stråmandsvirksomhed* vil en stråmandskonstruktion typisk bestå af både en stråmand og en bagmand. Det er imidlertid ikke en betingelse for at ifalde konkurskarantæne som bagmand, at der skal være en stråmand. Eksempelvis kan ledelsen overtages af en person, som ikke lader sig registrere i tilfælde, hvor den registrerede ledelse er afgang ved døden eller akut er blevet sygemeldt.²⁴⁴ Denne situation vil umiddelbart blive omfattet af KL § 157, stk. 2, nr. 5, og personen vil dermed kunne anses som bagmand. Derfor vil udgangspunktet være, at bagmanden vil kunne pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 1. Dette blev bl.a. vurderet i FM2020.302Ø.

I FM2020.302Ø anlagde en kurator en konkurskarantænesag mod en person, som ikke havde været registreret som direktør i et selskab på tidspunktet for selskabets konkurs. Den pågældende person var ansat i selskabet som projektleder. Den registrerede direktør blev sygemeldt, hvorefter skifteretten fandt det godtgjort, at projektlederen deltog i selskabets ledelse i den efterfølgende

²⁴¹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 49

²⁴² Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 96

²⁴³ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 50

²⁴⁴ Petersen, L. L. & Ørgaard, A. (2024), side 1033

periode. Skifteretten begrundede dette med, at projektlederen efter direktørens sygemelding overtog ansvaret og driften i selskabet. På den baggrund blev projektlederen anset som bagmand og blev pålagt en konkurskarantæne. Afgørelsen blev kæret til landsretten, som herefter lagde til grund, at projektlederen ikke kunne anses som bagmand. Landsretten begrundede dette med, at projektlederen ikke havde haft fuldmagt til selskabets bankkonto, og at projektlederen ikke var involveret i selskabets strategiske og økonomiske forhold. Projektlederen havde derfor alene en instruktionsbeføjelse over for enkelte medarbejdere, men beslutninger i denne forbindelse skulle alligevel godkendes af den registrerede direktør. Landsretten fandt derfor, at projektlederen ikke skulle pålægges en konkurskarantæne, idet denne ikke kunne anses som bagmand.

Af FM2020.302Ø kan det konstateres, at en akut opstået sygdom kan gøre sig til genstand i vurderingen af, hvorvidt en person kan anses som bagmand. Hertil må det bemærkes, at skifteretten kom frem til, at projektlederen måtte anses som en bagmand, idet projektlederen overtog ansvaret og driften i selskabet. Landsretten var imidlertid ikke enig i denne betragtning og anførte, at den registrerede direktør stadig bibeholdt væsentlige beslutningskompetencer. Det vil sige, at projektlederen slet ikke kunne anses som en bagmand, hvorfor der ikke var grundlag for en konkurskarantæne. Modsat vil forholdet være omfattet af KL § 157, stk. 2, nr. 5, når en ikke-registreret person akut er nødt til at varetage ledelsen, og hvor den registrerede ledelse ikke har den egentlige beslutningskompetence. I denne situation vil den ikke-registrerede person kunne betegnes som bagmand og som følge heraf kunne omfattes af en konkurskarantæne.²⁴⁵

På baggrund af indeværende afsnit kan det udledes, at en bagmand som altovervejende udgangspunkt vil have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse ved sit virke som bagmand. Såfremt der er tale om en bagmand, henses der således ikke i øvrigt til omstændighederne eller den udviste adfærd i vurderingen af en konkurskarantæne. I stedet kan der argumenteres for, at vurderingen af bagmandens adfærd i stedet foretages i tilknytning til en eventuel nedsættelse eller bortfald af konkurskarantænen i medfør af KL § 158, stk. 2. Af betænkningen om revision af konkurskarantæneperioden fremgår det, at der som udgangspunkt ikke vil være grundlag for at nedsætte karantæneperioden, hvor der er tale om en bagmand. Dog vil der være særlige omstændigheder som alligevel kan begrunde dette eksempelvis i tilfælde, som beskrevet ovenfor, hvor den registrerede ledelse afgår ved døden eller akut sygemeldes, hvorefter en ikke-

²⁴⁵ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 50

registreret person overtager ledelsen i kort periode.²⁴⁶ I denne situation vil der være tale om en bagmand, hvorfor denne efter ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 5 vil have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, som kan begrunde en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 1. Selvom der således er tale om en bagmand, vil der i denne situation være tale om særlige omstændigheder, der kan begrunde nedsættelse af karantænenes længde eller helt bortfald heraf.²⁴⁷

Det kan på baggrund af ovenstående konstateres, at en bagmand pålægges en konkurskarantæne umiddelbart uden inddragelse af formildende omstændigheder i vurderingen heraf. Det må herefter vurderes, om der ligeledes kan statueres et ledelsesansvar på baggrund af hvervet som bagmand. Det følger af SL § 361, stk. 1, at medlemmer af ledelsen er pligtige til at erstatte den skade, de forvolder overfor bl.a. en tredjemand. Idet en bagmand ikke er en del af den registrerede ledelse, vil bagmanden umiddelbart ikke være omfattet af ordlyden i SL § 361, stk. 1. Herefter må spørgsmålet være, om bagmanden alligevel kan ifalde et ledelsesansvar. Dette spørgsmål blev afgjort i U2007.497H.

I U2007.497H havde en person (herefter A) indsat en direktør (herefter B) som stråmand i et selskab med henblik på at skjule, at A reelt selv udøvede hvervet som direktør. På omkring ni måneder havde selskabet oppebåret et underskud på mere end 38 mio. kr. og en negativ egenkapital på mere end 37 mio. kr. Dette skyldes hovedsageligt, at den pris kunderne betalte ikke kunne dække de direkte omkostninger i selskabet. På baggrund heraf samt en manglende finansiering af selskabets drift, fandt Højesteret, at selskabet blev drevet på en måde, som kunne betegnes som klart uforsvarlig. Herudover fandt Højesteret, at A måtte være bekendt med selskabets økonomiske problemer. Hertil gjorde A det vanskeligere for bestyrelsesmedlemmerne at udføre deres forpligtelser, navnlig at føre tilsyn med B's arbejde. Såfremt der var ført tilstrækkeligt tilsyn med driften, var ledelsesmedlemmerne blevet opmærksom på, at selskabet havde lidt betydelige tab, og at driften derfor burde indstilles. Hvis driften var blevet indstillet, som den burde, ville kreditorernes tab være blevet mindsket. På baggrund heraf fandt Højesteret, at selskabets bestyrelse, B og A alle var erstatningsansvarlige. I det indbyrdes forhold blandt de solidarisk ansvarlige, bar den A det endelige erstatningsansvar.

Af U2007.497H kan det konstateres, at der var indsat en stråmand, B, som havde overdraget sine ledelsesbeføjelser til en anden ikke-registreret person, A. Da A herefter varetog den reelle

²⁴⁶ Betænkning nr. 1582/2023, side 184 f

²⁴⁷ Betænkning nr. 1582/2023, side 185

ledelse, ville denne kunne anses som en bagmand. Det kan ligeledes konstateres på baggrund af U2007.497H, at i tilfælde hvor en tredjemand har lidt et tab, kan denne gøre et erstatningskrav gældende mod bagmanden, selvom denne ikke er et registreret ledelsesmedlem. Med andre ord vil bagmanden på trods heraf være omfattet af anvendelsesområdet for SL § 361, stk. 1.

Som nævnt ovenfor i indeværende afsnit betragtes det som et grovere forhold at være bagmand frem for stråmand. Dette kommer ligeledes til udtryk i U2007.497H, hvor A friholdt de øvrige erstatningsansvarlige for deres ledelsesansvar. Dette er desuden i overensstemmelse med SL § 363, stk. 2, hvor ansvarsfordelingen mellem flere erstatningsansvarlige bl.a. foretages under hensyn til den udviste skyld, jf. afsnit 7.3 *Flere erstatningsansvarlige*.

Som nævnt ovenfor vil udgangspunktet være, at en bagmand varetager den reelle ledelse og derfor varetager de ledelsesmæssige opgaver efter SL §§ 115-119. Dette har en væsentlig betydning for spørgsmålet om, hvorvidt bagmanden har handlet ansvarspådragende og dermed kan ifalde et ledelsesansvar efter SL § 361, stk. 1. Som beskrevet i afsnit 7 *Ledelsesansvar*, vil et ledelsesansvar umiddelbart kræve, at ledelsesmedlemmet ikke varetager sine forpligtelser efter de førnævnte bestemmelser. Dette må tale for, at en bagmand ikke har handlet ansvarspådragende alene ved at agere bagmand, idet bagmanden netop varetager de omhandlende pligter. Omvendt vil hvervet som bagmand imidlertid være i strid med formålet i SL § 10, hvorefter samtlige ledelsesmedlemmer i et selskab skal offentliggøres, jf. afsnit 5.4 *Ledelsens generelle forpligtelser*. Således vil en bagmand have overtrådt en forskrift, hvilket har betydning for vurderingen af, om en handling er i strid med et anerkendt adfærdsmønster, jf. afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag*. Dermed må der som udgangspunkt være tale om en culpøs handling, når en person agerer bagmand i et selskab.

I U2007.497H fandt Højesteret bagmanden erstatningsansvarlig navnlig for sin rolle i, at driften var fortsat efter håbløshedstidspunktet. I den forbindelse var der lidt et tab grundet den mangelfulde udøvelse af hvervet som ledelsesmedlem og ikke på grund af den manglende registrering som ledelsesmedlem. Selvom U2007.497H er afsagt forinden implementeringen af SL § 10, må resultatet dog antages at være tilsvarende, såfremt SL § 10 var gældende på tidspunktet for afsigelse af dommen. Dette må begrundes ud fra, at det vil være vanskeligt at forestille sig, at hvervet som bagmand i strid med SL § 10 vil være årsag til et tab. Dette må

samtidigt ses i lyset af, at der ikke findes eksempler i praksis eller litteraturen, hvor et ledelsesansvar udelukkende er statueret på baggrund af en argumentation om, at en person agerer bagmand.

9.2.3 Afviklingskonstruktioner

Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024 betegner de såkaldte afviklingskonstruktionssager som værende en særlig situation.²⁴⁸ Forretningsmodellen består i at overtage nødlidende selskaber alene med henblik på afvikling. Efter overtagelsen indsættes en såkaldt afviklingsdirektør, som udelukkende har karakter af at være en stråmand. Afviklingsdirektøren har til opgave at få tiden til at gå, forinden selskabet erklæres konkurs. I forbindelse hermed forsøges det at anonymisere selskabets baggrund og ledelse, idet selskabet herved går konkurs under et nyt navn og ved at sikre, at den tidligere ledelse ikke fremgår af Erhvervsstyrelsens register. Formålet med en sådan afviklingskonstruktion kan eksempelvis være at forringe kurators mulighed for at få overblik over selskabets forhold samt at forfølge eventuelle krav på f.eks. omstødelse og erstatning.²⁴⁹

Afviklingsdirektøren vil typisk have visse opgaver i selskabet, f.eks. i forbindelse med at afgive møde i skifte- eller fogedretten. Opgaverne vil være begrænset til selskabets terminalfase, idet direktøren netop er indsat med henblik på at afvikle selskabet. Dette indebærer samtidig, at afviklingsdirektøren ofte mangler et elementært kendskab til selskabets forhold.²⁵⁰ Dette blev omdrejningspunktet for en konkurskarantænesag i FM2017.214Ø.

I FM2017.214Ø blev en direktør indsat i et selskab ca. én måned før selskabet kom under konkursbehandling. Landsretten gjorde gældende, at direktøren var indsat i selskabet uden reelle ledelsesbeføjelser og uden noget nærmere kendskab til selskabet. Det var som følge heraf ubestridt, at direktøren alene var indsat som afviklingsdirektør med det eneste formål at møde i skifte- og fogedretten. Landsretten lagde derfor til grund, at afviklingsdirektøren ligeledes måtte betragtes som en stråmand eller lignende. På den baggrund, og idet afviklingsdirektøren i øvrigt var involveret i flere konkurser, var der udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse som medførte en konkurskarantæne.

²⁴⁸ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 15

²⁴⁹ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 15

²⁵⁰ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024b), side 458

Af FM2017.214Ø kan det udledes, at der er en sammenhæng mellem afviklingsdirektører og stråmænd, idet adfærden for en afviklingsdirektør efter landsrettens opfattelse ikke er en egentlig stråmandskonstruktion, men har karakter af at være det. Dette skal i øvrigt ses i den sammenhæng, at en afviklingsdirektørs opgaver er begrænset som følge af selskabets terminalfase.²⁵¹ Af denne grund vil afviklingsdirektøren ikke være underlagt samme forpligtelse som en egentlig stråmand til at varetage de opgaver, der nævnes i afsnit 5.3 *Direktionens opgaver*.

Foruden selve afviklingsdirektøren spiller den tidligere ledelse i afviklingskonstruktionssager tilmed en væsentlig rolle. Den tidligere ledelse i de pågældende selskaber vil være den ledelse, som har indsat afviklingsdirektøren.²⁵² Den tidligere ledelse vil dermed kunne anses som bagmanden i den omhandlende konstruktion, hvilket tilmed kan gøre sig til genstand for en konkurskarantæne. Dette kom bl.a. til udtryk i U2019.2000H og U2019.2012H.

I U2019.2000H overtog en person (herefter A) otte selskaber med henblik på at afvikle disse. Herefter blev en anden person (herefter B) indsat som direktør i selskaberne. B blev indsat på et tidspunkt, hvor der ikke længere var drift i selskaberne, og hvor selskaberne var uden midler og i øvrigt havde handlet efter nøje instrukser fra A. B fungerede dermed som afviklingsdirektør uden reelle ledelsesbeføjelser, idet B's opgave udelukkende bestod i at afgive møde i skifteretten. Som resultat af denne konstruktion blev tiden indtil konkursdekreternes afsigelse trukket ud, hvilket forringede kurators mulighed for at få overblik over selskabernes forhold og forfølge eventuelle erstatnings- og omstødelseskrav. Højesteret fandt, at A som den reelle ledelse ikke havde sørget for en hensigtsmæssig afvikling af selskaberne ved at indsætte en afviklingsdirektør. På den baggrund lagde Højesteret til grund, at A havde udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, hvorfor A blev pålagt en konkurskarantæne.

I U2019.2012H overtog en person (A) en række selskaber med henblik på at afvikle disse. A indsatte en person (B) som direktør i selskaberne. Landsretten fandt, at B alene blev indsat som direktør i forbindelse med afviklingen, og at B udelukkende havde til opgave at møde i skifte- og fogedretten. B kunne derfor betegnes som en afviklingsdirektør. Landsretten fandt i den forbindelse, at A havde forsøgt at anonymisere selskabernes baggrund ved at indsætte B som direktør, idet selskaberne blev tvangsopløst under et nyt navn, og uden at den tidligere ledelse fremgik af Erhvervsstyrelsens register. Landsretten lagde som følge heraf til grund, at B ikke udøvede reelle ledelsesbeføjelser, men at disse i stedet blev varetaget af A. Således havde A etableret en stråmandskonstruktion ved at

²⁵¹ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 93

²⁵² Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 15

indsætte B som afviklingsdirektør, med det formål at vanskeliggøre afdækningen af selskabernes ledelsesmæssige og økonomiske forhold. På baggrund heraf blev A pålagt en konkurskarantæne, idet den omhandlende adfærd kunne betragtes som groft uforsvarlig forretningsførelse.

Af U2019.2000H og U2019.2012H fremgår det, at B i begge scenarier måtte anses som en afviklingsdirektør, mens A må betragtes som en bagmand. Dommene omhandlede imidlertid udelukkende en konkurskarantæne for bagmanden, A. Dette må skulle ses i lyset af, at konstruktionen udføres med henblik på at forringe kurators mulighed for at forfølge krav mod den tidligere ledelse, som nævnt ovenfor. I dommene blev dette et afgørende moment i fastlæggelsen af konkurskarantæne mod A, idet Højesteret fandt, at A som følge af konstruktionen havde forsøgt at anonymisere både selskabets baggrund og sin egen identitet ved at indsætte B som afviklingsdirektør. Det må således være udgangspunktet, at bagmanden i afviklingskonstruktionssager har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse ved at indsætte en afviklingsdirektør, hvilket vil medføre en konkurskarantæne. Dette er i øvrigt i overensstemmelse med ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 5, hvorfor bagmanden i afviklingskonstruktionssager vil være tilsvarende bagmanden i stråmandskonstruktionerne som omtalt i afsnit 9.2.2 *Bagmand*.

Dommene U2019.2000H og U2019.2012H angik alene, hvorvidt bagmanden kunne pålægges en konkurskarantæne. Dommene behandlede således ikke, hvorvidt afviklingsdirektøren blev pålagt en konkurskarantæne. Det kan virke modstridende med den praksis der foreligger på området for stråmænd, hvor det klare udgangspunkt er, at en stråmand har udvist groft uforsvarlig forretningsførelse, hvorfor der kan pålægges en konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 4, jf. afsnit 9.2.1 *Stråmand*. Dog må landsrettens afgørelse i FM2017.214Ø pege i retning af, at det også vil kunne anses som groft uforsvarlig forretningsførelse at optræde som en afviklingsdirektør. Der er imidlertid en begrænset domstolspraksis, som statuerer eller i øvrigt behandler spørgsmålet om konkurskarantæne for afviklingsdirektører. Dette har tilmed støtte i litteraturen, hvoraf det fremgår, at der er tilbageholdenhed med at konstatere, at afviklingsdirektører skal pålægges en konkurskarantæne.²⁵³

Der er således ikke et konkret svar på, om en afviklingsdirektør som udgangspunkt kan pålægges en konkurskarantæne. Det kan dog konstateres, at der er en større tilbageholdenhed

²⁵³ Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a), side 94

med at pålægge afviklingsdirektøren en konkurskarantæne sammenlignet med en egentlig stråmand, som beskrevet i afsnit 9.2.1 *Stråmand*. Derudover omtaler landsretten ikke afviklingsdirektøren i FM2017.214Ø direkte som en stråmand, men i stedet som en, der indgår i en “*stråmandskonstruktion eller lignende*”. Dette kan være udtryk for, at landsretten anser det at være afviklingsdirektør som værende et mere lempeligt forhold end en egentlig stråmand. Dog fremgår det af KL § 157, stk. 2, nr. 4, at det i almindelighed skal anses for groft uforsvarlig forretningsførelse at udøve sine ledelsesbeføjelser på baggrund af instrukser fra en anden ikke-registreret person. På baggrund heraf vil afviklingsdirektøren umiddelbart være omfattet af ordlyden i bestemmelsen, idet denne typisk modtager instrukser omkring, hvordan selskabet skal afvikles.²⁵⁴ Udgangspunktet må således være, at en afviklingsdirektør er omfattet af KL § 157, stk. 2, nr. 4. Med henvisning til ordlyden i KL § 157, stk. 2, må det dog stadig bero på en konkret vurdering, om der er udvist groft uforsvarlig forretningsførelse. Der kan hertil henvises til FM2017.214Ø, hvor det blot indgik som en omstændighed ved pålæggelsen af konkurskarantænen, at direktøren var en afviklingsdirektør.

På baggrund af ovenstående kan det konstateres, at aktørerne i en afviklingskonstruktion kan pålægges en konkurskarantæne efter en konkret vurdering af den enkelte situation. Hvorvidt aktørerne kan ifalde et ledelsesansvar skal ligeledes vurderes på baggrund af det enkelte forhold. Der findes imidlertid ikke konkret praksis, som kan danne grundlag for, hvorvidt en afviklingsdirektør ifalder et ledelsesansvar på baggrund heraf. Dog vil den erstatningsretlige teori alligevel kunne danne baggrund for en diskussion om, hvorvidt en afviklingsdirektør kan omfattes af et ledelsesansvar.

Som nævnt ovenfor indsættes afviklingsdirektører i selskabets terminalfase og på et tidspunkt, hvor alt håb er ude for selskabet. Der vil med andre ord være tale om drift efter håbløshedstidspunktet. På dette stadie har ledelsen i selskabet pligt til at indstille driften, hvis ledelsen ved eller bør vide, at selskabet ikke vil være i stand til at fyldestgøre sine kreditorer.²⁵⁵ Som beskrevet i afsnit 7.1 *Ansvar over for kapitalejere og tredjemand* er dette en hyppig årsag til, at ledelsen i et selskab ifalder et ledelsesansvar, hvorfor det vil være nærliggende at vurdere, om afviklingsdirektøren af denne årsag vil kunne omfattes af et ledelsesansvar. Det må utvivlsomt have betydning for denne vurdering, at på tidspunktet, hvor afviklingsdirektøren

²⁵⁴ Betænkning nr. 1582/2023, side 123

²⁵⁵ Ulfbeck, V. (2021), side 213

indsættes, er driften typisk ophørt og selskabet er uden midler.²⁵⁶ Dermed er pligten til at indstille driften allerede varetaget, hvorfor afviklingsdirektøren i det konkrete tilfælde ikke har denne pligt, hvilket taler imod, at der er handlet ansvarspådragende.

Omvendt kan det konstateres at det i højere grad vil have en stråmandslignende karakter, hvis en afviklingsdirektør forsøger at trække tiden ud med henblik på at anonymisere den tidligere ledelse. Formålet med at trække tiden ud vil umiddelbart kunne have forskellig karakter. Hertil kan formålet eksempelvis være at overskride frister for eventuelle omstødelseskrav eller at forhindre, at den tidligere ledelse kan omfattes af en konkurskarantæne, hvis 1 års-fristen overskrides, jf. afsnit 8.1.3 *Den tidsmæssige udstrækning*. I begge tilfælde vil der kunne argumenteres for, at der er handlet ansvarspådragende, herunder som følge af ledelsens loyalitetsforpligtelse over for selskabet, som omtales i afsnit 5.4 *Ledelsens generelle forpligtelser*. Det kan umiddelbart lægges til grund, at det vil være ansvarspådragende for en afviklingsdirektør at forhindre en kurator i at omstøde et økonomisk krav som følge af en fristoverskridelse ved at trække tiden ud. Ligeledes må det betragtes som ansvarspådragende at skjule en tidligere ledelse, som har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse og derfor umiddelbart vil kunne pålægges en konkurskarantæne. Dette må desuden kunne argumenteres ud fra synspunktet om, at selskabets ledelse har en accessorisk forpligtelse til at samarbejde loyalt med kurator.²⁵⁷

Selvom ovenstående adfærd for afviklingsdirektøren vil være ansvarspådragende, vil det umiddelbart være tvivlsomt, hvorvidt de øvrige erstatningsretlige betingelser i disse tilfælde vil være opfyldt, herunder særligt tab og årsagssammenhæng. Det vil formentlig være en svær bevisbyrde at skulle løfte, at afviklingsdirektørens adfærd i forbindelse med at trække tiden ud er årsagen til, at eventuelle dispositioner ikke kan omstødes, idet fristerne herfor overskrides. Herudover vil en overskridelse af 1 års-fristen for en konkurskarantæne for tidligere ledelsesmedlemmer umiddelbart ikke være ensbetydende med, at der er lidt et tab. Det må derfor sandsynligvis være svært i praksis at kunne argumentere for, at afviklingsdirektøren kan blive erstatningsansvarlig efter SL § 361, stk. 1. Dette kan tilmed være årsagen til, at der ikke findes praksis på området.

²⁵⁶ Staal, E. & Røn, J. U2020B.25

²⁵⁷ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 51

Det må herefter vurderes, om bagmanden i afviklingskonstruktionssager kan ifalde et ledelsesansvar ved indsættelsen af en afviklingsdirektør med henblik på afvikling af et nødlidende selskab. Dette spørgsmål blev behandlet af landsretten i U2013.1273V.

I U2013.1273V var et selskab insolvent, idet selskabets gæld i betydelig grad oversteg aktiverne. Selskabet havde ikke mulighed for at ændre herpå, idet driften i selskabet i det hele var indstillet, hvorfor insolvensen ikke blot var forbigående. Direktøren (herefter A) i selskabet overlod rådigheden over selskabets aktiver til et udenlandsk selskab, som udelukkende skulle stå for afviklingen af selskabet. Det udenlandske selskab vidste intet om selskabet og foretog ikke dispositioner med henblik på at sikre, at selskabets aktiver ville tilgå kreditorerne, hvorfor kreditorerne led et tab. Landsretten fandt herefter, at A havde handlet ansvarspådragende ved ikke at varetage sine ledelsesmæssige forpligtelser, herunder ved ikke at have disponere forsvarligt og dermed sikret, at selskabets aktiver blev anvendt til dækning af kreditorerne. Landsretten fandt i øvrigt, at denne forpligtelse kunne have været varetaget, hvis A havde indgivet en konkursbegæring. Landsretten vurderede, at dette burde have fremstået enkelt og entydigt, hvorfor A havde handlet ansvarspådragende. Dette blev samtidig begrundet med, at A indsatte en afviklingsdirektør, som landsretten i øvrigt vurderede var en *“atypisk løsning”*. Som følge af A’s ansvarspådragende handlinger, og idet de øvrige erstatningsretlige betingelser var opfyldt, blev A erstatningsansvarlig for kreditorernes tab efter SL § 361, stk. 1.

I U2013.1273V var rådigheden over et nødlidende selskab overdraget til et andet selskab med henblik på afvikling, hvorfor forholdet kan betegnes som en afviklingskonstruktionssag. Hertil vil den tidligere direktør, A, kunne betragtes som en bagmand. I dommen havde A handlet ansvarspådragende, fordi han forsømte sin forpligtelse til at disponere forsvarligt over selskabets aktiver med henblik på at sikre kreditorernes fyldestgørelse. Dette skyldes, at A burde have indgivet en konkursbegæring i stedet for at lade selskabet overgå til en afviklingsdirektør eller i det mindste have sikret sig, at selskabets aktiver ville tilgå kreditorerne. Hertil må det lægges til grund, at bagmanden i afviklingskonstruktionssager umiddelbart ikke vil sikre sig, at aktiverne tilgår kreditorerne, idet formålet med konstruktionen er at forringe kurators mulighed for at gøre krav gældende mod en bagmand.²⁵⁸ Landsretten lagde herudover til grund, at indsættelsen af afviklingsdirektøren var en *“atypisk løsning”*. Som beskrevet i afsnit 6.2 *Ansvarsgrundlag* vil det almindeligvis anses som culpøst, når der handles i strid med en anerkendt adfærdsnorm, hvilket vil tale for, at det ligeledes kan anses for culpøst at agere bagmand i en afviklingskonstruktion.

²⁵⁸ Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024, side 15

Dommen U2013.1273V åbner generelt op for, at i tilfælde hvor kreditorer lider et tab på baggrund af en afviklingskonstruktion, vil bagmanden ifalde et ledelsesansvar. Dette må samtidig indebære, at der vil være årsagssammenhæng mellem kreditorernes tab og indsættelsen af en afviklingsdirektør. Herudover anførte landsretten i sin begrundelse for erstatningsansvaret over for A, at det burde stå klart for denne, at der var en betydelig risiko for, at aktiverne i selskabet ikke ville blive anvendt til selskabets korrekte afvikling. Kreditorernes tab var dermed en påregnelig følge af afviklingskonstruktionen.

9.2.4 Delkonklusion

En stråmandskonstruktion består af en stråmand og en bagmand, hvilket har betydning for vurderingen af henholdsvis en konkurskarantæne og et ledelsesansvar. Som anført i afsnit 9.2.1 *Stråmand* knytter stråmandsbegrebet sig til forskellige typer, herunder hvor stråmanden fungerer som et passivt ledelsesmedlem, eller hvor stråmanden er uvidende om sin rolle. Disse variationer er afgørende for vurderingen af en konkurskarantæne og et ledelsesansvar for stråmanden.

Det kan konkluderes, at vurderingen af, hvorvidt et passivt ledelsesmedlem har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, afhænger af, om ledelsesmedlemmet har overladt sine forpligtelser til et registreret eller et ikke-registreret ledelsesmedlem. Har ledelsesmedlemmet ved passivitet reelt overladt ledelsen til en ikke-registreret person, må ledelsesmedlemmet anses som en stråmand. Denne adfærd vil efter ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 4 udgøre en groft uforsvarlig forretningsførelse, hvilket medfører, at stråmanden kan pålægges en konkurskarantæne.

Vurderingen af en konkurskarantæne forholder sig anderledes i de tilfælde, hvor stråmanden er uvidende om sin registrering som en del af selskabets ledelse. I disse situationer beror vurderingen på, om vedkommende er eller burde være bekendt med registreringen, samt om der er foretaget effektive skridt mod registreringen. Det kan herefter konkluderes, at såfremt ledelsesmedlemmet hverken er eller burde være bekendt med registreringen som stråmand, vil der ikke være grundlag for at pålægge denne en konkurskarantæne. Hvis dette derimod er tilfældet, og hvis der i øvrigt ikke er iværksat effektive skridt mod registreringen, må

ledelsesmedlemmet anses som et passivt ledelsesmedlem, hvortil vurderingen af en konkurskarantæne foretages i overensstemmelse hermed.

Det kan konkluderes, at vurderingen af et ledelsesansvar for en stråmand beror på, hvorvidt de erstatningsretlige betingelser er opfyldt. Hertil vil passive ledelsesmedlemmer have handlet culpøst allerede som følge af passiviteten, idet de herved har forsømt sine ledelsesmæssige forpligtelser. For så vidt angår en uvidende stråmand, kan det derimod konkluderes, at vurderingen af et ledelsesansvar beror på, om vedkommende vidste eller burde vide, at dennes identitet blev misbrugt. Herudover foretages en vurdering af, om den uvidende stråmand har foretaget, hvad der med rimelighed kan forventes for at forhindre eller bringe misbruget til ophør. Hertil vil der ikke være udvist en culpøs adfærd i de tilfælde, hvor den uvidende stråmand hverken er eller burde være bekendt med misbruget og samtidig har foretaget effektive skridt herimod. I denne situation vil der således ikke være grundlag for at statuere et ledelsesansvar.

Det kan konkluderes, at en bagmand har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse allerede ved sit virke som bagmand og som følge heraf kan pålægges en konkurskarantæne uden yderligere overvejelse, jf. afsnit 9.2.2 *Bagmand*. Dermed tager vurderingen af en konkurskarantæne alene afsæt i, hvorvidt en ikke-registreret person faktisk kan anses som en bagmand. Der kan herefter være særlige omstændigheder, som taler for, at der kan ske en nedsættelse eller et bortfald af konkurskarantænen.

Hvervet som bagmand vil i sig selv være ansvarspådragende, idet forholdet vil være i strid med reglerne om ledelsesregistrering i SL. En bagmand kan således ifalde et ledelsesansvar, såfremt de øvrige erstatningsretlige betingelser ligeledes er opfyldt. I denne sammenhæng må det konkluderes, at det vil være vanskeligt at påvise en årsagssammenhæng mellem et eventuelt tab og det forhold, at bagmanden ikke har været registreret som en del af selskabets ledelse. Af denne grund kan det konkluderes, at en bagmand ikke kan blive erstatningsansvarlig alene ved sin manglende registrering som ledelsesmedlem.

Det kan konkluderes, at vurderingen af en konkurskarantæne i forbindelse med afviklingskonstruktioner adskiller sig fra vurderingen i relation til stråmandskonstruktioner. Dette ses særligt i forbindelse med konkurskarantæne for afviklingsdirektøren, hvor

vurderingen forholder sig anderledes end for stråmænd. Dette skyldes navnlig, at der ved afviklingskonstruktioner udelukkende er tale om en stråmandslignende konstruktion, hvormed der er tale om et mere lempeligt forhold sammenlignet med en egentlig stråmand. Det kan dog konkluderes, at en afviklingsdirektør stadig er omfattet af ordlyden af KL § 157, stk. 2, nr. 4 og af den grund kan pålægges en konkurskarantæne. Med hensyn til bagmanden i afviklingskonstruktioner, kan det imidlertid konkluderes, at vurderingen ikke forholder sig anderledes end for stråmandskonstruktionssagerne. Således vil bagmanden i afviklingskonstruktioner på tilsvarende vis som for bagmanden i stråmandskonstruktioner kunne omfattes af en konkurskarantæne uden yderligere overvejelse.

Det kan konkluderes, at en afviklingsdirektør som udgangspunkt ikke har handlet ansvarspådragende, idet denne er indsat i selskabets terminalfase, hvorfor afviklingsdirektøren ikke har nogen ledelsesmæssige forpligtelser at varetage. Omvendt vil det kunne konkluderes, at det er ansvarspådragende, såfremt formålet med indsættelsen af afviklingsdirektøren har været at anonymisere en tidligere ledelse eller at trække tiden mod en konkurs. Det må herefter konkluderes, at det vil være vanskeligt for kurator at løfte bevisbyrden for, at afviklingsdirektørens eventuelle ansvarspådragende adfærd vil have medført et tab, eller at der i øvrigt er årsagssammenhæng med et potentielt tab. Dermed vil afviklingsdirektører som udgangspunkt ikke kunne ifalde et ledelsesansvar på baggrund af sit virke. Angående bagmanden i afviklingskonstruktionssager kan det omvendt konkluderes, at denne som udgangspunkt vil have handlet ansvarspådragende ved at forsømme sin forpligtelse til at sikre, at de tilbageværende aktiver i selskabet tilgår kreditorerne. Herudover vil der i almindelighed være årsagssammenhæng mellem, at bagmanden indsætter en afviklingsdirektør, og kreditorerne lider et tab.

Det må dermed konkluderes, for så vidt angår bagmanden i afviklingskonstruktionssager, at vurderingen af konkurskarantæne samt ledelsesansvar vil være nogenlunde ens. Hertil indgår det som et moment for både konkurskarantæne og ledelsesansvar, at bagmanden skal sanktioneres allerede fordi, vedkommende er bagmand. Der inddrages således ikke yderligere overvejelser, hvorfor der i dette tilfælde ikke vil være forskel mellem konkurs- og erstatningsretten.

10 Konklusion

Denne afhandling har haft til formål at vurdere i hvilket omfang, der er forskel mellem statueringen af et ledelsesansvar og pålæggelsen af en konkurskarantæne. Afhandlingen har i denne forbindelse fokuseret på typetilfældene efter KL § 157, stk. 2, nr. 2, 4 og 5.

Det kan konkluderes, at der ved pålæggelsen af en konkurskarantæne alene foretages en vurdering af den udviste adfærd, idet der skal være udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse. Derudover er der en række formelle krav, herunder at ledelsen skal have deltaget i konkursboets erhvervsvirksomhed mindre end 1 år før fristdagen. Omvendt knytter vurderingen af et ledelsesansvar sig til, hvorvidt de erstatningsretlige betingelser kumulativt er opfyldt. I tilfælde af flere erstatningsansvarlige ledelsesmedlemmer kan det ligeledes konkluderes, at et ledelsesansvar vurderes under hensyn til ledelsesmedlemmernes individuelle adfærd i tilknytning til hinanden, herunder den udviste skyld. Dette har betydning for vurderingen af den indbyrdes fordeling af ledelsesansvaret, samt hvem der potentielt skal bære det endelige ansvar. I tilfælde hvor flere ledelsesmedlemmer har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, foretages vurderingen af konkurskarantæne imidlertid ikke under hensyn til de enkelte ledelsesmedlemmers adfærd i tilknytning til hinanden. Indledningsvist kan det derfor konkluderes, at der foreligger grundlæggende forskelle mellem konkurs- og erstatningsretten. Imidlertid må de enkelte typetilfælde vurderes særskilt for derved at konkludere, hvorvidt der er konkrete forskelle mellem de to områder.

Hvis et ledelsesmedlem væsentligt har tilsidesat sine forpligtelser efter reglerne om bogføring og regnskabsaflæggelse, har vedkommende udvist groft uforsvarlig forretningsførelse efter KL § 157, stk. 2, nr. 2 og kan derfor pålægges en konkurskarantæne. Tilsidesættelsen af ledelsesmedlemmets forpligtelser efter BFL kan inddeles i tre kategorier, som vedrører overtrædelsens karakter, hvilket har betydning for pålæggelse af en konkurskarantæne. En særligt omfattende overtrædelse medfører uden videre pålæggelse af en konkurskarantæne, hvorimod det ved en mere omfattende overtrædelse er afgørende, om kurator har mulighed for at afdække boets forhold. Er der blot sket en mindre omfattende overtrædelse, er der ikke grundlag for at pålægge en konkurskarantæne. Det kan dog konkluderes, at samme inddeling i kategorier af overtrædelsens karakter imidlertid ikke findes hensigtsmæssigt ved vurderingen af, om der er handlet culpøst. Dette skyldes, at et ledelsesmedlem som udgangspunkt har handlet ansvarspådragende allerede, når reglerne i BFL er blevet overtrådt. Dog har

kategoriseringen betydning for vurderingen af årsagssammenhæng. Det kan derfor konkluderes, at der er væsentlige forskelle mellem statueringen af en groft uforsvarlig forretningsførelse og vurderingen af den culpøse adfærd ved overtrædelse af BFL. Som følge heraf kan det samtidig konkluderes, at der er forskel mellem erstatnings- og konkursretten i forbindelse med tilsidesættelse af ledelsens pligter for bogføring.

En selvstændig overtrædelse af ÅRL vil ikke i sig selv kunne begrunde pålæggelsen af en konkurskarantæne. Dette skal ses i lyset af, at bogføring og regnskabsaflæggelse hænger uløseligt sammen, hvorfor der foretages en samlet vurdering af konkurskarantæne vedrørende overtrædelse af henholdsvis BFL og ÅRL. Omvendt vil en selvstændig overtrædelse af ÅRL kunne begrunde et ledelsesansvar, idet overtrædelsen vil være culpøs. Dog vil en selvstændig overtrædelse ikke nødvendigvis være årsag til et tab, hvorfor statueringen af et ledelsesansvar ved overtrædelse af ÅRL må bero på en konkret vurdering af, om betingelsen for årsagssammenhæng er opfyldt. Det kan dermed konkluderes, at der er forskel i vurderingen for henholdsvis konkurskarantæne og ledelsesansvar, når ledelsen overtræder reglerne i ÅRL.

Når et registreret ledelsesmedlem ved passivitet overlader sine ledelsesmæssige pligter og beføjelser til en anden ikke-registreret person, vil det registrerede ledelsesmedlem anses for en stråmand. Herefter kan det konkluderes, at stråmanden som helt klart udgangspunkt har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, jf. KL § 157, stk. 2, nr. 4, og derfor skal pålægges en konkurskarantæne. En undtagelse hertil er imidlertid det tilfælde, hvor stråmanden er uvidende om sin rolle, fordi stråmandens identitet er blevet misbrugt. Herefter vil stråmanden undtagelsesvist ikke kunne pålægges en konkurskarantæne. Ved statueringen af et ledelsesansvar for en stråmand, er konklusionen, at der er handlet ansvarspådragende allerede som følge af passiviteten. Derudover kan det ligeledes konkluderes, at en stråmand, hvis identitet er blevet misbrugt til registreringen som ledelsesmedlem, og stråmanden i øvrigt er uvidende om dette forhold, ikke ifalder et ledelsesansvar. På baggrund heraf kan det konkluderes, at en stråmand kan sanktioneres med både en konkurskarantæne og et ledelsesansvar. Dog forholder vurderingen af de forskellige sanktioner sig forskelligt, idet en konkurskarantæne vurderes alene med udgangspunkt i, hvorvidt et ledelsesmedlem skal anses som en stråmand. Derimod forholder et ledelsesansvar sig i højere grad til, om der kan statueres et tab som følge af virket som stråmand.

Det kan konkluderes, at en bagmand har udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse allerede ved sit virke som bagmand, jf. KL § 157, stk. 2, nr. 5. I den forbindelse inddrager domstolene som udgangspunkt ikke lempelige forhold i vurderingen af en konkurskarantæne. Ligeledes må det konkluderes, at hvervet som bagmand vil være culpøst, men at det umiddelbart ikke vil være årsag til et eventuelt tab. Dermed vil udgangspunktet omvendt være, at en bagmand ikke vil kunne ifalde et ledelsesansvar alene på baggrund af sit virke som bagmand. Således kan det konkluderes, at der er væsentlige forskelle mellem pålæggelsen af en konkurskarantæne og statueringen af et ledelsesansvar for en bagmand, idet en bagmand ikke automatisk ifalder et ledelsesansvar som følge af sit virke.

Det kan konkluderes, at en afviklingsdirektør vil kunne pålægges en konkurskarantæne, idet afviklingsdirektøren er omfattet af ordlyden i KL § 157, stk. 2, nr. 4. Modsat vil denne dog som udgangspunkt ikke have udvist en ansvarspådragende adfærd, medmindre formålet har været at anonymisere den tidligere ledelse eller trække tiden ud forinden en konkurs. På baggrund heraf kan det konkluderes, at der ikke per automatik er udvist en culpøs adfærd ved at være afviklingsdirektør. Omvendt vil afviklingsdirektøren på baggrund af sin rolle have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse. Herudover vil der ofte være udfordringer med at opfylde betingelsen for årsagssammenhæng, hvorfor afviklingsdirektøren som udgangspunkt ikke vil ifalde et ledelsesansvar uanset formålet med konstruktionen. Det kan derfor konkluderes, at vurderingen af henholdsvis en konkurskarantæne og et ledelsesansvar for afviklingsdirektører adskiller sig væsentligt.

For så vidt angår bagmanden i afviklingskonstruktioner, vil denne ligeledes have udvist en groft uforsvarlig forretningsførelse, hvilket kan begrunde en konkurskarantæne. Herudover vil bagmandens adfærd kunne betragtes som culpøs, idet der indsættes en afviklingsdirektør i selskabet. Da de øvrige erstatningsretlige betingelser ligeledes vil være opfyldt for bagmanden i afviklingskonstruktioner, vil denne kunne ifalde et ledelsesansvar. Det kan dermed konkluderes, at vurderingen af både konkurskarantæne og ledelsesansvar tager udgangspunkt i de samme momenter, hvorfor der ikke er forskel i vurderingen af de to sanktioneringer af bagmanden.

Samlet konkluderer denne afhandling, at der overordnet er flere forskelle mellem pålæggelsen af en konkurskarantæne og statuering af et ledelsesansvar. Ved pålæggelse af

konkurskarantæne efter KL § 157, stk. 2, nr. 2, 4 og 5 er det ikke en betingelse, at der er lidt et tab, eller at der er årsagssammenhæng mellem et tab og en groft uforsvarlig forretningsførelse. Omvendt er dette afgørende for statueringen af et ledelsesansvar, hvor tab og årsagssammenhæng er to ud af fire kumulative betingelser for erstatningsansvar. Herudover forholder vurderingen af den udviste adfærd sig ligeledes forskelligt for de to retsområder. For pålæggelse af en konkurskarantæne er det en betingelse, at adfærden skal have en vis grovhed, forinden adfærden kan danne baggrund for en konkurskarantæne. Ved ledelsesansvar er betingelsen for ansvarsgrundlag imidlertid allerede opfyldt, såfremt en skadevolder har handlet ved simpel uagtsomhed. Der kan således ikke sættes lighedstegn mellem en konkurskarantæne i de konkrete typetilfælde og statueringen af et ledelsesansvar.

11 Litteraturliste

11.1 Bøger

Andersen, P. K. (2024). *Aktie- og anpartsselskabsret* (16. udgave). DJØF Forlag.

Bang-Pedersen, U. R. et al. (2023). *Konkurs* (3. udgave). DJØF Forlag.

Blume, P (2020). *Retssystemet og juridisk metode* (4. udgave). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Christensen, J. S. (2024a). *Kapitalselskaber - Aktie- og anpartsselskabsret* (7. udgave). Karnov Group Denmark.

Christensen, J. S. (2024b). *Selskabsloven med kommentarer* (2. udgave). Karnov Group Denmark.

Ehlers, A. B. (2019). *Grundlæggende erstatningsret* (1. udgave). Karnov Group Denmark.

Evald, J. (2024). *Juridisk teori, metode og videnskab* (3. udgave). DJØF Forlag

Eyben, B. & Isager, H. (2024). *Lærebog i erstatningsret* (10. udgave). DJØF Forlag.

Gomard, B. & Schaumburg-Müller, P. (2015). *Kapitalselskaber og erhvervsdrivende fonde* (8. udgave). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Hammer, C. R. et al. (2025). *Juraens verden* (2. udgave). DJØF Forlag.

Hansen, S. F. & Krenchel, J. V. (2019). *Dansk selskabsret 2* (5. udgave). Karnov Group Denmark.

Hansen, L. & Werlauff, E. (2022). *Den juridiske metode - en introduktion* (3. udgave). DJØF Forlag.

Jensen, K. S. (2024). *Konkursretten* (3. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Kruse, A. V. (1989). *Erstatningsretten* (5. udgave). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024a). *Konkurskarantæne version 2.0* (1. udgave). Karnov Group Denmark.

Kuld-Hansen, T. & Petersen, L. L. (2024b). *Insolvensprocesret* (5. udgave). Karnov Group Denmark.

Munk-Hansen, C. (2022). *Retsvidenskabsteori* (3. udgave). DJØF Forlag.

Munk-Hansen, C. (2021). *Den juridiske løsning - introduktion til juridisk metode* (2. udgave). DJØF Forlag.

Møgelvang-Hansen, P. & Juul-Sandberg, J. (2023). *Kreditorforfølgning - materiel faged- og konkursret* (10. udgave). Karnov Group Denmark.

Olsen, H. P. (2025). *Lærebog i juridisk metode* (2. udgave). DJØF Forlag.

Petersen, L. L. & Ørgaard, A. (2024). *Konkursloven med kommentarer* (16. udgave). Karnov Group Denmark.

Schaumburg-Müller, P. & Petersen, L. L. (2023). *Selskabsloven med kommentarer* (4. udgave). DJØF Forlag.

Steenstrup, A.S R. (2017). *Skadelidtes medvirken* (1. udgave). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Steffensen, H. et al. (2024). *Bogføringsloven og mindstekravsbekendtgørelser* (3. udgave). Karnov Group Denmark.

Tvarnø, C. & Nielsen, R. (2021). *Retskilder og Retsteorier* (6. udgave). Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Ulfbeck, V. (2021). *Erstatningsretlige grænseområder* (3. udgave). DJØF Forlag.

Werlauff, E. & Søgaard, G. (2023). *Selskabsret* (12. udgave). Karnov Group Denmark.

11.2 Juridiske artikler

Madsen, P.B. ET2020.002. *Branchebestemte "god skik"-regleres rolle - om retsregler og moralregler i erhvervslivet.*

Schmith P. et. al. ET2020.162. *Konkurskarantæne i koncernforhold.*

Hansen, M.B. RR.1.2024.34. *Om stråmandsvirksomhed, konkurskarantæne og hvidvaskunderretning.*

Staal, E. & Røn, J. U2020B.25. *Konkurskarantæne - en status.*

11.3 Lovens forarbejder

Betænkning nr. 1582/2023 *om revision af konkurskarantæne reglerne.*

Betænkning nr. 1525/2011 *om konkurskarantæne.*

Betænkning nr. 1498/2008 *om modernisering af selskabsretten.*

Betænkning nr. 540/1969 *om en fællesnordisk aktieselskabslovgivning.*

Lovforslag nr. 63 af 17. december 1998 om *Forslag til bogføringslov*, Erhvervsministeriet.

Lovforslag nr. 110 af 5. februar 2020 om *Forslag til lov om ændring af årsregnskabsloven, selskabsloven, lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, revisorloven og forskellige andre love*, Erhvervsministeriet.

Lovforslag nr. 129 af 13. marts 2024 om *Forslag til lov om ændring af konkursloven*, Justitsministeriet.

Lovforslag nr. 131 af 30. januar 2013 om *Forslag til lov om ændring af konkursloven, retsplejeloven og retsafgiftsloven*, Justitsministeriet.

Lovforslag nr. 163 af 6. april 2022 om *Forslag til lov om bogføring*, Erhvervsministeriet.

Lovforslag nr. 695 af 24. maj 2022 om *Forslag til lov om ændring af årsregnskabsloven*, Erhvervsministeriet.

11.4 Retspraksis

Forsikrings- og Erstatningsretlig domssamling

FED1998.1372

FED2010.150

Fuldmægtigen

FM2017.214Ø

FM2022.35V

FM2020.12Ø

FM2023.234

FM2020.302Ø

Sø- og Handelsretten

SH2015.B-29-15

Ugeskrift for Retsvæsen

U1968.84/2H

U2007.497H

U2019.1907H

U1977.246S

U2011.1290H

U2019.2012H

U1982.595H

U2013.1273V

U2019.2000H

U1985.1029H	U2015.3643Ø	U2020.3547H
U1998.1137H	U2015.869H	U2021.2320
U2000.1013H	U2017.1028V	U2021.2849
U2001.873H	U2017.3518V	U2021.1301H
U2003.317H	U2018.1435H	U2023.1018H
U2004.2253H	U2018.3318V	U2023.4066

11.5 Øvrigt materiale

Komitéen for god Selskabsledelse, *Anbefalinger for god Selskabsledelse*, 2. december 2020.
www.corporategovernance.dk

Generativ AI er anvendt i form af ChatGPT til udarbejdelse af afhandlingens forside.

Ordoptælling

Statistik:

Sider	76
Ord	25.405
Tegn (uden mellemrum)	152.207
Tegn (med mellemrum)	177.333
Afsnit	283
Linjer	2.248

Medtag fodnoter og slutnoter